ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 20 augustus 2011

INTERVIEW
5
Een vakkundige 'overschrijver'

LITERATUUR
7
'Terug tot Tovar' (11)

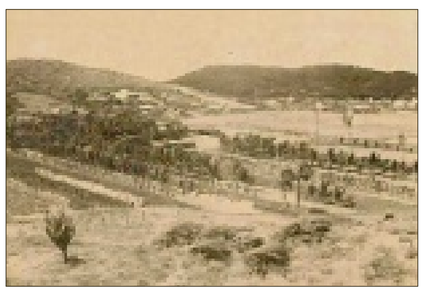

INTERVIEW
10
'Ik ben de grootste, ik ben de beste'

Multi-talent Stanley Clementina:

'Gek op de spotlights'

Musicus Stanley Alejandro Clementina studeerde zowel zang als basgitaar aan het Rotterdams Conservatorium en speelde in de musicals 'The Wizard of Oz' en 'Joseph'. Momenteel staat hij vier tot vijf keer per week op de planken met komiek Jandino Asporaat, werkt hij als part-time zangdocent aan het Conservatorium van Amsterdam, dirigeert hij een gospelkoor ('Total Praise Gospel Choir') en een close harmony-groep ('For-tune') én staat hij op het punt zijn eigen cd uit te brengen. Waar hij zijn drive vandaan haalt? Uit zijn diepgewortelde liefde voor muziek. Zijn motivatie? Uit de behoefte om muziek te blijven ontdekken en te ontwikkelen. Zijn doorzettingsvermogen? Uit zijn omgeving, waarin hij heeft moeten leren vechten om te overleven. Zijn talent en inspiratie dankt hij aan God. En zijn kracht put hij uit zijn liefde voor zijn gezin, dat voor hem op de allereerste plaats komt. Een portret.

Stanley Clementina

Tekst: Lindy Devid Foto's: Camille Devid

Stanley Clementina werd in 1974 geboren op Curaçao. Muzikaal aangelegd, begon hij op z'n vierde al te drummen en leerde hij op achtjarige leeftijd zijn eerste gitaarakkoorden van een oom. Vanwege zijn spirituele opvoeding deed hij op jonge leeftijd veel indrukken op in de kerk, waar de bijbelverhalen die hij hoorde zo tot zijn verbeelding spraken dat dit hem ertoe aanzette een liedje te schrijven. Vooral een passage uit 'Openbaringen' fascineerde hem. Clementina: "Ik was tien jaar oud en ik vroeg me af hoe het zou zijn als Jezus op een dag daadwerkelijk in levende lijve zou verschijnen en ineens voor ons zou staan." Hij noemde zijn eerste liedje 'Día Cristu Bini'.

Werelds

Toen hij elf jaar oud was verliet hij zijn geboorte-eiland Curaçao en verhuisde met zijn oma naar Nederland, waar hij in Spijkenisse kwam te wonen. Op het moment dat men er in de kerk achterkwam dat hij gitaar kon spelen, werd hem gevraagd of hij tijdens diensten een muzikale bijdrage wilde leveren. Clementina deed dat graag, al zou zijn muzikale relatie met de kerk al gauw op losse schroeven komen te staan. "Men vond mijn muziek te 'werelds' vanwege de soul- en popinvloeden die ik erin vermengde. Ik had het daar moeilijk mee en uiteindelijk besloot ik me terug te trekken. Ik wilde het talent dat God mij gaf met de wereld kunnen delen, net zoals Jezus dat deed."

Al op zijn veertiende maakte hij zijn debuut als muzikant toen hij voor het eerst in een band kwam te spelen. Lachend: "Een oom van mij richtte een Antilliaans-Caribische band op en overhandigde mij een basgitaar met de mededeling: 'Leer maar spelen, over drie weken beginnen we'. Terwijl ik nog nooit een basgitaar in handen had gehad! Ter voorbereiding op ons eerste optreden luisterde ik naar oude opnames van 'Los Explosivos' en 'Doble R'. Uti Gregorio was hierbij zonder het te weten mijn eerste mentor, omdat ik hem destijds noot voor noot probeerde na te spelen", vervolgt hij geamuseerd. "We traden overal in Nederland op en eigenlijk was ik te jong om zelfs op de plekken waar we optraden aanwezig te mogen zijn, maar al doende leerde ik."

Na in verscheidene bands te hebben gespeeld, kwam Clementina in 1993 in de Nederlandse R&B-muziekscene terecht. Als lid van de R&B-groepen 'Black Flava' en 'Levaughn', verfijnde hij gedurende deze periode niet alleen zijn zangkwaliteiten, maar toverde hij ook zijn capaciteiten op het gebied van productie- en studiowerk tevoorschijn. Daarbij zag hij de wereld van wel heel dichtbij toen hij met zijn groep mocht optreden in voorprogramma's van internationale artiesten zoals R. Kelly en Brandy.

Conservatorium

Met het oog op structurele ontwikkeling, en de wens om ooit les te geven, overwoog Stanley Clementina zich aan te melden bij het conservatorium. "Ik wilde graag naar het conservatorium, maar aanvankelijk twijfelde ik. Ik kon helemaal geen noten lezen, had totaal geen theoretische kennis. Je komt van de 'straat' en hebt alles altijd puur op gevoel gedaan en dan moet je muziek ineens gaan definiëren. Dat vond ik heel moeilijk. Op aandringen van een docent (Eric Calmes) en mijn neef, Leo Davelaar, die me adviseerden om gewoon te komen en m'n ding te doen, heb ik de stap uiteindelijk toch gewaagd. Ik deed auditie bij het Rotterdams Conservatorium voor zowel zang als basgitaar en werd voor beide richtingen voor de vooropleiding aangenomen. Na een jaar stroomde ik door naar de conservatoriumopleiding en mocht ik voor zang zelfs een jaar overslaan."

Op het conservatorium ging Clementina een uitdagende periode tegemoet. "Het was best wel even wennen, want ik moest ineens enorm veel discipline opbrengen, terwijl muziek tot op dat moment voor mij meer plezier maken was geweest dan iets anders. Op momenten waarop ik me niet goed had voorbereid op tentamens vanwege te veel schnabbels werd ik dan ook echt met mezelf geconfronteerd en gedwongen mentaal te groeien om het uiterste uit mezelf te kunnen halen. Het was een zware periode voor me, tot aan mijn eindexamens toe, maar ik leerde er op meerdere niveaus ontzettend veel van."

Nadat hij het conservatorium had afgerond, startte hij zijn eigen bedrijf, 'Steez Music', en hield hij zich onder meer bezig met de programmering van muziekfestivals. Clementina: "Eén van de grootste festivals dat ik programmeerde was 'Citylife Urban Events' in Rotterdam, waar in totaal meer dan elf acts aan meededen. Het festival was zelfs zo succesvol, dat ik als gevolg daarvan werd benaderd door het SKVR (Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam) met een aanbod om bij hen in dienst te treden." De musicus besloot de uitdaging aan te gaan en trad in dienst als projectcoördinator. Clementina: "Mijn hoofdtaak was het ontwikkelen van muzikale projecten voor jongeren met als doel het stimuleren en ontdekken van nieuw talent. Ik heb in totaal vier jaar voor het SKVR gewerkt, waarvan ik twee jaar nauw samenwerkte met het World Music & Dance Center in Rotterdam. Aan de hand van een aantal projecten dat ik leidde is veel nieuw talent ontdekt, wat mij ontzettend veel voldoening gaf. Het was dan ook een hele mooie periode in mijn leven."

Musical

In 2006 besloot Clementina geheel nieuw muzikaal terrein te verkennen. "Ik deed auditie voor de musical 'The Lion King' en werd voor de Lion King School aangenomen. Daar deed ik veel nieuwe vaardigheden op, zoals acteren, zangtechniek voor musicals en zelfs een beetje ballet. Echter op het moment dat ik zou worden aangenomen voor de shows, stopte de Lion King ermee. Er werd gevraagd of ik geen auditie wilde doen voor The Wizard of Oz en zodoende werd ik aangenomen voor de rol van 'Uncle Henry' en als eerste understudy voor de rol van 'Laffe leeuw', een belangrijke rol, die ik meer dan vijftig keer heb vertolkt. Toen The Wizard of Oz stopte, werd ik vervolgens gebeld om auditie te doen voor de rol van 'Juda' in de musical Joseph. Na auditie te hebben gedaan belandde ik in de finals, maar op het laatste moment werd onverhoopt toch voor iemand anders gekozen."

Clementina vervolgt: "In de tussentijd was ik benaderd door Postman (Nederlandse rapper, red.) om in zijn band te komen spelen. Met hem heb ik vervolgens meerdere malen in het voorprogramma van (zangeres) Anouk in de Gelredome in Arnhem en in het Antwerps Sportpaleis in België gestaan, totdat Postman en Anouk op een gegeven moment uit elkaar gingen en al onze geplande optredens halsoverkop werden afgelast. Ik zat daardoor ineens zonder werk: geen musicalrol en geen bandoptredens. Ik dacht, wat ga ik nu doen? En prompt, misschien vier dagen daarna, werd ik ineens gebeld door de producenten van Joseph, met de vraag of ik de rol alsnog op me wilde nemen, omdat één van de Amerikaanse producenten had aangegeven de voorkeur aan mij te geven. Zodoende kwam ik uiteindelijk toch nog in die musical terecht."

Inmiddels treedt Clementina op in de shows van komiek Jandino Asporaat. "Optreden met Jandino vind ik geweldig. Het is wel heel anders dan optreden in een musical. Wanneer je in een musical speelt staan de fans om jou te schreeuwen en nu staan ze om Jandino te schreeuwen, maar dat vind ik juist fantastisch. Ik vind het heerlijk om een ondersteunend onderdeel te zijn van zijn show. Lekker relaxed. Wanneer ik klaar ben met spelen, laat ik hem lekker zijn ding doen. Dat neemt niet weg dat ik niet gek ben op de spotlights. Wanneer ik mijn eigen ding doe, zoek ik wel degelijk die spotlights op."

Toekomst

Of hij in de toekomst nog in musicals wil spelen, weet Clementina niet zeker. "Ik ben benaderd voor een eventuele rol als 'de Kreeft' in de musical The Little Mermaid die het komende jaar op de planken komt. Mijn beslissing of ik het wel of niet doe is helemaal afhankelijk van het aanbod wat ik daarvoor krijg. Ik vind het werk op zich natuurlijk heel leuk. In mijn rol als 'Laffe leeuw' in The Wizard of Oz bijvoorbeeld, kon ik echt totaal in mijn rol kruipen. Elke avond letterlijk spelen, zingen, bewegen, het publiek geniet en je wordt er ook nog voor betaald. Dat is natuurlijk geweldig. Maar aan de andere kant ben je, als je in een musical speelt, je vrijheid compleet kwijt. Bij (producent) Joop van den Ende gaat het om zeven à acht shows per week, twee jaar lang. Je valt op zo'n moment helemaal weg uit je sociale kring en netwerk, waardoor mensen in die tijd zoiets hadden van: 'Oh, Stanley? Die maakt geen muziek meer'. En als je dan vervolgens weer in de muziekscene verschijnt, wordt er gevraagd onder welke steen je hebt geleefd."

Onder een steen heeft Stanley Clementina in elk geval nooit geleefd en muziek zal hij altijd blijven maken, dat mag duidelijk zijn. De multi-getalenteerde musicus en zanger, die inmiddels beladen is met ervaring op menig muzikaal vlak, gaat een heldere toekomst tegemoet met zoveel mogelijkheden, dat het bij hem vooral zal neerkomen op keuzes maken. In het kader van zijn solo-carrière gaat zijn prioriteit momenteel uit naar het uitbrengen van zijn eigen cd en is hij op volle toeren bezig in de studio. Onder zijn artiestennaam 'Pure the Artist' wordt zijn cd later dit jaar op de markt verwacht.

Daarnaast heeft hij ook nog een hoger doel voor ogen. Clementina: "Ik wil in de toekomst op Curaçao heel graag veel voor de ontwikkeling van jongeren gaan betekenen. Op het gebied van muziek, discipline, coaching en ook ondernemerschap. Ik heb door vallen en opstaan veel waardevolle kennis opgedaan en los van het feit dat ik er enorm van geniet om met jongeren bezig te zijn, zie ik het bijna als mijn plicht om mijn kennis ook zoveel mogelijk te delen. Op een dag teruggaan naar huis en daar zoveel mogelijk aan de maatschappij teruggeven zou voor mij de cirkel helemaal rond maken."

Voor meer informatie over Stanley Clementina:
www.Pureartheartist.com
www.tpgchoir.com

ÑAPA 2011
Nr. 27

Niveau

Op pagina 5 interviewt Ñapa-medewerker Peter Onvlee 'vakkundig overschrijver' Ko van Geemert. De Amsterdammer was de afgelopen maanden op Curaçao om research te plegen voor zijn nieuwe boek Dushi Willemstad, een literaire stadswandeling. Met daarop aansluitend: Antilliaanse kwesties, korte hoofdstukjes over taal, geschiedenis, bevolking, architectuur en journalistiek. Een interessant project. We zijn uiteraard zeer benieuwd naar het uiteindelijke resultaat.

Pagina 7 is gereserveerd voor de elfde aflevering van de feuilleton 'Terug tot Tovar' van eindredacteur Hans Vaders. Het ligt in de bedoeling dat er hierna nog een tweetal episodes volgt.

Fechi Regales komt op pagina 10 uitgebreid aan het woord. "Ik ben de beste. Van Curaçao, van de voormalige Antillen, van gewoon de hele wereld." Fechi Regales, voluit Ilfredo E.S. Regales, meestergoudsmit en stenenzetter, specialist in de oude kunst van filigrein, het fijne werk van in zijn geval gouddraad, doet er helemaal niet moeilijk over en noemt zichzelf een icoon.

Op het Bbplein op pagina 11 biedt Shakti Aroena Lakhi weer stof tot nadenken. Zo vraagt zij zich af hoe betrokken wij zijn. "Hoe betrokken een gemeenschap of land is, is te zien aan de mate waarin de verschillende stakeholders activiteiten ondernemen ten dienste van de samenleving. Zo zijn burgers bijvoorbeeld actief via vrijwilligerswerk. Ook bedrijven doen vaak allerlei activiteiten voor en in de gemeenschap om op deze manier hun betrokkenheid met de samenleving concreet en zichtbaar te maken. Dit alles voor een duurzame ontwikkeling van een gemeenschap."

Kortom, een Ñapa op niveau!

De redactie

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Jourell Cannister
Stepahnie Heyder
Aan deze Ñapa werkten mee:
Monique Casimiri
Jorge Curiel
Lindy Devid
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Margot Hack
Bob Harms
Lionel Janga
Lisette Keus
Shakti Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Joyceline Lovert
Peter Onvlee
Jan de Ruijter
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Ken Wong
Karin Wooning
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Dolph van Stapele:
'Historie vraagt om een held'

Een rolmodel, een held, een idool; iedereen heeft er wel een. Het zijn de daden van deze persoon die hem of haar boven de ander uittillen en indruk op je maken. Het is hun boodschap die zij de wereld inbrengen, waarmee zij geschiedenis schrijven of hebben geschreven. Hun eigen geschiedenis, maar daarmee ook de geschiedenis van een gehele natie. Vroeger vertelde men elkaar deze verhalen mondeling: mythen, legendes en volksverhalen. Gebaseerd op historische feiten, maar geromantiseerd voor het vermaak. Dit doen we nog steeds, alleen vertellen we de verhalen via boeken, internet, televisie en film.

Dolph van Stapele

Tekst: Lisette Keus

Dolph van Stapele is een van de initiatiefnemers van Tula, The Revolt. Samen met zijn compagnon Jeroen Leinders gaat hij een film maken over het leven van Tula, zijn idealen en het verloop van de opstand. Hij wil het verhaal vertellen van Tula, zijn boodschap overbrengen en wellicht geschiedenis schrijven met de eerste internationale Curaçaose bioscoopfilm. Wij spraken Van Stapele over zijn geschiedenis, zijn rolmodel, zijn boodschap en uiteraard de film.

Geromantiseerde geschiedenis

"Ik ben hier gekomen als marinier en heb toen voor de lol een cursus filmen gedaan. De eerste keer dat ik een camera op mijn schouder had en door de viewfinder keek was ik verkocht. Terug in Nederland heb ik de Media Academie gedaan en in 2003 zette ik hier Fisheye Media Productions op."

In 2007 fuseerde hij met Jeroen Leinders. Hierdoor en door het volgen van vele cursussen, vragen te stellen en af te kijken bij professionals, ontwikkelden Van Stapele en Fisheye zich - zoals Van Stapele het zelf trots zegt "van cameraman tot ondernemer, van eenmanszaak tot bedrijf."

Van Stapele: "We hebben tot nu toe altijd reclamespotjes en (korte) docu's gemaakt, zoals onder meer van Churandy Martina op de Olympische Spelen in Peking. Mensen stopten gewoon langs de kant van de weg om te luisteren naar de radio als hij liep. Elk land of elk volk heeft rolmodellen en helden. Historie vraagt om een held, en Tula is voor Curaçao een held. Al hebben de Nederlanders nog wel het een en ander over dit soort woorden. Van welke kant je het ook bekijkt, het verhaal van Tula is al een filmdrama op zich. Niet alleen puur de historische feiten, dat is geen verhaal. Daarom heeft Jeroen (Leinders, red.) toen hij het verhaal schreef, situaties die aannemelijk waren in het verhaal opgenomen, zoals dat Tula een vriendin had. En ouders. Het is dus een film gebaseerd op historische feiten, maar wel geromantiseerd."

Wereldmens op locatie

Leinders vertaalde het verhaal van Tula en de boeken van onder anderen Hartog en NiNsee, naar een scenario. Scriptschrijver Curtis Hawkins vertaalde het naar een script en Van Stapele vertaalt het uiteindelijk naar beeld.

Van Stapele: "Tula wilde in eerste instantie geen opstand. Hij wilde gewoon gelijkheid en vrijheid. Twee dingen waar ik ook steeds op terugschakel, want dat is de kern. Tula is in mijn ogen vergelijkbaar met mensen als Gandhi en Martin Luther King; niet tegen of voor een kleur, maar tegen onderdrukking. Het was een wereldmens op locatie. Ik hoef de boodschap niet per se uit te dragen, maar vind het wel een fijne boodschap. Dat je kunt vechten voor je idealen, dat we gelijk zijn. Ik hoop wel een soort bewustzijn te creëren. En mensen mee te geven dat ook wanneer je klein bent, je groot kunt presteren. Mensen laten zich vaak tegenhouden door klein te blijven denken. En dit heeft niets te maken met cultuur of geografie, voor Nederlanders geldt dit bijvoorbeeld net zo goed. Ik kom uit een liberale familie en heb van mijn ouders nooit geleerd in kleur te denken. Wij hebben altijd veel gereisd en ik heb in het Midden-Oosten gewoond. Dit speelt zeker mee waarom ik nu zo denk, maar opvoeding is misschien nog wel belangrijker. Ik heb van mijn ouders geleerd vrij te denken."

Scene uit de trailer van Tula The Revolt.

Iedereen is leermeester

"Filmen heb ik geleerd door te doen, door te kijken, te vragen, op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen en cursussen te volgen. Ik zie in iedereen altijd een leermeester, al heb ik alleen niet echt een rolmodel. Ja, continu verschillende. Mischien kan ik wel zeggen dat ik me ontwikkel tot mijn eigen rolmodel", zegt hij grappend.

"Ik vind het leuk kennis te delen, want alles wat ik heb geleerd, heb ik hier geleerd en ik vind het leuk dat door te geven. Ik heb me op het eiland kunnen ontwikkelen, door schade en schande. Hier heb ik me wel voor de volle 100 procent voor moeten focussen, ik werk altijd. Dat wil ik ook. Hierdoor ligt er aan de andere kant ook wel een grote druk op me en heb ik zeker wel dingen op moeten geven."

"Vroeger was het ook een stimulans voor mij om ervoor te zorgen dat anderen er beter van werden. Dat heb ik nu minder. Ik hoop dat anderen het oppakken, dat we een soort prikkel kunnen geven. Want stel dat we ook de film hier gaan opnemen, wat voor kans is dit niet voor Curaçao en haar mensen. Het kan een soort bedevaart worden. Helemaal als we hier gaan filmen en er meerdere bekende mensen komen. Wat betreft acteurs hebben we wel een wishlist", zegt Van Stapele met een geheimzinnige glimlach. Namen wil hij niet noemen, maar hij legt verder uit: "De film heeft de potentie om grote acteurs aan te trekken. En hoe bekender de acteurs, hoe groter de impact wereldwijd zal zijn. Iedereen heeft daar baat bij, de impact van een film produceren hier, is gigantisch. Alleen, door mijn ervaring en achtergrond weet ik wat het inhoudt, anderen nog niet denk ik. Dit is de kans, want welk verhaal van Curaçao is zo goed en heeft de potentie zo groot te worden, als het verhaal van Tula? Die film komt er echt wel, maar ik hoop ook op een achterban van het eiland. Er is namelijk vanuit Nederland en Amerika al interesse, maar ook zij zeggen dat er vanuit Curaçao een bepaalde commitment moet komen. Dat minister Hakim heeft toegezegd zich hard te maken voor een financiering is bijvoorbeeld al een grote stap. En natuurlijk is er ook kritiek, op voornamelijk de kosten en wat we met het geld kunnen doen, maar ik ben een filmmaker. Ik zie een mooi verhaal, met grote potentie. En ja, een film maken is duur, maar mensen beseffen de spin-off nog niet echt, niet alleen financieel gezien. Bedenk maar wat het kan betekenen voor het historisch bewustzijn en zelfs voor de onderlinge relaties. En natuurlijk besef ik ook dat dit een onderwerp is dat gevoelig kan liggen, maar we hebben ons goed laten informeren, Charles do Rego en Pacheco Domacassé zitten bijvoorbeeld ook in het team, dus alle feiten zijn gebaseerd op waarheid. En dat mensen gevoelig reageren, daar kan ik niets aan doen. Ik probeer het altijd wel uit te leggen, maar soms heeft het geen zin en onttrek ik me aan de discussie."

Naast kritiek krijgen Van Stapele en zijn team ook vele goede reacties en complimenten. Zo poste hij op 18 juli op Facebook: Hoe vaak krijg je een mailtje van Mike Medavoy. Wie? Mike Medavoy (Producer van Black Swan!). Hij is heel positief over het verhaal en het script dat hij beoordeelt als 'sharp, complete and well-rounded'. Geeft energie dit soort dingen :)

"Momenteel ligt het scenario via onze agent in Los Angeles op tafel bij grote jongens en hebben we al goede reacties ontvangen. Ook de producer van 'The King's Speech' reageerde enthousiast op het scenario. Uiteindelijk willen we de touwtjes wel graag in eigen handen houden, maar we laten ons nu ook een beetje leiden door wat er gaat gebeuren. Een speelfilm maken is het mooiste wat er is, waanzinnig", lacht Van Stapele.

Meer informatie: http://www.tulathemovie.nl/

Foto van de week

Fort Beekenburg en het Quarantainegebouw bij de Caracasbaai zijn een verhaal apart. Historie en natuurschoon vormen een treffende symbiose onder een stralende zon. De 14-jarigeAlexander de Kok bezocht recent de plaats 'waar de stenen spreken' en maakte deze mooie opname. Heeft u een leuke foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com.

Thuis

Vliegticket

Tekst: Monique Casimiri

Na lang twijfelen, hebben we toch besloten om met de kerstdagen naar Curaçao te gaan. Dat ging niet over één nacht ijs. Sterker nog, hele ijsschotsen moesten overwonnen worden. Al meer dan een jaar geleden hadden we bedacht om in december 2011 op Curaçao te zijn. Ook mijn zus met haar gezin zou er dan zijn, dus de familie was weer even compleet met de kerstdagen.
Met de 'oude' ticketprijzen in gedachten hadden we berekend of het wel of niet financieel haalbaar zou zijn. Dat zou het zijn. De volgende stap was kijken op internet naar beschikbare vluchten. Maar daar begon het probleem. Die prijzen. Ongelooflijk. Het lef dat de vliegmaatschappijen hebben om voor hun vliegtickets deze prijzen te vragen. Er waren dagen bij dat je voor 3500 euro per persoon kon vliegen. 3500 euro! Dat is een nieuwe badkamer, en daar kan je dan met een heel gezin gebruik van maken. Zeer gedesillusioneerd namen we even een pauze. Even niet meer speuren naar tickets. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan, dus na een paar weken weer kijken, de prijzen bleken onveranderd. Wat nu? Voor de prijzen die gevraagd worden kunnen we ook in de zomer een paar weken door Australië trekken, of op safari in Afrika.
Een terugkomend gesprek bij ons thuis zijn de ticketprijzen, en het feit of we het er wel of niet aan uitgeven. Ik zeg altijd: ja natuurlijk, want ik wil naar huis. Mijn man zegt: ik zou zo graag ook nog iets anders van de wereld zien.
En die twee samen gaat niet. Niet bij ons tenminste. Niet met ons salaris. Het is altijd kiezen, en nooit delen. Een loting lijkt in ons geval misschien het eerlijkst. We stoppen ieder een land in de hoge hoed en het land dat eruit wordt getrokken wordt de nieuwe verre reisbestemming. Maar ik durf niet. Stel je voor dat het niet Curaçao wordt. De kans is de helft zo groot als dat het dat wel wordt. Stel je voor dat ik ook kan genieten op de Kilimanjaro in Afrika, of de roots van mijn vader kan opzoeken in Indonesië. En dan heb ik het nog niet eens over familie bezoeken in Brazilië, of rondtrekken met een camper door Nieuw-Zeeland. Eigenlijk heb ik een ontzettend luxe probleem en ben ik enorm verwend. Hoeveel eilandgenoten leven nu niet in Nederland, op zoek naar een betere toekomst en kunnen de rest van hun leven niet meer terug naar Curaçao. Of misschien nog één keer, omdat elke reis te duur is voor hen.
Ik mag mijn handen dichtknijpen dat wij überhaupt een keus hebben. Wat zou het fijn zijn als de vliegmaatschappijen die op Curaçao vliegen eens bedenken dat er meerdere mensen zijn die met de kerstdagen bij hun ouders, vrienden of familie willen zijn. Veel meer mensen, die het niet kunnen opbrengen om met hun gezin te kunnen vliegen tegen prijzen waar niet tegenop te sparen valt.
Wij vliegen uiteindelijk met Air Berlin. We betalen voor ons gevoel nog steeds veel geld, maar niet meer de hoofdprijs. Die steken we liever in een nieuwe badkamer.

Van kannibaal tot karibeño (2)

De Verenigde Naties heeft het jaar 2011 uitgeroepen tot 'Internationaal jaar voor mensen van Afrikaanse afkomst', de Afrikaanse diaspora. In een drietal afleveringen in de Ñapa bestudeert onze medewerker Fred de Haas in onder meer 19e eeuwse geschriften de tot op de dag van vandaag doorwerkende vooroordelen over de Afro-Caribische mens en de weerstand die deze opriepen bij weldenkende blanke en zwarte intellectuelen van die tijd. In deze tweede aflevering staat de bewustwording van een eigen Creoolse 'identiteit' centraal.

Tekst: Fred de Haas Foto's: Archief

Geen begrip is zo ongrijpbaar als 'identiteit' en zeker waar het de identiteit betreft van mensen die afkomstig uit de smeltkroes van het Caribisch gebied, waartoe ook de Beneden- en Bovenwindse eilanden behoren, gebieden waarmee Nederland al eeuwenlang omstreden betrekkingen onderhoudt. Wij zullen in het kort iets zeggen over de raakvlakken met de Afrikaanse oorsprong, enige voorlopers noemen die een rol hebben gespeeld in de bewustwording van een eigen - 'Caribische' - identiteit, de begrippen Négritude, Antillianiteit en Créoliteit omschrijven en het dilemma schetsen van migranten die niet (meer) in het Caribisch gebied wonen, maar zich desondanks wel 'Creools' voelen.
Ook zullen wij aan de hand van verschillende voorbeelden, ontleend aan onder meer Curaçaose en Arubaanse schrijvers/dichters, aantonen wat de kracht is van de literatuur binnen deze context.

Het Afrikaanse element
Het is onvermijdelijk om, sprekend over het Caribisch gebied, aandacht te besteden aan de rol die afkomst en kleur spelen rond het thema 'identiteit'.
De donkergekleurde Caribeña/o is, wat identiteit betreft, eeuwen geleden in het Caribisch gebied bijna van de grond af aan moeten beginnen met het opbouwen van een nieuwe persoonlijkheid.
Toen er miljoenen Afrikanen tussen de zestiende en negentiende eeuw onder dwang naar het Caribisch gebied en elders werden gevoerd om op de suiker- en katoenplantages te gaan werken, zijn zij losgerukt van hun Afrikaanse familie- en stamverbanden, hun cultuur, tradities, gewoonten en talen. Zij moesten het zien te redden met wat zij zich nog konden herinneren en met wat zij op hun tocht en tijdens hun verblijf in de nieuwe landen leerden. Zij behielden slechts flarden van hun oude culturen, schiepen nieuwe - Creoolse - talen en imiteerden tot diep in de 20e eeuw zo goed mogelijk het Europese model dat hen werd voorgeleefd en aangeleerd door gouvernement, missie en school, een blank Europees model dat superieur werd geacht en daardoor in de psyche van de zwarte mens sporen van verneedering en een gevoel van minderwaardigheid zou achterlaten. De Martinikaanse schrijvers Jean Bernabé, Patrick Chamoiseau en Raphaël Confiant zouden het in hun Eloge de la Créolité (Lof der Creoliteit) uit 1989 als volgt verwoorden (Eloge de la Créolité, NRF Gallimard, p.14):

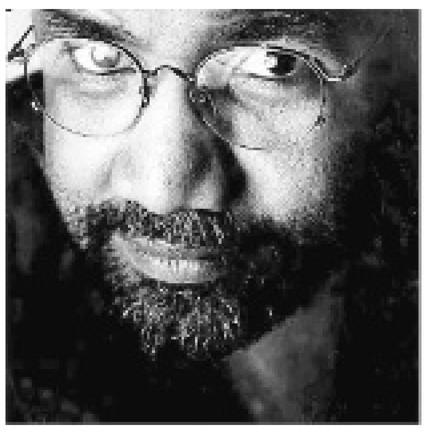
Patrick Chamoiseau

Jean Bernabé

'Condition terrible que celle de percevoir son architecture intérieure, son monde, les instants de ses jours, ses valeurs propres, avec le regard de l'Autre' (Iets verschrikkelijks om zijn eigen innerlijk, zijn wereld, de momenten van zijn dagen, zijn eigen waarden, te moeten bekijken met het oog van de Ander).
En enige bladzijden verder (p. 24):
'La francisation nous a forcés à l'autodénigrement: lot commun des colonisés' (De verfransing heeft ons gedwongen onszelf te verachten: het gedeelde lot van alle gekoloniseerden). Statements uit de mond van drie Creoolse schrijvers!

Geen wonder dat pas na honderden jaren iets zou gaan ontstaan van een bewustwording van een eigen identiteit, die weinig of niets meer met Afrika van doen had, al heeft men, in een alleszins begrijpelijke zoektocht naar de 'roots', op een kunstmatige manier deze verbinding wel willen leggen. Ironisch genoeg kan worden vastgesteld dat, omgekeerd, de Afrikanen in Afrika zelf geen enkele verwantschap voelen met, noch duidelijke belangstelling hebben voor de Afrocaribische mens. Niet opzettelijk, maar omdat de Afrikanen gewoon zijn doorgegaan met hun eigen geschiedenis en niet stil zijn blijven staan bij gebeurtenissen uit een ver verleden. Op dezelfde manier zullen de volkeren van de Cariben door moeten gaan met hun eigen geschiedenis en gaandeweg een dynamisch Creools perspectief moeten creëren.

Bewustwording
Er zijn schrijvers geweest die een belangrijke rol hebben gespeeld in de bewustwording van een eigen - 'zwarte' - identiteit. We zullen ons nu beperken tot enkelen van hen die een rol in dit opzicht hebben gespeeld in het Caribisch gebied.

De Frans-Guyanese schrijver René Maran (1887-1960) heeft met zijn boek 'Batouala' (1921) bijgedragen tot de bewustwording van een eigen identiteit. In zijn voorwoord, dat een enorm schandaal verwekte in Frankrijk, richt hij zich als volgt tot zijn Franse collega-schrijvers:

'C'est à redresser tout ce que l'administration désigne sous l'euphémisme 'd'errements' que je vous convie. La lutte sera serrée. Vous allez affronter des négriers. Il vous sera plus dur de lutter contre eux que contre des moulins. Votre tâche est belle. A l'oeuvre donc, et sans plus attendre! La France le veut!'

(Ik nodig jullie uit om alles wat het koloniale bestuur bestempelt als 'dwalingen' te herstellen. De strijd zal hevig zijn. Jullie zullen te maken krijgen met slavenhandelaren. Het zal moeilijker zijn tegen hén te vechten dan tegen windmolens. Jullie hebben een schone taak. Aan het werk, dus, zonder nog langer te wachten! Dát is de wil van Frankrijk!).

U begrijpt dat René Maran, wiens boek in 1921 met de Prix Goncourt werd bekroond, zijn carrière in dienst van de Franse regering wel kon vergeten.

De kracht van literatuur
Dat literatuur die een eigen identiteit opeist gevaarlijk kan zijn voor een overheid wordt duidelijk bewezen door het feit dat de dichtbundel Pigments (1937) van de Frans-Guyanese schrijver Léon-Gontran Damas (1912-1978) in 1939 door de Franse regering werd verboden als zijnde staatsgevaarlijk. Damas had het gewaagd om de Senegalese oudstrijders die dienst hadden gedaan in het Franse leger aan te raden eerst maar eens de Fransen uit Senegal te verjagen in plaats van de Duitsers aan te vallen:

Moi, je leur demande
De taire le besoin qu'ils ressentent
De piller
De voler
De violer
De souiller à nouveau les bords antiques du Rhin

Moi, je leur demande
De commencer par envahir le Sénégal

Moi, je leur demande de foutre aux 'Boches' la paix

Léon Gontran-Damas, Pigments (1937)

Ik verzoek hun
De behoefte tot zwijgen te brengen die ze voelen
Om te plunderen
Om te roven
Om te verkrachten
Om de aloude oevers van de Rijn opnieuw te bevuilen

Ik vraag hun
Om te beginnen met Senegal aan te vallen

Ik vraag hun om de 'Moffen' met rust te laten

(Vertaling FdH)

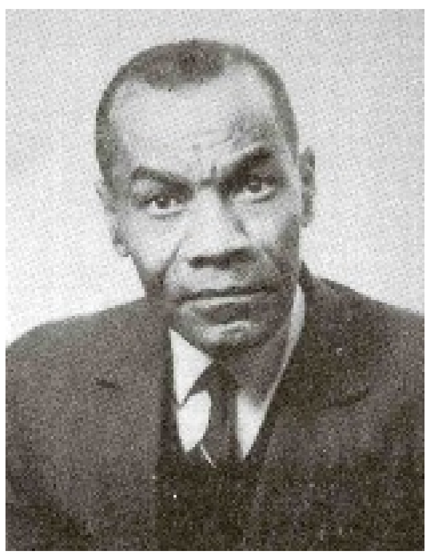
Léon-Gontran Damas

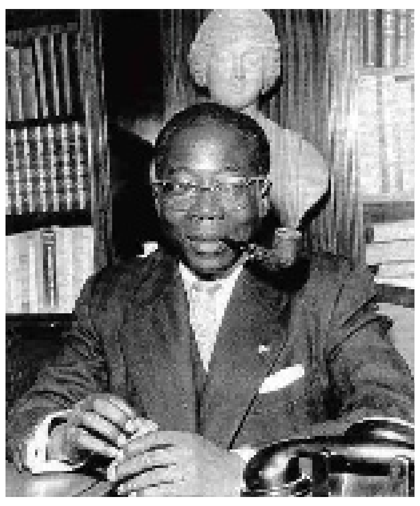
Leopold Sedar Senghor

Bewustwording in Frankrijk
Geïnspireerd door auteurs als René Maran begonnen zwarte Afrikaanse en Afrocaribische studenten in Frankrijk tijdschriften op te richten die als podium zouden gaan fungeren voor hun eigen literaire producties. Zo werd in 1934 het tijdschrift L'Étudiant Noir opgericht door onder anderen de Martinikaan Aimé Césaire, Léon-Gontran Damas uit Frans-Guyana en Léopold Sédar Senghor uit Senegal. Het tijdschrift stond aan de wieg van de Négritude, een beweging die de nadruk legde op de eigen - zwarte - culturele identiteit. De Négritude propageerde een geestelijke terugkeer naar Afrika en wilde de Afrikaanse legenden, verhalen en traditionele poëzie herontdekken. Senghor publiceerde in dit kader zijn beroemd geworden bloemlezing 'Anthologie de la nouvelle poésie nègre et malgache de langue française, P.U.F., 1948, Pays d'Outre-Mer' (bloemlezing van de nieuwe zwarte poëzie en van de Franstalige poëzie uit Madagascar). De bloemlezing heeft vooral zijn naam te danken aan het vlammende voorwoord 'Orphée Noir' (de Zwarte Orpheus) van de Franse, existentialistische filosoof Jean-Paul Sartre (1905-1980), die zich als volgt tot zijn - blanke - Franse landgenoten richtte:

'Qu'est-ce donc que vous espériez, quand vous ôtiez le bâillon qui fermait ces bouches noires? Qu'elles allaient entonner vos louanges? Ces têtes que nos pères avaient courbées jusqu'à la terre par la force, pensiez-vous, quand elles se relèveraient, lire l'adoration dans leurs yeux? Voici des hommes noirs debout qui nous regardent et je vous souhaite de ressentir comme moi le saisissement d'être vus.
(...)
Aujourd'hui ces hommes noirs nous regardent et notre regard rentre dans nos yeux; des torches noires, à leur tour, éclairent le monde et nos têtes blanches ne sont plus que de petits lampions balancés par le vent'.

J.P. Sartre, Orphée Noir, 1948

'Wat hadden jullie eigenlijk gedacht toen jullie de prop uit die zwarte monden haalden? Dat ze jullie lof toe zouden gaan zingen? Dachten jullie dat er in de ogen van die hoofden die onze vaders onder dwang naar de grond toe hadden gebogen verering te zien zou zijn als ze zich zouden oprichten? We hebben hier te maken met zwarte mensen die rechtop staan, die ons aankijken en ik wens dat jullie - net als ik - de schrik zullen beleven van het bekeken worden. (...) Vandaag kijken die zwarte mensen ons aan en onze blik trekt zich terug in onze ogen. Zwarte fakkels verlichten op hun beurt de wereld en onze blanke hoofden zijn alleen nog maar lampionnetjes op de adem van de wind.'

(Vertaling FdH)

Antillianiteit
Was de beweging van de 'Négritude' voornamelijk een intellectuele reactie op een wereld van Blanken die Zwarten uitsloot, de beweging van de Antillanité (Antillianiteit) van de onlangs overleden Martinikaanse schrijver-filosoof Edouard Glissant richtte zich meer op het complexe karakter van de Antilliaanse mens en samenleving. Glissant haalde de focus weg van de Afrikaanse afkomst en richtte deze op de oorspronkelijke 'Indiaanse' bewoners in de Cariben, voor zover nog aanwezig, en op de invloeden van migranten van onder meer Europese, Indiase en Javaanse afkomst. Glissant kan dan ook de geestelijke vader worden genoemd van de beweging van de Créolité, de Creoolse identiteit. Overigens zal voor Glissant de Antillianiteit pas helemaal gestalte kunnen krijgen als er sprake is van volledige onafhankelijkheid van Frankrijk, een idee dat - mutatis mutandis - ook op de voormalige Nederlandse Antillen weerklank vond (en vindt) en gestalte begint te krijgen in de vorming van de autonome landen Sint Maarten, Curaçao en Aruba. De eilanden Saba, Bonaire en St. Eustatius zijn bijzondere gemeenten van Nederland geworden. Het ligt daarom in de lijn der verwachting dat, wat Bonaire betreft, bijvoorbeeld, de identiteit (taal en cultuur) van de oorspronkelijke Bonaireaanse bevolking een langzame verandering zal ondergaan. Bonaire zal worden geconfronteerd met een grote Nederlandse invloed en een toevloed van (illegaal op het eiland verblijvende) buitenlanders, waaronder veel mensen uit de Dominicaanse Republiek. Maar ook Aruba heeft te maken met een identiteitsverandering. Het eiland wordt steeds 'Spaanser' vanwege het feit dat een gestadige stroom arbeidsmigranten uit onder meer Colombia voor een groot deel op het eiland blijven. Het Papiaments zal steeds meer worden vervangen door het Spaans, een tendens die al duidelijk 'hoorbaar' is op straat en in de winkels.

Créolité
De Creoolse Identiteitsbeweging, waarvan Patrick Chamoiseau (Martinique, 1953), Jean Bernabé (Martinique, 1942) en Raphael Confiant (Martinique, 1951)

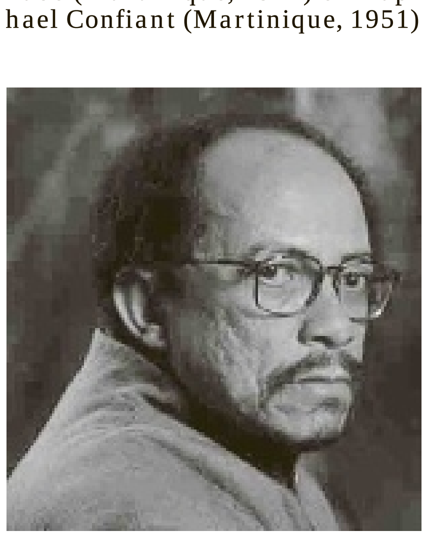
Rafael Confiant

de voorvechters zijn, richt zich op alle bevolkingsgroepen die zich, vrijwillig of onvrijwillig, ooit op de Antillen hebben gevestigd, propageert de wetenschappelijke bestudering van de Creoolse talen en het gebruik van het Creools in culturele en wetenschappelijke contexten.
Dat er een spanningsveld zal blijven bestaan tussen het gebruik van de Creoolse taal en de geïmporteerde taal van de vroegere kolonisator is zeker. En de schrijver die er prijs op stelt dat zijn werk in groter verband wordt erkend en gelezen zal in het Frans, Engels, Spaans of - op de Benedenwindse eilanden - in een andere taal dan de moedertaal moeten schrijven óf wachten op een vertaling van zijn/haar werk.

Bewustwording Antillen
Het heeft iets langer geduurd voordat er een zekere bewustwording van eigen identiteit tot stand kwam op de Papiamentstalige eilanden Aruba, Curaçao en Bonaire. In 1951 verscheen het geheel in het Papiamentu geschreven tijdschrift Simadan dat werd opgericht door Nicolás A. Piña-Lampe en dat helaas maar drie afleveringen heeft gekend waarvan de laatste verscheen in 1961. Simadan wilde een forum zijn voor Papiamentstalige auteurs. Ook de Antilliaanse Cahiers (1955-1967), die niet uitsluitend op één taal waren gericht, hadden oog voor de verschillende facetten van de Antilliaanse identiteit. Dit tijdschrift stond onder redactie van Cola Debrot, Henk Dennert en Jules de Palm.

In 1957 haakte de toen jeugdige schrijver Frank Martinus (Curaçao, 1936) aan bij het proces dat in de Franse Cariben al enige decennia eerder in gang was gezet. In zijn 'Stemmen uit Afrika' schetst hij in vrije verzen en in fraai, maar archaïsch aandoend Nederlands de 'Neger' als de argeloze, kinderlijke, onbedorven mens die in zijn goedheid zelfs de Blanke die hem zoveel kwaad heeft aangedaan vergeving schenkt:

(...)
Vaarwel,maar weet dat wijl
Gij in uw witte steden vaak
De zwarte mens vervolgt,
Zijn zusters en zijn moeder
En zijn broeders in het zwarte woud
Hun goden in spirituals
Om uw vrede en vergeving smeken.

(Stemmen uit Afrika, LIII)

In tegenstelling tot de agressieve toon die een Césaire hanteert in zijn Cahier d'un retour au pays natal (1939), doet de poëzie van Martinus uit 1957 haast religieus aan:

Eens zullen de tamtams
Uit alle werelddelen klinken.

Zwarte Engelen zullen nederdalen
En het Woord zal tronen op de morgen.

Ik en gij, wij zullen niet meer
Reizen; gij zult niet schieten
Meer op hen; noch zullen zij
De lansen - die hun eigen lichaam
Wonden - meer richten ook op u.

En het Glimlachend Woord
Zal zwarte en witte handen houden,
Er zal vreugde zijn
In witte en zwarte wouden.

(Stemmen uit Afrika, XXXVI)

In Stemmen uit Afrika wordt de zwarte mens voornamelijk als slachtoffer opgevoerd, in elk geval als een mens die niet wordt gekend en gewaardeerd. Daarvoor staat onder meer symbool de klacht die doorklinkt in het wereldberoemde liedje Angelitos Negros (1947) van de Cubaanse zanger Antonio Machín:

Siempre que pintas iglesias,
pintas angelitos bellos,
pero nunca te acordaste
de pintar un angel negro.

(Schilder), altijd als je kerken schildert
Schilder je mooie engelen,
Maar nooit heb je eraan gedacht
Om een zwárte engel te schilderen.

In de verzuchting van Martinus die dit lied ongetwijfeld heeft gekend klinkt het als volgt:
(...)
Hoe kunt gij, die het Woord zo kent,
Immerdoor de engelen in blanke
Kleuren blijven schilderen?

(Stemmen uit Afrika, XLV)

Aimé Cesaire

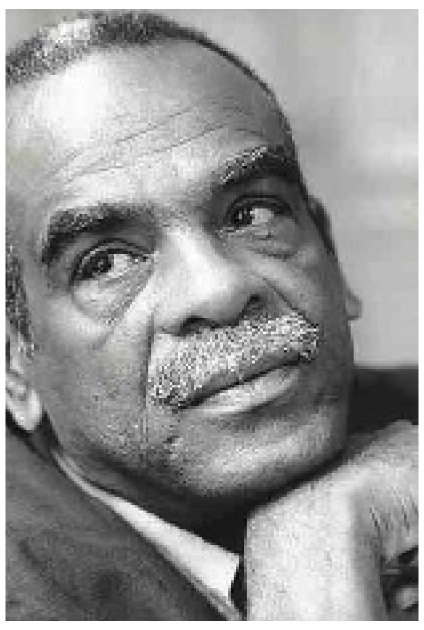
Edouard Glissant

Jules de Palm

De Curaçaose dichter Elis Juliana was hem overigens al vóór geweest:

Angel pretu
Den skochi di su mama e mucha a puntra:
'Mamita, tin angel pretu?'
E úniko kontesta ku e mama por a 'nele ta:
'Drumi mi yu, drumi ketu!'

Elis Juliana, Flor di datu, 1956, p. 10

Zwarte engelen
Met zijn hoofd in moeders schoot vroeg het kind:
'Mammie, zijn er ook zwárte engelen?'
En mammie kon alleen maar antwoorden:
'Slaap maar, kindje, slaap maar rustig!'

In de verzen van de jeugdige Frank Martinus is de strijd afwezig. Hij zegt alleen dat de strijd tussen goed en kwaad, waarbij de negers het goede element vertegenwoordigen ('omdat de zon uit hen het kwaad heeft weggebrand', Stemmen uit Afrika XLIV), de meest ongelijke strijd is die er bestaat en het best daarvan slechts tot berusting leidt:

'Vraag mij ook niet meer
Waarom de negers eenzaam zijn

Vraag niet meer waarom
Zij voor hun hutten zitten
En turen in het niets.

Vraag niet waarom zij zo alleen
Zijn in uw drukke steden.
Waarom hun strijd zo hopeloos
Verloren schijnt...'

(Wordt vervolgd)

Medisch

Mythen en feiten van fitnesstraining

Er zijn op Curaçao thans zo'n 10 sportscholen waar mensen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat kunnen trainen om fitter te worden, af te vallen, sterker te worden of een mooi gevormd lichaam te krijgen.

Tekst: Hans de Haan

Iedereen die dat regelmatig doet, verdient alle lof, want het is alom bewezen dat het gezond is om je te bewegen en je spieren te trainen. Het is echter onder insiders bekend dat er op dit gebied een aantal hardnekkige mythen bestaan, die toch een keer moeten worden weggenomen.

Mythe: cardiotraining = conditietraining

In elke sportschool staat een batterij toestellen, zoals loopbanden, diverse modellen fietsen, crosstrainers (een soort skilopen), roeimachines en steppers. Hiermee kan in principe cardiotraining worden gedaan, door te joggen op de loopband of een zwaar bergparcours af te leggen op de fiets - minstens een half uur - met hijgen en steunen, snelle hartslag en liters zweet. In feite is dit conditietraining die men niet vaak zal zien in de *gym* omdat dit meestal in de open lucht wordt gedaan. De meeste bezoekers van de sportschool gebruiken die apparaten om aangenaam te bewegen, wat natuurlijk ook goed is. Het is dus een mythe dat je met het gewone gebruik van al die genoemde apparaten je conditie zal verbeteren, maar het is wel een feit dat het heel gezond is om regelmatig en afwisselend te bewegen.

Mythe: het meten van calorieën en hartslag is een must

Door beweging verbruikt het lichaam energie (door het 'verbranden' van vetten en koolhydraten) wat wordt weergegeven in (kilo)calorieën. De meeste cardioapparaten tonen het aantal calorieën dat je verbruikt, maar dat is niet meer dan een gemiddelde.

Voor de juiste waarde tellen namelijk ook het lichaamsgewicht en de verhouding vet- en spierweefsel mee. Hoewel de door het apparaat opgegeven hoeveelheid calorieën niet klopt, is het wel een maat voor je inspanning. Bij gebruik van hetzelfde toestel kan je op die manier je prestaties over een periode ook goed vergelijken. Sommige apparaten hebben ook metalen sensors waar je je handen op moet leggen waarmee je hartslag wordt gemeten, maar die techniek is onbetrouwbaar. Er zijn echte hartslagmeters verkrijgbaar, maar voor het trainen in de sportschool heb je zoiets niet nodig. Het is dus een mythe dat het belangrijk is om tijdens je trainingen je verbranding en hartslag te meten.

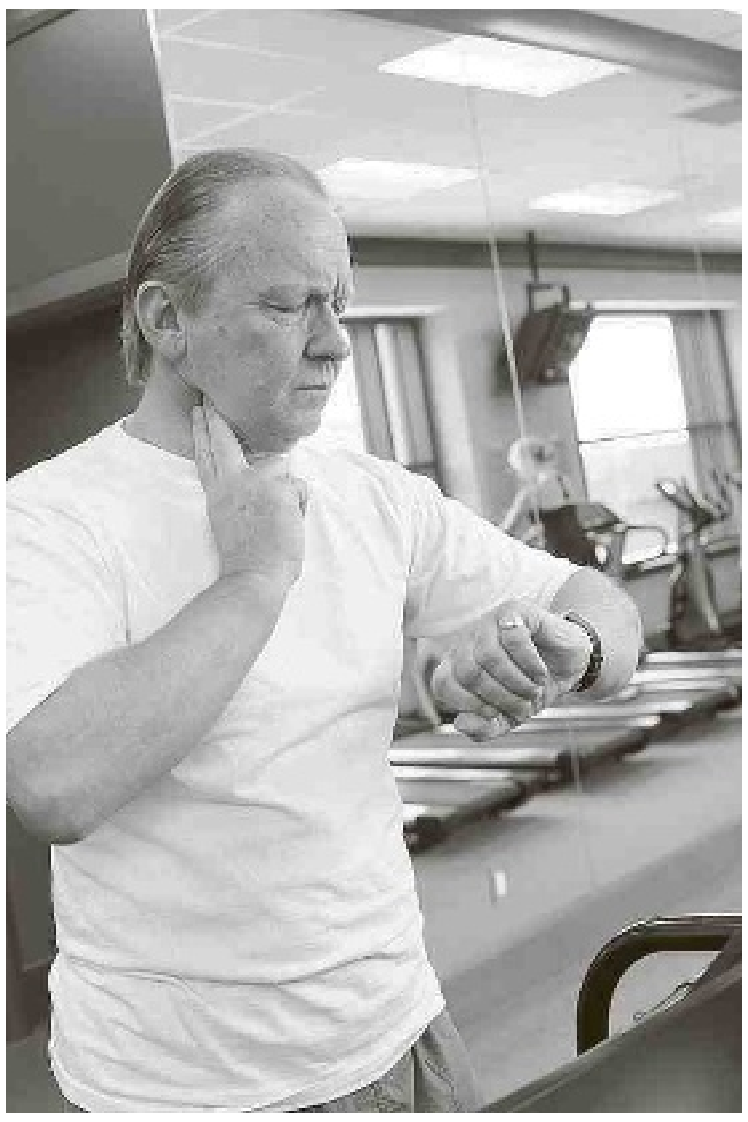

Mythe: het meten van de hartslag is een must.

Feit: contact met je eigen lichaam is belangrijk

Het gebruik van een hartslagmeter is bovendien misleidend. Het nadeel ervan is dat je tijdens de training te veel gefocust raakt op dit wisselende getal van je hartslag en daardoor niet meer goed luistert naar je lichaam. Tijdens het trainen heeft je lichaam het gewoon moeilijk en geeft daardoor allerlei signalen af over je welzijn: moeheid, buiten adem zijn, spierpijn, een groeiende weerzin om zo door te gaan, etc. Het gaat er juist om je grenzen van fysieke inspanning te ervaren en te leren daarmee om te gaan. Als je hartslag te hoog dreigt te worden, geeft het lichaam zelf al waarschuwingen af om het even wat rustiger aan te doen. Het is een feit dat dit eigen systeem veel beter werkt dan een hartslagmeter.

Mythe: krachttraining is niets voor vrouwen

Het is een hardnekkige mythe dat vrouwen die aan krachttraining doen een gespierd uiterlijk krijgen. Fysiologisch kan dit helemaal niet, want voor spierballen heb je het mannelijk hormoon testosteron nodig en vrouwen hebben dit hormoon nauwelijks. Vrouwen zijn vrouw omdat ze beschikken over het hormoon oestrogeen. Vrouwelijke bodybuilders hebben het daarom extra moeilijk, omdat ze urenlang per dag en jarenlang, gewichten moeten tillen, voordat er bij hen iets van een spierontwikkeling zichtbaar wordt. Het is een feit dat krachttraining voor vrouwen juist heel gezond is en dat er bij normale training niets aan haar lichaamsvormen zal veranderen.

Mythe: door intensieve fitnesstraining val je af

Voor veel mensen met overgewicht is de sportschool een uitdaging om op die manier af te vallen. Na elke work-out gaan ze hoopvol op de weegschaal staan, maar zien dan dat ze nog even zwaar zijn. Het is een mythe om de te denken dat je van fitnesstraining alléén afvalt. De enige manier om blijvend gewichtsverlies te bereiken is nog steeds de radicale verandering van *lifestyle*. Je opgeven voor fitnesstraining is een goede beslissing, maar doe dit wel met juiste motieven en verwachtingen en streef niet naar gewichtsverlies.

Mythe: laagintensieve training verbrandt meer vet

Deze stelling is eigenlijk het omgekeerde van het feit dat bij hoogintensieve training, het lichaam eerst alle koolhydraten verbrandt (dit gaat sneller) en - als die op zijn - pas aan zijn vetten begint. Deze stelling is dan ook een mythe en mag geen reden zijn om opzettelijk op halve kracht te gaan trainen, want daar is je lichaam niet mee gediend. Bovendien is de hoogintensieve training door atleten niet bepaald aan te bevelen voor gewone mensen.

Mythe: pijn hoort erbij

De Amerikanen gebruiken hiervoor de uitdrukking '*no pain, no gain*' en eerlijk gezegd is dit een gevaarlijke mythe. Tijdens normale fitnesstraining behoor je geen pijn te krijgen en je moet zeker niet streven naar de pijngrens. Ontstaat er tijdens de training echt pijn, is dat een reden om direct te stoppen en te kijken wat er aan de hand is. Het kan van alles zijn, een verrekking of scheuring van een spier of een gewrichtskapsel, een overbelasting of anderzins. Forceren en door de pijngrens heengaan kan schadelijk zijn voor het lichaam en dat is een feit.

Mythe: de mooie beloften

Op de afdeling tijdschriften van de boekhandels bevindt zich ook een uitstalling van tijdschriften over fitness, 'abs'-training (buikspieren), bodybuilding e.d. die op de voorpagina's aantrekkelijke beloftes bieden: een platte buik in 14 dagen of een 'wasbord'-buik (duurt iets langer), sexy schouders, imposante spierontwikkeling en oogstrelende bodyshaping. Je kan je dan vergapen aan prachtige lichamen van modellen die daar in werkelijkheid jaren over gedaan hebben. Opvallend in deze tijdschriften is dat ze bol staan van advertenties van allerlei producten die de suggestie wekken dat je zonder het royaal gebruik ervan, eigenlijk niet naar de sportschool moet gaan. Het gaat vooral om proteïne-mengsels (krachtvoer), vitaminen, energiedranken en nog vele andere middelen met ongefundeerde aanprijzingen. Dit is een mythe, want als je niets mankeert, gezond eet en een paar keer per week naar de gym gaat, zijn al die (dure!) middelen niet nodig.

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Beweging

Rugklachten

Rugklachten komen vaak voor, 60 tot 90 procent van de mensen heeft weleens rugklachten. Van de klachten die aan de huisarts gepresenteerd worden, zit lage-rugpijn in de top-5. Ook bij de fysiotherapeuten zitten de klachten met betrekking tot (lage) rugpijn in de top-6.

Tekst: CVF

Lage rugklachten treden het meest op tussen het 35e en 55e levensjaar en genereren in Nederland jaarlijks aanzienlijke directe, 400 miljoen euro en indirecte kosten, 4 miljard euro (peildatum 2004). Hiermee vormt lage-rugpijn ook een groot sociaal-economisch probleem. Van alle klachten van het houdings- en bewegingsapparaat veroorzaakt lage-rugpijn de hoogste kosten ten gevolge van verminderd arbeidsvermogen en ziekteverzuim.

Lage-rugpijn wordt doorgaans ingedeeld naar specifieke en aspecifieke rugpijn. Van alle rugklachten is circa 90 procent aspecifiek. Aspecifieke lage rugklachten worden gedefinieerd als lage rugklachten, die niet veroorzaakt worden door een specifieke aandoening, zoals een tumor, een (osteoporotische) wervelfractuur of spondylitis ankylopoetica.

Anatomie

De lage-rug bestaat uit 5 lendewervels en het bekken. Een wervel heeft een cilindervormig wervellichaam waar een wervelboog aan vastzit, die het ruggenmerg beschermt. Een spinaal segment bestaat uit twee wervellichamen waartussen de discus zit. Elke wervel heeft twee gewrichten die met de onderste wervel scharnieren en twee gewrichten die met de bovenste wervel scharnieren.

Fysiotherapeutisch onderzoek

Er zijn verschillende structuren in de rug die pijn kunnen veroorzaken. De term rugklachten is dan ook een verzamelnaam, die aangeeft waar de pijn zich bevindt, maar niet door welke structuur de pijn wordt veroorzaakt.

Het doel van het fysiotherapeutisch onderzoek is het achterhalen van de structuur die de pijn veroorzaakt, waardoor de behandeling specifiek op die structuur kan worden afgestemd.

Tijdens de anamnese krijgt de onderzoeker aan de hand van pijnlijke activiteiten en houdingen, op het werk en in de thuissituatie, een idee welk deel van het bewegingsapparaat van de rug bij de klacht is betrokken. Daarnaast wordt er ook gevraagd naar de plaats en de manier waarop de pijn zich gedraagt.

Bij het lichamelijk onderzoek worden die structuren op verschillende manieren getest. Aan de hand van de conclusies wordt er een fysiotherapeutisch behandelplan opgesteld.

Oorzaken

De uit het fysiotherapeutisch onderzoek verkregen gegevens kunnen zeer uiteenlopend zijn. De rugklachten kunnen worden veroorzaakt door falende bekkenbodemspieren, een bekkeninstabiliteit, blokkades of arthrose van de facetgewrichten of het sacroillicaal gewricht, heupklachten en natuurlijk een uitstulpende tussenwervelschijf die in een ver gevorderd stadium de zenuw beknelt (hernia).

Behandelen

De rug is zeer complex en de behandeling is daarom een multidisciplinaire aangelegenheid. De verschillende zorgverleners vergroten het effect van de behandeling als er onderlinge afstemming plaatsvindt. In de Nederlandse ketenzorgrichtlijnen van 2010 wordt daar uitgebreid op ingegaan. Wat daarin opvalt is dat röntgenonderzoek in eerste instantie niet gebruikelijk wordt geacht en dat er in die richtlijnen geen aanbeveling wordt gedaan voor een bepaalde fysiotherapeutische behandelmethodiek. Er wordt aangegeven dat de keuze van de behandelmethodiek afhangt van de voorkeur van de patiënt.

Kostenbesparing

Kijkend naar de effectiviteit van de behandeling, blijkt dat er bij hernia-operaties of fysiotherapeutische behandelingen er na een jaar geen verschil is tussen de patiënten die wel of niet zijn behandeld of geopereerd. De patiënten die behandeld worden, kunnen natuurlijk eerder normaal en pijnvrij functioneren en het aantal recidieven wordt, door bewegingsadviezen, beperkt. Kijkend naar de hoge kosten die lage-rugklachten genereren is fysiotherapie dus kostenbesparend.

De rubriek 'Beweging' verschijnt tweewekelijks in de Ñapa en wordt verzorgd door de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten. Meer informatie: www.fysiotherapiecuracao.com of email info@fysiotherapiecuracao.com.

Voeding

Geen zorg over 'ongezond'

Jongeren eten buitenshuis wat ze lekker vinden of wat hun ouders meegeven naar school. Ongezond eten is voor hen aanvaardbaar, ze krijgen pas belangstelling voor gezonde voeding als ze zelf dreigen te dik te worden. Duurzame voeding is onbekend of iets voor later.

Eigenlijk denken jongeren amper na over voeding. Dat blijkt uit onderzoek aan de Universiteit Wageningen. In de puberteit experimenteren jongeren meer met eten, ze snacken meer en slaan vaker maaltijden over.

Gezinnen eten minder samen naarmate jongeren ouder worden en naarmate de jongere ouder wordt, eet hij meer snacks. De consumptie van snacks houdt verband met die van vrienden, een hoge beschikbaarheid ervan en het snackgedrag van moeders. Lunches hebben vaak een vastomlijnde structuur. Ze kiezen meestal voor dezelfde producten en voor hetzelfde eten als degene met wie zij eten (vriendengroep op school). De druk vanuit de vriendengroep speelt een grote rol op het eetpatroon van tieners.

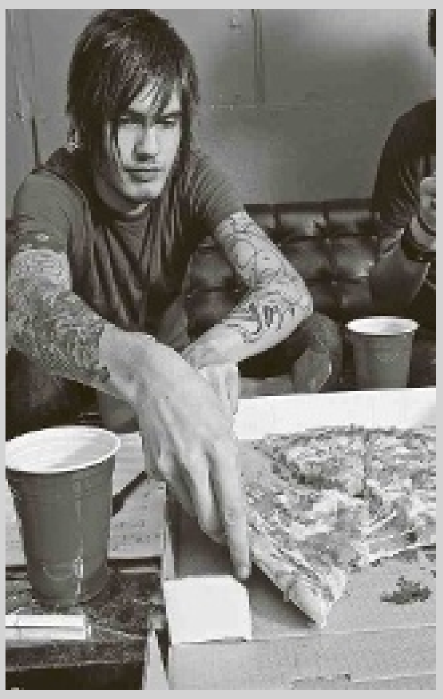

Bij het kopen van voedsel tijdens schooltijden wordt vaker een meer bewuste keuze gemaakt. Dit komt gedeeltelijk doordat dit eten met eigen geld gekocht wordt. En gedeeltelijk doordat geld bij elkaar gelegd wordt, waardoor een overlegmoment ontstaat tussen jongeren. Het is niet per definitie zo dat 'ongezonde' producten een beter imago hebben dan 'gezonde' producten. Gezonde dure producten kunnen ook een cool imago hebben vanwege de prijs of het luxe karakter.

Publicist Ko van Geemert:

Een vakkundige 'overschrijver'

(...) Links ligt het Fort Zeelandia, het oudste en meest gezichtsbepalende gebouw van Paramaribo. In 1993 publiceerde Dieuwke Winsemius (1916), schrijfster van historische romans, De Vlindervrouw. 'In de verte werd het Fort Zeelandia zichtbaar, de doctor gaf Maria Sibylla zijn verrekijker. Ze kneep haar linkeroog dicht en zag toen met haar rechter duidelijk het fort. Een toren met een kruis, de Nederlandse vlag wapperde in de wind. Er dreef een boot met een tent van riet erop. Voor het eerst van haar leven zag ze wuivende palmen.'(...)

Ko van Geemert

Tekst: Peter Onvlee Foto's: Ken Wong

Het staat de lezen op pagina 62 van het in december 2010 verschenen boek Paramaribo brasa! Paramaribo ik omhels je! Schrijver Ko van Geemert is zijn Paramariboroute, zijn wandeling door de hoofdstad van Suriname, net gestart. Een paar honderd meter pas heeft hij afgelegd vanaf Hotel Torarica langs de Kleine Waterkant. In meer dan twintig pagina's heeft hij dan al een vloed aan feiten, feitjes, bijzonderheden, korte biografieën van de betrokkenen en nog veel meer de revue laten passeren. Nog 90 pagina's van de route volgen.

Paramaribo brasa! Het komt op tafel op de porch van Picadera Bay Resort als de 61-jarige Ko van Geemert het over zijn nieuwe nog uit te geven boek heeft. Dushi Willemstad. "Een andere titel is haast niet mogelijk", weet hij. Vier maanden lang heeft hij er daar inmiddels dagelijks aan gewerkt. Na, ook dat, bijna een jaar uitgebreide research. Die vier maanden kwamen goed uit ook. Echtgenote Wilma kon die periode als invalkracht Nederlands op het Vespucci aan de slag. "Een ideale plek", noemt Van Geemert Willemstad en Curaçao. Hij is er 'verzot' op geraakt. Lopen door Willemstad, altijd een lekker windje. Is er al een keer of zeven geweest; zo om het jaar. En voordat Dushi Willemstad van de persen is gerold en in de boekhandels te vinden is, zal er nog zeker een bezoek aan het eiland zijn gemaakt.

Ko van Geemert. Voormalig communicatieadviseur bij de gemeente Amsterdam (tot 2005). Van origine leerkracht. Stond ook vijf jaar op een basisschool. Studeerde daarna pedagogiek en Nederlands. Kwam er in 1973 bij toeval achter dat 'ie misschien ook nog wel wat kon schrijven. Lachend: "Ik liep door Amsterdam. Ben er geboren en getogen in de Plantage. Op de Plantage Parklaan nummer 6. Recht tegenover de Hortus Botanicus." Hij woont er nog steeds, al is hij in de loop van de jaren wel van de ene naar de andere verdieping verhuisd. "Ik heb een enorme carrière als verhuizer..." Bij het lopen door Amsterdam spookten een paar regels door zijn hoofd. Hij schreef die op. "En dat bleek een gedicht!"

Van Geemert ontving in 1983 al de Globe literatuurprijs, een jaar eerder ingesteld voor jonge, getalenteerde schrijvers en in 1984 voortgezet als George Orwell-Globe-literatuurprijs. Van Geemert schreef veel: gedichten, bloemlezingen over sport en over dieren, een boek over vrijmetselarij in Amsterdam en inmiddels ook alweer enkele bijzondere reisgidsen. Amsterdam & zijn schrijvers was er een daarvan. Van Geemert, hij noemt zich 'samensteller' van dit soort boeken, leidt de lezer langs plaatsen waar auteurs over schreven, waar ze vergaderden, woonden, werkten, liefhadden, doodgingen. Plekken die deels in de herinnering van lezers zijn gegrift, deels hun precieze locatie voor veel lezers voor het eerst openbaren. "Sommige locaties zijn zo bekend dat ze onmiddellijk aan een auteur doen denken, zoals het Achterhuis van Anne Frank op Prinsengracht 263, het woonhuis van de koffiemakelaar Droogstoppel, Lauriergracht 37, uit Multatuli's roman Max Havelaar en de Dapperstraat, die J.C. Bloem in zijn gedicht vereeuwigde."

Maar voor Amsterdam & zijn schrijvers bezocht hij ook minder bekende plekken die vervolgens door hem onder het stof van jaren uit worden gehaald. Zo loopt hij langs het redactieadres van het 'prachtblad' Hollands Diep in de Van Eeghenstraat 66 en het huis in de Valeriusstraat waar Coos Frielink na de oorlog salon hield en er Lucebert en G.K. van het Reve liet voorlezen uit hun jongste werk. Het boek geeft ook antwoord op vragen als waar Connie Palmen en Ischa Meijer elkaar ontmoetten, op welk adres Simon Carmiggelt heimelijk zijn vriendin Renate Rubinstein bezocht en wat volgens Charlotte Mutsaers de mooiste straat van Europa is.

Van Geemert in Otrobanda

Amsterdam & zijn schrijvers is een unieke reisgids voor Amsterdam, zoals ook Paramaribo Brasa! dat voor de Surinaamse hoofdstad is en Dushi Willemstad dat voor Curaçao moet gaan worden. Maar Amsterdam & zijn schrijvers was niet de eerste. Daarvoor stond zijn geboortegrond model. De Plantage. "Ik ben me voor die buurt gaan interesseren. Heb in de loop van de jaren veel feiten verzameld. Romanfragmenten ook, gedichten die zich daar afspeelden. Teksten van Mulisch, Hermans. In het begin kwam ik ze tijdens het lezen gewoon tegen. Later ben ik ze bewust gaan zoeken." Ko van Geemert zegt - bewust - geringschattend van zichzelf dat hij daarbij 'een overschrijver' is. "Maar", nuanceert hij dan ook direct, "wel een vakkundige."

De informatie die hij in zijn noem het maar alternatieve reisgidsen stopt is overweldigend. Hij zoekt naar informatie achter de plek waar hij niet alleen virtueel maar ook in de praktijk langs loopt. Naar historische gegevens, naar de mensen, naar de literatuur vooral. In Paramaribo brasa! klinkt tijdens zijn rondwandeling door een (klein) deel van de stad het werk van schrijvers door zoals beschreven in hun romans, verhalen en gedichten. Surinaamse en Nederlandse schrijvers. Zelf noemt Van Geemert het simplistisch 'een literaire stadswandeling'. Hij citeert de belangrijkste schrijvers van vroeger en nu, bespreekt ze en citeert ze ook. Van Albert Helman tot Cynthia McLeod, van Bea Vianen tot Clark Accord, van Ischa Meijer tot Anil Ramdas. Met bijdragen ook van John Jansen van Galen, Nancy de Randamie, Michiel van Kempen, Patrick Meershoek en Els Moor. Zij gaan in op typische Surinaamse kwesties, zoals de Decembermoorden van 1982 en de verwerking daarvan in de Surinaamse literatuur.

Dushi Willemstad moet ook zo'n stadswandeling worden. De wat hij noemt Willemstadroute. Met daarop aansluitend: Antilliaanse kwesties, korte hoofdstukjes over taal, geschiedenis, bevolking, architectuur en journalistiek. De wandeling, met start en finish bij het door hem als zodanig gevoelde beeldbepalende Plaza hotel, bestaat uit twee delen: er is een route door Punda, en een door Otrobanda, die zowel aansluitend als apart gewandeld kunnen worden. De route door Punda en omgeving gaat vanaf het Plaza hotel, via het Wilhelminaplein, de synagoge, de varende markt, het Waaigatplein, Centrale Markt, de Marshe Bieu met haar Creoolse maaltijden, naar Pietermaai, het stadsgedeelte aan de Caribische zee waar de laatste tijd zo veel gerenoveerd wordt. Dan door de Penstraat naar het Avila Beach hotel, het verste punt van de wandeling. Terug via de Oranjestraat, het Julianaplein naar Scharloo, met zijn herenhuizen in Italiaanse stijl, maar in Antilliaanse kleuren en via het bruggetje over het Waaigat en de Handelskade, terug naar het Plaza hotel. Ko van Geemert: "De route illustreer ik met het werk van Cola Debrot, Oda Blinder, Sonia Garmers, Diane Lebacs, Cornelis Goslinga, Elis Juliana, Frank Martinus Arion, Tip Marugg, Boeli van Leeuwen en (vele) anderen."

De route door Otrobanda gaat via het Molenplein, de Pater Euwensweg en allerlei kleine straatjes naar de Breedestraat. Vervolgens naar de begraafplaats aan de Roodeweg (verste punt) en via de Mgr. Nieuwwindtstraat, Witteweg en Frederikstraat, weer naar de Breedestraat. Via Kura Holanda, de Frederikstraat, de De Rouvilleweg en het Brionplein, terug naar de pontjesbrug. Auteurs en personen die Van Geemert in dit gedeelte van de Willemstadroute aan bod laat komen, zijn onder anderen: Erich Zielinski, Hans Vaders, Eric de Brabander, Jacob Gelt Dekker, Edward de Jongh, Eva Breukink, J. van de Walle, Krijn de Best, Aliefka Bijlsma, Bouke Jagt, Jos de Heer, Willem van Lit, Annet de Jong, Kees 't Hart en H.J. van Heijningen. Van Geemert: "Van alle auteurs wordt een korte biografie gegeven. Maar uiteraard is dit nog geen volledig overzicht. Zonder twijfel ontbreken nog (belangrijke) schrijvers. Ik kom niet voor niets straks nog zeker een keer terug."

Ko van Geemert is enthousiast over zijn - noem het maar - project. Paramaribo, nu Willemstad en begin volgend jaar ook Jakarta, De drie hoofdsteden van de vroegere Nederlandse koloniën. Hij ziet de steden in dat koloniale verleden als een drie-eenheid. Zijn literaire wandelingen kunnen meer over verleden en heden duidelijk maken. Zegt: "Natuurlijk is er al veel geschreven over Curaçao en over de Antilliaanse literatuur. Maar in Dushi Willemstad wordt op een voor ieder toegankelijke manier stilgestaan bij plekken uit het werk van talloze Curaçaose schrijvers, dichters, journalisten. Ook wordt tijdens de wandeling gewezen op plaatsen die architectonisch, historisch en cultureel van belang zijn." Daarnaast wil hij - maar dat is nog even afhankelijk van de fondsen die voor de uitgave beschikbaar zijn, Van Geemert zelf wordt er in ieder geval niet rijk van - bijdragen opnemen van kenners van de Antilliaanse literatuur: Wim Rutgers, Carel de Haseth, Aart G. Broek, Nic Møller, Petra Possel en Jan Brokken.

Wie Ko van Geemert pakweg vijftien jaar geleden zou hebben gezegd dat hij in navolging van zijn eerdere boeken ook aan Willemstad en Curaçao zou beginnen, had een meewarige blik van hem gekregen. En eigenlijk paste Curaçao ook niet zo in zijn (grote) productie. Zoals Het land van onze grootouders (in een kleine vierhonderd foto's geeft Van Geemert een beeld van het leven van gewone mensen aan het begin van de twintigste eeuw), of De duiven blijven om de toren zwenken (stadse beesten in proza en poëzie, een bloemlezing met een gevarieerde keuze uit 20e- en 21e-eeuwse Nederlandse teksten waarin beesten in de stad voorkomen) of vooral De Hortus (een wandeling door de Hortus Botanicus in de Amsterdamse Plantage, de roots van Van Geemert waarvan hij zegt: "Wie deze botanische tuin uit 1682 eenmaal bezocht heeft, weet dat het moeilijk is om erop uitgekeken te raken") en verrassend Hi-Ha-Hondelul en andere sportpoëzie (een rondgang door de wereld van sport en poëzie waarin Van Geemert onder meer ruim tweehonderd auteurs behandelt die over sport schreven). En, om de rij niet te lang te maken, Het Hoofdkwartier, geschreven samen met Paul Arnoldussen over een eeuw Scheltema, een beroemd Amsterdams café, Café Scheltema was, schreef journalist Henk Hofland, ooit 'een hoofdkwartier van de bohème, van kunstenaars, schrijvers en ook journalisten. Scheltema was een van die plaatsen waar aan de avond van elke werkdag de geest van de tijd kristalliseerde'.

Maar terug naar Curaçao. Dat was tot vijftien jaar geleden niets voor Van Geemert. Of zoals hij zelf zegt: "Ik had het beeld van: dan zit je op Mambo met al die toeristen. Ik ging liever naar India, Japan. Ik dacht nooit dat Curaçao iets voor mij zou zijn. Maar tot mijn verbazing bleek het hartstikke leuk. Heerlijk die Handelskade met een biertje en de bootjes, nou ja zeg maar boten, die daar binnen komen. En vooral Otrobanda heeft mijn hart gestolen." En dat blijkt ook op de porch op Piscadera Bay Resort, enkele dagen voordat de koffers weer moeten worden gepakt om naar Nederland terug te vliegen. Het naderend afscheid valt hem na al die maanden op het eiland zwaar. En terugkomen doet hij. Voor het afronden van Dushi Willemstad.

Het Nationaal Museum vormen we tezamen

Géni: Taal van Verzet

Géni, ook wel Gené, Guene of Gueni genoemd, is de taal die de slaven meebrachten uit West-Afrika en op het eiland onder elkaar gebruikten. De term Gueni staat ook voor een groep slaven die deze taal beheersten en waarvan er werd gezegd dat ze vrij kort van gestalte waren, met een zeer donkere huidskleur, en dat ze ook konden vliegen.

Tekst: Lionel Janga Foto: Stichting NAAM

Deze taal wist zich enige tijd naast het Papiamentu te handhaven, onder meer als geheimtaal. Er moeten verschillende varianten van het Gueni hebben bestaan. Van deze taal zijn volgens wijlen pater Paul Brenneker een honderdtal liederen overgebleven en enkele idiomatische uitdrukkingen (zie Brenneker, Benta-dos cien cantica dje dushi tempu bieuw; 1959 en Curaçaoensia - folkoloristische aantekeningen over Curaçao; 1961). Dr. Martinus Arion is van mening dat Guene een op het Portugees gebaseerde Creoolse taal is geweest, die in wellicht meer dan één variant op de eilanden is geïmporteerd, maar door de andere Creoolse taal, het Papiamentu, werd verdrongen (Martinus Arion, The Guene kriole of the Netherlands Antilles, Conference on the Society of the Caribbean Linguistics; 1980).

In de stad en omgeving op Curaçao noemde men deze taal Géni. De verschillende benamingen zijn afgeleid van Guinea, of zoals de slaven zelf zeiden, Ginéwa. Toen het Papiamentu ontstond en ook onder slaven bekend werd, handhaafden zij nog lang het Gené als geheimtaal. De taal wordt ook de taal der luango's, lenga di luango, genoemd. Hierdoor wordt de luango beschouwd als een synoniem voor Gueni of Guene. Luango is verder ook de naam van een groep stammen uit West-Afrika die het Koninkrijk Luango vormden. Hier te lande werd de naam luango gebruikt voor de minst beschaafde slaven, voor hen die het sterkst de oude gewoontes en ideeën handhaafden. Het ging hierbij vaak om de groep van de laatst aangekomenen op het eiland. Tot op de dag van vandaag heeft het woord luango associatie met onbeschaafdheid, ongemanierd, liefhebber van opvallende kleur, kakelbont, kortom, met alles wat negatief is (hende luango, hasi kos di luango, bisti luango). De taal werd ook makamba genoemd, en meer zeldzaam masopaso en makwika.

Het woord Gené duidde zowel op de taal als op de mens die de taal spreekt: het woord gené stond daarom ook, getuige het bovenstaande, voor een primitief levende slaaf die zich maar weinig aangepast had. Omdat de taal Gené ook dienst deed als geheimtaal, werd het woord gené ook gebruikt voor dubbelzinnige taal. Op de grote plantages waar de slaven woonden en werkten, ontstonden er mettertijd diverse dialecten. Dit omdat de slaven vrij afgesloten van de buitenwereld leefden. Hierdoor werd er op Curaçao onderscheid gemaakt tussen het Gené van Lagoen, Kenepa, Porto Marie en van Sabaneta. Ook Banda'riba had een eigen dialect.

Enkele generaties terug leefden er nog verschillende autoriteiten op het gebied van Gené en liederen in het Gené, en ook mensen die een gesprek konden voeren zowel in het Papiamentu als in het Gené. Op Curaçao, op Westpunt, zijn er nog enkele vaststaande uitdrukkingen in het Gené die de ouders gebruikten om niet door de kinderen te worden verstaan. Toen er eens een kind wegliep, riep iemand tot een man die wat verderop stond: "Wiri nama djebe", waarop de man het kind opving. Gevraagd naar uitleg, betekende dat "Houd het kind vast". Enkele andere uitdrukkingen zijn: Saíta nora, hou je mond; Avú babè, je liegt; Toro moro, tamelijk goed; Dama siwèla, de zee is ruw. In het Gené heet een geit saú. Aan de Rifkant van Otrobanda kenden mensen een plaats waar een gebouw heeft gestaan dat diende als slachtplaats voor geiten. Dat huisje werd aangeduid met ka'i saú, het geitenhuisje.

In een oud lied 'Zi mulena eh, ai toto na uzé', half Gené en half Papiamentu, behandelt Janchi Doran, een begaafde zanger van Banda'bou, het thema discriminatie. De inhoud komt neer op het volgende: "Wanneer een blanke sterft, komen arme zwarten om hem te begraven, maar een blanke draagt nooit een neger naar zijn graf". Een ander voorbeeld vertelt over vier hangmatdragers die hun shon naar het ziekenhuis brachten terwijl ze onderweg hun hartenwens uitzongen: "Wacha dé"!, wat betekende "Begraaf hem!". Vroeger, als de seú-optocht (oogstoptocht) teveel werd opgehouden en men vreesde niet op tijd aan te komen, spoorden de leiders de dansers aan met een speciaal lied: "Waja waja kanumbambé". Dat betekent "Sigui kana", doorlopen. Daarna volgde "Masú djanú", wat ook neerkwam op 'doorlopen'.

Flarden Gené, ontleend aan oude liederen zijn "Chaká main bovi", een tijger ontmoet een leeuw.
Uit een gezang over herinneringen aan Afrika komt de volgende passage: "Zaba tu keje, zaba tu nama we". God zal de arme helpen, "Dan mina wadan mi vuelo, bashi sapotiti, kanga dunami man". En Grootmoeder gaat op een ezel zitten, wordt "Zam puluzé". Slaven vliegen weg, is "Ami ze zeila, kanumbolo mi Ze, Ze helo". Er bestaan veel versies van liederen in het Gené over het terugvliegen naar Afrika. Een achtergeblevene zei "Djowili ku Patagan, zan wego, zan wego, huèmi" en de wegvliegenden: "Ami Ze Zeila, ami Ze Zeila, Ze Ze, helo, ami Ze zeila kanumbolo, mi Ze Ze helo, tami boso mele, ami ze zeila, ami ze zeila". Hier is geen vertaling van bekend.

Zoals eerder opgemerkt, werd Gené gebruikt als een geheimtaal wanneer iets gezegd moest worden dat de shons niet mochten weten. Enkele shons kwamen hier achter; op deze plantages voerden deze shons een verbod in op het zingen van Gené-liederen. Desondanks werd het Gené zelfs na de afschaffing van de slavernij in 1863 nog gebruikt om gevoelens op een heimelijke wijze te uiten. Uit overleveringen blijkt dat Gené-liederen werden gezongen tijdens het werk bij de fosfaatmaatschappij. Gevraagd naar de betekenis van deze liederen gaf men vaak een andere betekenis op dan de werkelijke. Zo werd Gené door de machteloze gesproken als wapen tegen de machtigen.

De taal Gené werd lange tijd door taalkundigen veronachtzaamd omdat deze niet verenigbaar leek te zijn met andere Romaanse talen. Recent onderzoek wijst er echter op dat deze taal qua structuur een onmiskenbare gelijkenis vertoond met de taal 'Crioula', het Portugese Creools dat tot op heden gesproken wordt in de West-Afrikaanse kuststreken (onder meer in delen van Guinee-Bissau, de Kaap Verdische eilanden, Senegal en Gambia). Deze overeenkomst suggereert dat Gené een overblijfsel is van een nieuwe taal die ontstond in de havensteden van West-Afrika van waaruit, in de 16e eeuw, slaven getransporteerd werden naar Curaçao.

Bronnen:

Sambumbu, Volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire; Paul Brenneker, Curaçao, 1971.
Zjozoli, Volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire; Paul Brenneker, Curaçao, 1986.
Encyclopedie van de Nederlandse Antillen - 2e herziene druk onder redactie van dr. J. de Palm, Zutphen, 1985.
Beyond Slavery: The Study of enslavement through post abolition memory; Rose Mary Allen, 2009.

De serie 'Het Nationaal Museum vormen we tezamen' verschijnt ook in Extra en The Daily Herald. Reacties en suggesties voor bijdragen zijn van harte welkom. U kunt het National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM) bereiken op de Johan van Walbeeckplein 13, Willemstad. Telefoon (09) 462.1933, fax (09) 462.1936 of via e-mail: info@naam.an. Bezoek ook onze website www.naam.an.

Culturele Agenda

Kunst & exposities

Pompoen Baart Kalebas
Op 20 augustus opent in Landhuis Bloemhof 'Pompoen Baart Kalebas', van Afrika naar de Caraïben, een expositie van muziekinstrumenten uit Afrika en het Caribisch gebied, samengesteld uit de privécollecties van verschillende lokale verzamelaars. Er wordt ook een kinderhoek ingericht en een hoekje voor op Curaçao gemaakte instrumenten. De expositie is opgedragen aan Elis Juliana, de 'eminence grise' van onze cultuur. De entree is gratis. De expositie omvat meer dan 80 verschillende instrumenten van Afrikaanse landen zoals Kameroen en Kenia, Caribische landen, zoals Curaçao en Cuba, maar ook Latijns-Amerikaanse landen zoals Venezuela en Brazilië. Er zijn instrumenten vervaardigd uit verschillende materiaalsoorten (metaal, hout, schelpen en leer) en voor verschillende functies, zoals werk, vertier, communicatie en religie. De expositie duurt tot en met 1 oktober.

'Pompoen Baart Kalebas', muziekinstrumenten uit Afrika en het Caribisch gebied te zien in Landhuis Bloemhof.

Op zaterdag 27 augustus, van 09.00 tot 12.00 uur leidt de heer Doest een workshop over het ontstaan, de geschiedenis en het maken van de 'tambú'. De workshop is vooral bestemd voor mensen met wat achtergrond in het onderwerp. De workshop kost 35 gulden. Men kan inschrijven bij Landhuis Bloemhof via telefoon 737-5775 (tussen 9:00 en 14:00 uur) of via info@bloemhof.an. Voor meer informatie, ga naar www.bloemhof.an.

Footprints forever
Tot 22 augustus is bij Galeria Kas di Kultura de expositie 'Footprints for ever' van Sandra Leonora (Chana) te zien. Openingstijden van de Galeria: maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00 en van 14.00-16.30 uur. Zaterdag van 09.00-13.00 uur.

Verhalen van de zee
In het Maritiem Museum te Scharloo Abou is de expositie 'Verhalen van de zee' met werken van Astrid van Dorp verlengd t/m. 27 augustus (dinsdag t/m, zaterdag van 09.00-17.00 uur).

Jean van Lingen
In MonArt Gallery in het Renaissance Rif Fort is de fototentoonstelling 'Oeuvre tentoonstelling Jean van Lingen' 'It's about the work, nothing but the work´ (Rufus Collins) te bezichtigen tot 30 augustus dagelijks tussen 09.00 en 19.00 uur. Deze expositie toont een representatief beeld uit het 25-jarig oeuvre van Jean van Lingen (1954, Frankrijk).

Dans & Theater

Boskwiri: Ora bo ta wak den di mi, otro ta fiesta den di bo
Dit stuk laat het verhaal zien van een man die zich erg bemoeit met het leven van anderen. De hoofdrolspeler (Boskwiri) is dagelijks te vinden bij een snèk. Hij voert het hoogste woord en geeft commentaar op alles en iedereen. Zelf vindt hij dat zijn leven perfect is. Zijn vrouw zal hem zeker niet verlaten en bij hem kan nooit iets misgaan. Dit toneelstuk probeert te vertellen dat wanneer je zelf zo bezig bent met het leven van een ander, je vergeet en niet door hebt wat er in jouw eigen leven gebeurt. In het stuk is er ook een speciaal optreden van Chokoi.
Zaterdag 20 augustus om 21.00 uur
Zondag 21 augustus om 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden
Taal: Papiamentu

Close-up
Close-up is een voorstelling waarin beweging, muziek en tekst een theatraal geheel vormen. De jongeren hebben onder begeleiding van twee ervaren theatermakers zelf het materiaal voor de voorstelling ontwikkeld. Zo hebben zij samen een nieuw verhaal gemaakt. Een verhaal over ver weg zijn en dichtbij willen komen. Over dat als je beter kijkt je iets anders ziet dan je had verwacht. Over dingen die je met het blote oog niet kunt zien. Over details. Maar ook over zo dichtbij zijn dat je niet meer goed ziet waar je naar kijkt.
Zaterdag 20 augustus om 20.00 uur
Zondag 21 augustus om 19.00 uur
Locatie: La Tentashon
Entree:10 gulden
Taal: Papiamentu

Muziek

Opera-concert
Een bijzonder Opera-concert vindt op 20 augustus in de Fortkerk en op 27 augustus in Het Curaçaosch Museum plaats. Sopraan Barbara Haveman en aan de piano Frederico Sarti met werken van Verdi, Mozart en Puccini. Aanvang 20.00 uur.
De Nederlandse sopraan Barbara Haveman is afgestudeerd aan het Conservatorium van Maastricht en studeerde aansluitend bij Carlo Bergonzi en Renata Scotto in Italië en thans bij Catherine Green in New York. Zij is laureaat van vele internationale concoursen, onder meer in Wenen, Verviers en Brussel, In Italië won zij de Verdi-Prijs. Frederico Santi is afgestudeerd aan het Conservatorium van Turijn en specialiseerde zich aan de Peter de Grote Music Academy in St. Petersburg en aan de Muziekacademie van Pescara. Hij studeerde kamermuziek en piano bij onder anderen P. Badura Skoda en Stockhausen. Hij is winnaar van de 4e International Award voor jonge dirigenten en werkte als dirigent in Straatsburg, Luik, Rome, Spoleto, Japan, St. Petersburg, Montpellier, Finland en in het Belgisch-Limburgse Alden-Biesen.

Entree: 50 gulden. Kinderen halve prijs.
Kaarten zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada, Albert Heijn, Het Curaçaosch Museum en op de avond van de voorstelling aan de zaal.
Informatie via tel. 4615832 en 8647571.

Film

Euroscope Curaçao 2011: Films from Europe
In de maanden augustus en september vindt in Teatro Luna Blou Euroscope Curaçao 2011 plaats. Tijdens dit filmfestival kan de liefhebber van Europese films elke donderdag en vrijdag om 19.00 uur genieten van een film uit een Europees land, inclusief Nederland. Entree: 13,50 gulden.

Uit Spanje: Garbo: El Espia (120 min)
Donderdag 25 augustus om 19.00 uur. Genre: Documentaire. Taal: Spaans, Engels ondertiteld. Locatie: Teatro Luna Blou

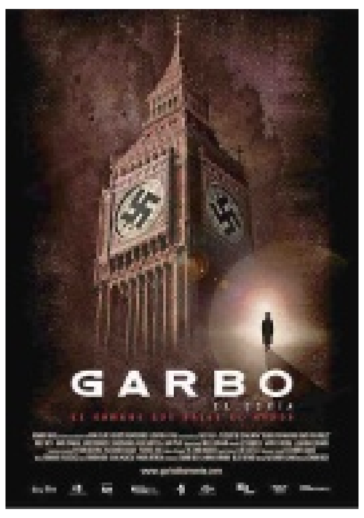

Uit Spanje: Tasio (95 min)
Vrijdag 26 augustus om 19.00 uur. Genre: Drama. Taal: Spaans gesproken, Engels ondertiteld. Locatie: Teatro Luna Blou

Uit Spanje: Caotica Ana (119 min)
Zaterdag 27 augustus van 19.00 tot 21.00 uur. Genre: Drama. Taal: Spaans gesproken, Engels ondertiteld. Locatie: Teatro Luna Blou

Planet 51
Zondag 28 augustus 14.30 uur (Spaans gesproken)
Zondag 28 augustus 17.00 uur (Engels gesproken)
Genre:Animatie
Locatie: Teatro Luna Blou

Boeken & literatuur

Changá
In 1973 kwam Frank Martinus Arion in één klap de Nederlandse literatuur binnen. Zijn debuutroman Dubbelspel kreeg juichende kritieken en werd bekroond met de Van der Hoogtprijs. Nu is het boek voor het eerst verkrijgbaar in het Papiamentu, vertaald door Lucille Berry-Haseth, met als Papiamentstalige titel Changá.

Varia

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Het Open Huis vangt om 10.00 uur aan met een oecumenische kerkdienst. Voor de kleintjes is er een kindernevendienst. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Hapjes, drankjes en muziek aanwezig.

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel wekelijks op donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname kost tien gulden (koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen) en is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864 1950, 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Nieuw & opmerkelijk

Training Belichting
Dansschool Turning Point organiseert in samenwerking met de Mondriaan Stichting de training 'Belichting Bewegende Podiumkunsten'. Een goede belichting is essentieel bij een voorstelling, het licht vertelt immers ook een verhaal. De training is bedoeld voor zowel technici als artistiek leiders van dansscholen, theatergezelschappen of anderzins. Na afloop van de training zijn de deelnemers in staat een lichtplan op te stellen en uit te voeren. Meld u snel aan, er zijn nog maar enkele plaatsen beschikbaar.
Duur en periode: 10 dagdelen, van 5 t/m 17 september
Plaats: La Tentashon, Teatro Luna Blou, WTC
Kosten: max. 500 gulden per deelnemer
Voor meer informatie: Nelly Schotborgh 5247521, Rita Koeks 5629920

Noteert u alvast:

Plein Air Festival
29 augustus t/m 3 september. Openluchtschilders laten hun talenten zien op het Wilhelminaplein. Meer informatie: www.pleinaircuracao.com.

North Sea Jazz
2-3 september. Artiesten vrijdag 2 september: Sting, Kassav', Earth Wind & Fire, Danilo Perez Trio, Chic featuring Nile Rodgers, Branford Marsalis Quartet, Levi Silvanie, Poncho Sanchez and his Latin Jazz Band featuring Terence Blanchard, Sharon Jones & The Dap Kings. Zaterdag 3 september: Stevie Wonder, Juan Luis Guerra, Chucho Valdes Afro Cuban & Messengers, Rubén Blades, Ronchi Matthew and his All Star Band, Roberto Fonseca and Dionne Warwick. Meer informatie: www.curacaonorthseajazz.com

Filmhuis Openbare Bibliotheek
8 september: Into the Wild, 13 oktober El secreto de sus ojos.
Plaats: Auditorium van de Openbare Bibliotheek
Tijd: 19.00 uur
Entree: leden 2,50 gulden. Niet-leden 5,00 gulden.

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Feuilleton

‘Terug tot Tovar’ (11)

‘Some dance to remember, some dance to forget’

Hotel California
The Eagles

Tekst: Hans Vaders

‘Ik voer zo’n drie jaar op de Ocean Explorer, voornamelijk naar havens aan de Amerikaanse oostkust. Maar toen zou de tanker voor revisie weer richting Europa gaan, naar Hamburg om precies te zijn en ik ben onmiddellijk afgemonsterd. Nee, naar Europa ging ik voor geen goud, al hadden ze me veel geld meegegeven. Dat dacht ik toen, dat denk ik nu nog steeds.’

‘Kijk, Nederland is voor de Nederlanders en Duitsland voor de Duitsers’, meen ik. ‘En als je dan, stel dat ik met een donkere vriendin uit wil gaan, bij een nachtclub de kille tekst ‘for white people only’ ziet, dan wil je daar tóch naar binnen. Een kennis van mij, die in Den Haag woonde, had die ervaring. Mocht een discotheek niet in, terwijl haar vriendinnen met open armen werden ontvangen. Dat valt niet voor te stellen, dat zoiets in Europa gebeurt. Ik zeg dus altijd maar, en de makamba heeft daar een mooi spreekwoord voor, ‘schoenmaker blijf bij je leest’. Waarom zou ik naar Europa, naar Nederland of Duitsland gaan om me daar voor joker te laten zetten?’

Terug op het eiland begon León weer met zingen en optredens bij het orkest Konjunto San José onder leiding van Ramón Romero. Veel werk, reizen naar Caracas, Mérida en Maracaibo en bijna wekelijks op de radio.

‘Met vrienden vormde ik eerst een trio. Later werd het een kwartet. Typische Dominicaanse, Venezolaanse en Colombiaanse muziek, merengue met harmonica, tamboer, rasp en een marimba met horlogeveren. Dan krijg je een effect van: “toem, toem, toem”, dat idee. Ik was, voordat ik werd gevraagd bij Konjunto San José, een kantante, een zanger. Ik specialiseerde me niet. Ik bracht het typerende muzikale product van de buurlanden en eilanden dat me als moedermelk zat ingegoten.’

Als bandleider wilde Ramón Romero het liefst zo snel mogelijk weg van het eiland, naar het vasteland, Venezuela of Colombia. Want er kwam voortdurend tegenwerking van het Curaçaose gouvernement. Het waren de noodzakelijke vergunningen die maanden op zich lieten wachten, de officiële aanvragen voor publieke optredens die zoek raakten in een bureaula op het Bestuurskantoor. Romero verdiende met zijn band geen rooie cent. Zijn bar en de meisjes brachten het geld op waarvan hij leefde.

Het eiland schreeuwde in die jaren al om nieuw bloed, om forse investeringen die de immer zo wankele economie weer wat op konden krikken naar regionaal niveau en daarom was Romero na rijp beraad een scheepsagentschap begonnen, want handel tussen de eilanden en de vaste kust berustte op een eeuwenoude traditie. ‘Er waren toen al een paar mensen die voor mij werkten. Daarna kwam de bar erbij, de hoeren en de onvermijdelijke scènes en incidenten.’

‘De Venezuela-bar. In de jaren zestig nam een vriend van mij een drukbeklante zaak over in Otrobanda. Hij kon die negotie echter niet alleen beheren en ik hielp hem zo goed en zo kwaad als dat ging. Zo begon het allemaal. Ik besefte dat een populaire kroeg met aanverwante bijverdiensten een goudmijn op het eiland kon zijn, want de tropische mens heeft nu eenmaal sterke drank en mooie hoeren nodig. Ik keek toen rond. Het Waaigat in Punda, het leek een ideale, centraal gelegen stek. Daar stond een klein gebouw aan de kade, eigenlijk meer een wasgelegenheid, een geschenk van de Curaçaose Lions aan de Venezolanen van de fruitbarkjes.’

‘Het was er een vuile troep. De sushi, het afval, lag hoog opgetast langs de Wilhelminabrug. Het terrein was vergeven van de ratten en duizendpoten. Ik maakte er foto’s van en vroeg aan de Lionsclub of ze voor een gering bedrag geen afstand wilden doen van het gebouwtje zodat ik daar limonade en belegde broodjes kon gaan verkopen. Zo begon ik met mijn eigen bar, die ik jaren later voor goed geld doorverkocht aan Janchie Henriquez.’

Toen Ramón Romero het aanbod kreeg een groot perceel grond op Banda’bou, het westelijk gedeelte van het eiland, voor een spotprijs te pachten, greep hij, zonder zich te bedenken, deze unieke kans met beide handen aan. Vruchten en groenten, papaja’s, citroenen, paprika’s en komkommers, die waren nu eenmaal schaars goed op het droge eiland en voor vers geslacht geitenvlees bestond ook voldoende nering.

Maar voordat de productie definitief op gang kon komen, was er eerst nog een praktisch probleem met een koppige Curaçaose peon die, wegens diefstal, door Romero op staande voet ontslagen, in de toenmalige houten behuizing in het hòfi op oudejaarsnacht stomdronken op bed een bolknak opstak en daarna terstond in een diepe roes geraakte, waarna het wrakke pand in korte tijd tot de grond toe afbrandde. De brandweer kwam nog wel ter plaatse, maar er was zoals gewoonlijk maar weinig bluswater beschikbaar en het restant uit de watertank van de tankwagen sijpelde in een dunne straal uit de lekkende brandslangen tegen het smeulende hout van de verruïneerde woning.

Kort daarop ontmoette Ramón Romero een tweetal berooide Chilenen, die op Curaçao waren gestrand omdat hun roestige bananenboot bij gebrek aan middelen door de havenautoriteiten aan de ketting was gelegd. Beide mannen hadden al maanden geen gage van hun reder uitbetaald gekregen.
Het tweetal had wel oren naar een goeie job in de agrarische sector en het beschikte daarnaast ook over enige ervaring. Ze bouwden energiek het geblakerde krot weer op en maakten het eerste jaar, met gunstige regenperiodes, een aardige start.
Romero kon dan ook van zijn bank vrij snel financiering krijgen voor een stel gloednieuwe pompen en waterpijpen.
Na anderhalf jaar kreeg een van de Chilenen, Hernández, in zijn geboorteland gehuwd, verkering met een bedeesd meisje uit de buurt. De moeder van de zestienjarige keurde deze verhouding met de ijverige, blanke Zuid-Amerikaan niet af, integendeel, ze zag wel iets in de kleine bebaarde jongeman die op gezette tijden een paar rijpe papaja’s voor de stobá of een flinke portie vers geslacht geitenvlees voor de dis meebracht. Ramón Romero betrapte het verliefde paar zelfs enkele malen in innige omhelzing op een achterbank in het donker tijdens de hoogmis in de kerk van Sint Willibrordus.

De wettige vrouw van Hernández zat evenwel niet stil. Ze had in Valparaíso van de failliete reder Rámirez vernomen waar haar man zich moest bevinden. Cassandra reisde, met een melancholieke blik in haar donkere ogen en gehuld in een poncho van lamahaar tegen de vinnige kou, meeliftend in fraai beschilderde bussen tussen manden met kakelende kippen en bananen, met paard en wagen en achterop een krakende aftandse motorfiets, onderweg bedelend in de grote, droeve steden van het vergeten continent, duizenden kilometers over de kille, oneindige Chileense hoogvlakte. Daarna door Peru, een land groter dan Frankrijk en Spanje samen en door Ecuador, tot ze tenslotte na een tocht van vijf maanden in de groezelige Colombiaanse havenstad Barranquilla aan de Caribische kust belandde, waar Cassandra van haar weinige geld een goedkoop ticket kocht voor de korte vlucht naar het eiland.

De hereniging met de hogelijk verraste Hernández was recht hartelijk en ging gepaard met veel geplengde tranen, maar zijn relatie met het meisje Maria was meteen afgelopen. De moeder van de verleide minderjarige kwam diverse malen verhaal halen op de plantage, scheldend, bedreigingen uitend en vervaarlijk zwaaiend met een kapmes, maar dit had maar weinig effect. De echtelieden hadden zich in hun huis afdoende ingebunkerd.

Ten einde raad brandde de moeder van de zwangere Maria in de alkoof van haar uit drijfhout en oude blikken vaten opgetrokken huisje in Wespen in de nachtelijke uren regelmatig zwarte kaarsen. En uit de pitten van de karpata perste ze wonderolie, waarmee ze een lichtje ontstak bij een speldenpop die de dader moest voorstellen.

Daarna ging er bij de agrariërs van alles mis. De fors opgelopen schuld aan de bank kon niet meer met regelmaat worden terugbetaald. De vrouw van de andere Chileen, Zapata, arriveerde op het eiland en zette haar man binnen de kortste keren tegen voorman Hernández op. De waterpompen draaiden knarsend kapot, de pijpen lekten en het op het land staande gewas verschrompelde in de felle zon. Rode mieren, totolika’s, trupialen, leguanen en loslopende geiten voltooiden het karwei en vraten de velden met de jonge aanplant in mum van tijd kaal.

Ramón Romero had in die tijd nogal veel contact met Europese Nederlanders. Ze bezochten immers dezelfde bar als hij. Maar hij vertrouwde die haringboeren uit Katwijk en Scheveningen niet waar het de zaken betrof. Ze kwamen volgens hem alleen maar naar het eiland om zichzelf te verrijken. Ze hadden er geen enkele binding mee en bleven meestal maar een paar jaar of nog korter, waarna ze schaterlachend over zoveel domheid met de noorderzon vertrokken, hun schuldeisers en lokaal personeel met onbetaalde rekeningen en zonder loon in misère achterlatend.

Zo was er die heibel geweest met de pletter Rinus Bosman, een sigarenrokende, corpulente boerenzoon uit het dorpje Surhuisterveen in Friesland en op het eiland beland met een handeltje in zonwering en aluminium rolluiken. Hij wist, zoals zovele makamba’s, meteen de oplossing op maat voor alle heikele problemen waarmee de lokale bevolking al vele eeuwen lang te kampen had.

Wanneer het Polar-bier rijkelijk vloeide en het snot van de chronisch verkouden entrepeneur uit zijn vuurrode neus begon te druipen, beweerde Bosman altijd, tot vervelens toe, tegen een aantal losse arbeidskrachten van hem, illegale Haïtianen en Jamaicanen, die het Nederlands nauwelijks beheersten en zijn Friese dialect daarom ook niet konden volgen, dat hij alleen maar intieme vrienden had onder Curaçaoënaars. Dat Ramón Romero de beste vriend was die hij ooit had gekend. Dat hij zodoende met hart en ziel van hem hield en dat hij slechts wat vluchtige kennissen had onder die vervelende troep Hollanders, rijke penshonado’s die alles constant maar beter wisten en hem maar niet wilden helpen met zijn weinig florerende handel.

Hij was zelfs, niet gespeend van enig opportunisme, voor Brazilië, het straatarme voetballand waaraan op het eiland door minstens driekwart van de bevolking toverkracht wordt toegedicht. Wanneer de blauwgele kanaries speelden, het liefst natuurlijk in een rechtstreekse confrontatie met het Nederlands elftal, zat het merendeel van de bevolking thuis of in de kroeg aan het televisietoestel gekluisterd. Bij winst van de Zuid-Amerikaanse magiërs, die meestal een maatje te groot bleken voor Oranje, liepen de stoffige vervuilde stegen in de volksbuurten vol met juichende mensen in het speeltenue van de winnaar. Zo vierden ze de afgang van de vroegere kolonisator uitbundig tot diep in de nacht.

Op een late avond, kort voor middernacht, werd Bosman, die juist een paar hoeren bij het Park hotel in de binnenstad had opgepikt, achtervolgd door een auto met donkere beglazing en vlakbij zijn huis op Jan Sofat beschoten. Hij vluchtte halsoverkop met de eerste de beste plane naar Amsterdam, terwijl zijn schuldeisers het nakijken hadden. Sindsdien had Ramón Romero Bosman niet meer op het eiland gezien.

(Wordt vervolgd)

Leesvoer

Omstreden titel, mooi boek

In Nederland leidde het tot een heuse boekverbranding vanwege de titel: ‘Het negerboek’. Het boek verscheen in het Engels onder twee verschillende titels: The Book of Negroes in Canada en Groot Brittannië en Someone Knows My Name in de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland.

De kleine Aminata wordt uit de Afrikaanse binnenlanden weggevoerd en belandt op een slavenschip. Op een plantage in Virginia ontdekken twee oudere slaven dat ze kan lezen en schrijven en kennis heeft van kruiden en het vroedvrouwschap. Ze wordt hun geheime leerling.

Een joodse handelaar neemt haar over nadat ze haar kind verloren heeft. Aminata weet hem in de chaos van de beginnende onafhankelijkheidsoorlog te ontvluchten tijdens een reis naar New York. In de achterbuurten helpt ze vervolgens morsige liefjes van Britse soldaten te bevallen.

Uiteindelijk komt ze bij de ‘Black Loyalists’ terecht die de kant van de Britten hebben gekozen. Na de oorlog krijgen ongeveer 3000 van deze voormalige slaven de gelegenheid om naar Nova Scotia te gaan en daar een nieuw bestaan op te bouwen. Hun namen staan stuk voor stuk opgetekend in een bestaand historisch document uit 1783: ‘Book of Negroes’.

Uiteindelijk keert ze terug naar Afrika, maar haar dorp kan ze niet bereiken. Haar lange reis eindigt in Londen, waar ze een belangrijke rol speelt bij de discussies rond de afschaffing van de slavernij.

Schrijver Lawrence Hill stamt af van Amerikaanse slaven. Tijdens stamboomonderzoek ontdekt hij de opzienbarende rondreis van sommige slaven. En hij stuit op Het negerboek, een nauwkeurige opsomming van slaven die naar Nova Scotia vertrokken, hoe oud en fit ze zijn en hoe ze hun vrijheid kregen. Het inspireerde hem tot deze roman.

Titel: Het negerboek
Auteur: Lawrence Hill
Uitgever: Ailantus
ISBN/EAN: 9789089530394

Ars poëtica

XLIV

Pablo Neruda

Waar is de knaap die ik ben geweest,
is hij nog in me of is hij heengegaan?

Weet hij dat ik hem nooit heb gemogen
en hij mij evenmin mocht?

Waarom bleven we samen zo lang
groeien om dan uiteen te gaan?

Waarom stierven we niet allebei
toen mijn kinderjaren stierven?

En als mijn ziel me afviel
waarom bleef me dan het gebeente?

Uit:’Boek der vragen’, In de Knipscheer, 2004.

CARIB publishing

Beetje bij beetje beter
Dit ‘zelf-hulp’ boek moedigt vrouwen met een eetstoornis aan zelf weer de controle te nemen over hun eigen leven door hen de informatie en adviezen te geven die ze nodig hebben om hun eetproblemen de baas te worden.

Durf, leer en presteer
Leer presenteren met zelfvertrouwen en plezier! Met behulp van dit boek kunt u zelf werken aan uw presentatievaardigheden en persoonlijke ontwikkeling. Ook kan dit boek als handleiding worden gebruikt door professionals die anderen coachen.

Mindset, de weg naar een succesvol leven
Niet alleen onze vaardigheden en talenten zorgen ervoor dat we succesvol zijn, maar ook een juiste mindset speelt een grote rol. Met de juiste instelling kunnen we beter presteren en onze persoonlijke doelen bereiken.

Verkrijgbaar bij de boekhandel
of via www.Caribpublishing.com

Voor AA of NA meetings of hulp
Tel: 691-1929
drankdrugs@yahoo.com

Milieu

‘Dow Jones’ voor oceanen

Wetenschappers leggen de laatste hand aan een index die de toestand van de oceanen moet weergeven, net zoals de Dow Jones dat doet voor de staat van de economie.

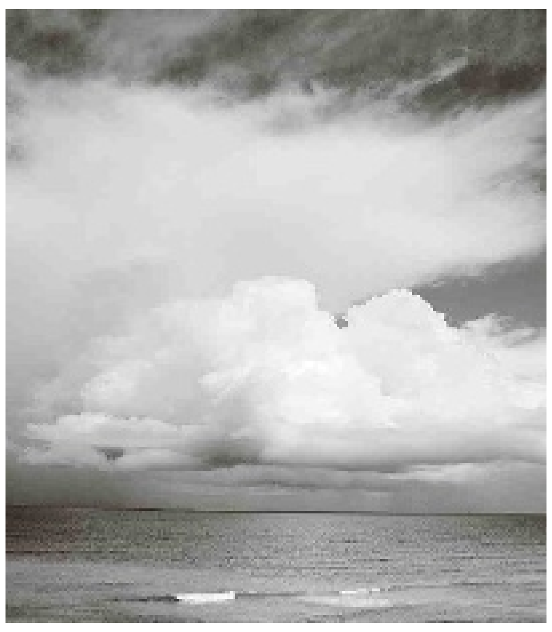

De Gezondheidsindex voor Oceanen (Ocean Health Index of OHI) is een gemeenschappelijk project van verenigingen als Conservation International, de National Geographic Society, het New England Aquarium en het Amerikaanse Center for Ecological Analysis. Het kernteam achter de gezondheidsindex voor oceanen bestaat uit 15 wetenschappers, in totaal werken nog eens 35 collega’s mee aan het project.

“De oceanen zijn enorm en pogingen om hun conditie te verbeteren zijn vaak versplinterd, geografisch en politiek slecht gecoördineerd en tijdelijk”, stelt Conservation International. “De OHI zal een gemeenschappelijke focus en integratie mogelijk maken.” Net zoals de Dow Jones een indicator is voor de staat van de economie, wil de OHI een algemeen erkende graadmeter worden voor de capaciteit van oceanen om marine ecosystemen en de mensen die ervan afhankelijk zijn te ondersteunen.

Score
De index geeft elk land een score tot maximum 100 voor de manier waarop het optimale condities voor de oceanen probeert te bereiken. De index houdt daarvoor rekening met de manier waarop het land omgaat met bijvoorbeeld biodiversiteit en waterzuivering.

Een categorie zoals de zuiverheid van het water is op haar beurt weer onderverdeeld in subthema’s zoals vervuiling met ziektekiemen, nutriënten, giftige stoffen, afval en chemicaliën. Afhankelijk van de geografische omstandigheden krijgen die categorieën een verschillende weging. Zo houdt de index in totaal rekening met een honderdtal parameters.

De wetenschappers hopen de index jaarlijks bij te werken. Op die manier moeten beleidsmakers over een duidelijk instrument beschikken waar ze hun beleid op kunnen afstemmen en waarmee ze verschillende jaren kunnen vergelijken.

Volgens de wetenschappers is de index uniek omdat hij uitgaat van de wisselwerking tussen de mens en de oceanen. Vorige systemen gingen vooral uit van de ongereptheid van de oceanen, die zo weinig mogelijk aangetast mocht worden. Omdat die indicatoren geen rekening houden met de belangen van de mens, zijn ze minder bruikbaar, stellen de wetenschappers. “In de realiteit houden we allemaal van wat de oceaan ons biedt: van voedsel tot recreatie”, zegt dr. Halpern, een van de hoofdwetenschappers in de krant New York Times. “Als die waarden niet opgenomen worden in natuurbescherming, dan zal elke oplossing op voorhand gedoemd zijn. De oplossing moet draaien rond wat de oceanen de mensen opleveren.”

Uitdagingen
Voor het zover is, moeten de wetenschappers nog enkele harde noten kraken. Zo blijkt de term ‘gezond’ erg moeilijk in een harde definitie te vatten. “Succesvol walvistoerisme kan de lokale visserij schaden, terwijl nadruk op onvervuild water de kusteconomie kan hinderen”, aldus de wetenschappers. “Het is dus zoeken naar een antwoord op de moeilijke vraag: gezond voor wie?”

Bovendien moet de index het stellen met lokale data, die vaak inconsistent zijn. Grote delen van de oceanen zijn slecht in kaart gebracht. Vooral als de index gebruikt wordt om grote gebieden of de staat van oceanen wereldwijd te beoordelen, duikt dan altijd het probleem van ontbrekende gegevens op.

Spotlight op dieren

Leverproblemen bij de kat (2)

Vorige week heeft u kunnen lezen dat er verschillende oorzaken zijn voor een leverprobleem bij de kat. Dat is mede door het verschil in anatomie (bouw) van katten ten opzichte van andere dieren.

Tekst: Margot Hack

Bij katten komt het buisje van de alvleesklier (waardoor enzymen aan het voedsel worden toegevoegd voor vertering) op dezelfde plek uit als de galbuis. Beide buisjes delen dezelfde toegangsdeur. Daardoor zullen bij een ontsteking zowel de galblaas/lever als de alvleesklier een risico lopen.

In een wetenschappelijke studie is aangetoond dat 80 procent van de katten met cholangiohepatitis ook darmontsteking hadden en 50 procent ook alvleesklierontsteking.
Darmontsteking ontstaat door infiltratie van de darmwand met ontstekingscellen. Hierdoor wordt de absorptie van voedingsstoffen veranderd wat op haar beurt weer een verandering van de bacteriepopulatie in de darm tot gevolg heeft. Er kan een overgroei van bacteriën optreden, of de agressievere bacteriën krijgen de overhand. Met dit in het achterhoofd is het gemakkelijk te begrijpen hoe de galbuis aangetast en geïnfecteerd kan worden.

Behandeling
Een kat met een falende lever zal gehospitaliseerd moeten worden. Het dier heeft infusen nodig en voedingsstoffen die al dan niet door middel van dwangvoeder toegediend moeten worden, ongeacht de oorzaak van het falen.
Daarnaast zijn antibiotica nodig omdat deze de darmbacteriepopulatie zullen reduceren (de giftige stoffen geproduceerd door de bacteriën zullen in een gezonde lever gemakkelijk ontgift worden, maar een zieke lever is veel minder efficiënt). Antibiotica zullen ook de lever schoonmaken van bacteriën die de oorzaak zijn van de choliangiohepatitis. Het kan nodig zijn om de kat drie tot zes maanden antibiotica te moeten geven voordat het probleem volledig is opgelost. In die periode zal het lijken alsof het dier allang weer beter is, maar moet toch de medicatie blijven slikken om te voorkomen dat het probleem weer opleeft.

Een ander medicijn dat nodig kan zijn, is choleretics. Dit middel zorgt dat de gal vloeibaarder wordt en daardoor gemakkelijker via de galbuis naar de darmen passeert. Een passage van gal in de goede richting neemt de gifstoffen geproduceerd door de lever mee naar de darm en voorkomt dat bacteriën tegen de stroom in zwemmen en de lever kunnen bereiken. Dit kan een middel zijn wat levenslang nodig is.

Een laatste hulpmiddel is SAMe. De naam staat voor S-adenosylmethionine en is voornamelijk een anti-oxidant (vangt giftige stoffen weg) maar beschermt ook de zieke levercellen tegen de giftige stoffen die in de zieke lever niet uitgescheiden worden door de gal.
In het algemeen kan dus gesteld worden dat cholangiohepatitis een van de beter behandelbare leveraandoeningen is bij de kat wanneer er op tijd ingegrepen wordt, maar met een alvleesklierontsteking erbij kan het snel lethaal worden.

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

“Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!”

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Boos; 4. met de vlaskam bewerken; 10. hesp; 13. geur; 15. extra uitkering; 16. kledingstuk; 17. afscheidsgroet; 19. cijfer; 20. dwingeland; 21. Europese taal; 23. berenklauw; 25. klaar; 27. rivier (Sp.); 29. wier; 30. persoonlijk vnw.; 31. bloeiwijze; 33. computeronderdeel; 34. niet klaar; 36. voegwoord; 37. voorzetsel; 38. persoonlijk vnw.; 39. bijwoord; 40. prima; 42. strook; 43. mannetjesvarken; 45. rund; 46. op welke wijze; 48. pausennaam; 50. familielid; 51. behendigheid; 53. van leem gemaakt; 55. geneeskrachtige plant; 57. windrichting; 59. verwarming; 61. heldendicht; 62. saai persoon; 64. bijwoord; 65. deel van een dak; 66. collegegeld; 67. zoogster.

VERTICAAL:
1. Berg in Turkije; 2. redactie (afk.); 3. deugniet; 5. getijde; 6. huisdier; 7. een zekere; 8. maangodin; 9. boom; 10. herkauwer; 11. uitroep van herkenning; 12. kenau; 14. rijglijf; 16. hazardspel; 18. Zwitsers kanton; 20. hoeveelheid; 22. natte omslag; 24. geneeskrachtige plant; 26. geplooide halskraag (hist.); 28. ingewijde; 30. vrouwenverblijf; 32. bezittelijk vnw.; 35. ontkenning; 40. in aanvaring komen; 41. in zijn woning; 43. geldstraf; 44. zeer dun; 47. Engels telwoord; 49. stad in Duitsland; 51. uurwerk; 52. romp; 53. gast; 54. maatstaf; 56. berg op Mindanao; 58. bovendien; 60. Japanse gordel; 62. lidwoord; 63. oude lengtemaat.

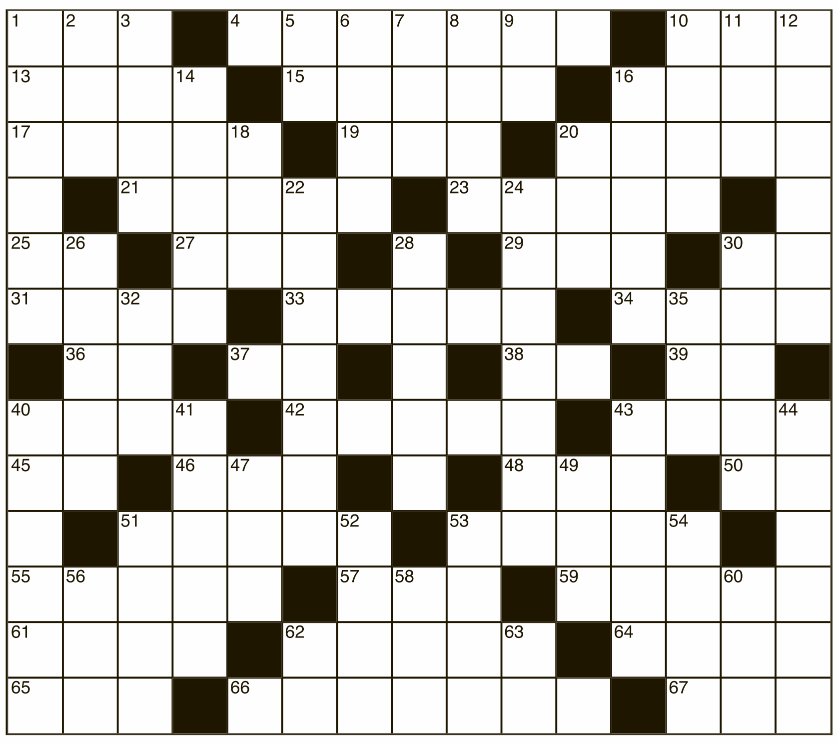

Winnaars van de Amigoe-prijspuzzel van vorige week zijn:

B. Davelaar
Weststraat 71
Aruba

Jules Wagner
Gladiolenweg 15
Curaçao

De winnaars kunnen na identificatie hun prijs van 25 gulden ophalen tijdens kantooruren op het kantoor van de Amigoe. Curaçao: Scherpenheuvel z/n, Aruba: Bilderdijkstraat 16-2. Oplossingen moeten op Aruba uiterlijk woensdag om 12.00 uur zijn ingediend. Op Curaçao moet de oplossing uiterlijk donderdag om 12.00 uur worden ingeleverd op het kantoor van de Amigoe of worden gedeponeerd in de Amigoe(toto) bussen bij Centrum Mahaai, Centrum Piscadera, Vreugdenhil. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: ‘Amigoe-puzzel’. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar (+5999) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

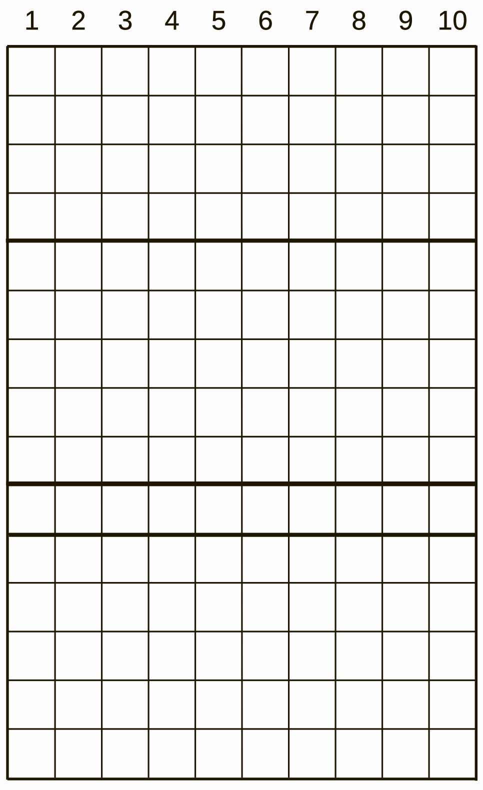

1. Destijds - ijverig - klinkdicht;
2. Europeaan - stekel - Andesgier;
3. vers - loofboom - dappere vrouw;
4. rekening - palmriet - plechtgewaad;
5. via - grondvlak - alom;
6. lol - pot - versie-
7. boterton - dagblad - deel van een boek;
8. rivier in Spanje - wijkplaats - land in Azië;
9. verharde huid - onkruid - rijgsnoer;
10. bolvormig - wielerwedstrijd - gerommel bij onweer.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

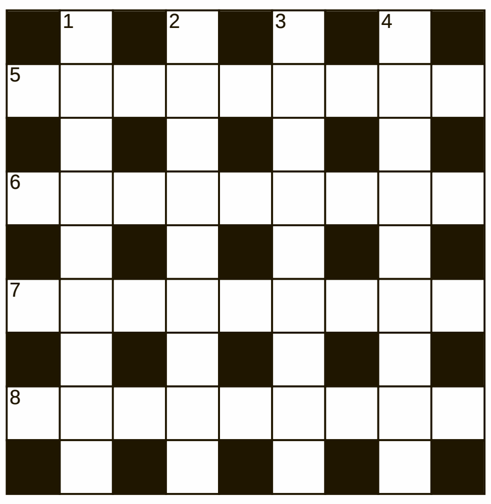

Horizontaal:
5. Dier met zijn hals in de afvoer (5); Voorsprong (7);
6. Grote beroemdheid die vooral ‘s nachts schittert (8); Ongeloofwaardig geconcentreerd (5);
7. De laatste man in het kasteel (8); Grond voor een stuk nalatenschap (3);
8. Hij gaf zijn naam prijs (5); Wordt als welgemanierd ervaren (7).

Verticaal:
1. Het telen van onkruid (5); Slappe verdienste voor een paar dagen werk (8);
2. Voor de zekerheid met een bewijs (8); Zo ouderwets zijn sporthaters (6);
3. Meer dan spontane drijver (7); Moeizaam bezig zijn in het water (7);
4. Een vracht eten (4); Grondige hartstocht zit diep in iedereen (8).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

O	N	D	R	O	O	M	P	I	U	L	S	F
O	I	P	L	U	H	N	E	K	U	E	K	E
R	T	A	A	R	T	S	D	F	O	O	H	O
R	O	N	E	R	E	T	A	L	K	T	S	R
O	N	O	E	G	E	O	J	S	R	O	T	L
B	E	E	T	E	T	A	S	A	O	H	D	E
T	T	T	K	N	O	S	K	L	C	J	S	E
N	H	E	N	R	A	T	E	U	Z	U	I	I
A	C	K	T	Z	A	K	L	S	E	T	U	R
I	A	A	I	A	A	V	P	E	S	E	G	T
R	W	T	T	R	R	A	T	O	H	Z	R	S
T	R	S	P	U	A	N	D	S	O	A	E	U
A	E	S	O	N	M	E	U	T	E	K	V	D
P	V	T	S	R	E	T	A	P	K	E	N	N
E	E	K	O	H	N	E	P	P	I	K	F	I
R	S	N	E	K	R	A	V	G	R	E	W	D

Dwergvarkens
Feestvarken
Hoofdstraat
Industrieel
Inkoopkantoor
Jutezak
Keukenhulp
Kippenhok
Klateren
Meute
Oorrob
Pater
Repatriant
Retourvlucht
Roef
Sjoege
Sluipmoord
Spaans
Sprakeloos
Staket
Traktaat
Tsa
Verguisd
Verwachten
Zeshoek

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

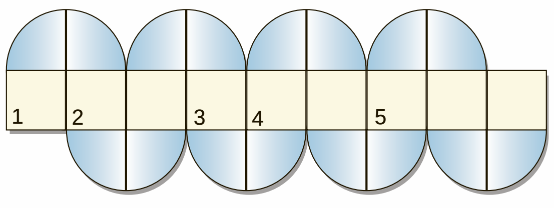

1. Fiets; 2. maand; 3. meetkundige figuur; 4. tevens; 5. op de knieën zitten.

© Puzzelland/110820

SUDOKU

6			8		2			
5						1		7
		9	5					8
			1		5			
9					8	4		6
2				6		7	3	
	5		4			6	7	
	4	3				8		1
			2	1				4

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

4	8	5	9	6	3	2	1	7
2	3	7	1	5	4	8	6	9
6	9	1	8	7	2	4	3	5
9	6	2	7	3	5	1	8	4
1	7	8	4	9	6	5	2	3
3	5	4	2	8	1	9	7	6
5	2	3	6	1	9	7	4	8
8	1	6	5	4	7	3	9	2
7	4	9	3	2	8	6	5	1

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Poetser; 6. wasbord; 12. roti; 14. sten; 15. ka; 17. nu; 18. loo; 20. of; 21. le; 22. sul; 24. kruimel; 25. git; 26. aga; 28. sla; 29. ato; 31. ifte; 35. rape; 37. sporttrui; 38. onze; 40. eter; 43. ale; 45. eau; 47. dra; 48. dek; 50. liefste; 51. bed; 53. in; 54. ze; 55. neo; 56. no; 58. si; 59. levi; 61. lire; 63. plateau; 64. lijmklem. VERTICAAL: 1. Paksoi; 2. er; 3. ton; 4. stuka; 5. ei; 7. as; 8. stola; 9. bef; 10. on; 11. doetje; 13. toilettafel; 16. au; 18. lus; 19. oma; 21. li; 23. lat; 25. goa; 27. gesel; 30. trier; 32. fin; 33. kog; 34. ara; 36. pee; 38. ondiep; 39. zak; 41. tab; 42. radium; 44. eleve; 45. een; 46. uso; 47. denim; 49. en; 52. es; 54. zet; 57. ork; 59. la; 60. ia; 61. lij; 62. el. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Megabarok; 6. keurinoir; 7. showmanco; 8. leerreden. Verticaal: 1. Terechter; 2. paardworm; 3. baanhalen; 4. fobischep. Anagram: kras-karos-Rokjas; keel-rekel-Eerlÿk; slik-links-Slinks; leep-pedel-Peddel; maat-malta-Etmaal; noga-conga-Cognac; prop-opper-Topper; voer-dover-Verbod; kers-koers-Orkest; deen-lende-Levend. Gevraagd woord: RESPECTVOL. Woordzoeker: GOBELIN Puzzelslang: 1. Race; 2. eruptie; 3. eelt; 4. taxirit; 5. typiste. Het sleutelwoord luidde: REPETITIE.

‘Ups en downs’

Jaren geleden, tijdens het lezen van de vele honderden bladzijden van het lijvige ‘Poland’ van James A. Michener en ver voor de Val van de Muur, kon ik slechts tot de bedenkelijke conclusie komen dat Polen eigenlijk helemaal niet bestaat. Het was van oudsher al een speelbal geweest tussen Oost en West, een bufferzone tussen elkaar bestrijdende Europese grootmachten.

Tekst: Hans Vaders Foto’s: Archief

Michener had het verder niet specifiek over eten, al herinner ik mij vaag iets over aardappelen, vlees en zuurkool. Toch heeft zich, wellicht juist door het ontbreken van een duidelijke structuur in de turbulente geschiedenis van het overwegend katholieke land, een grensoverschrijdende eetcultuur ontwikkeld, de cultuur van een leergierig ‘doorvoerland’ met invloeden uit Oost-Europa, Frankrijk en daarvoor zelfs uit Italië.

Het is hierbij verder toch opmerkelijk dat in een door Abraham ben Jacob in de tiende eeuw geschreven kroniek het huidige Polen wordt omschreven als een land met een overvloed aan graansoorten, vlees, honing en vis. Ook de in de 12e eeuw acterende kroniekschrijver Gallus Anonymus noteert dat ‘alle basisbehoeften aanwezig zijn’ om een goed maal te bereiden, ondanks het feit dat een groot gedeelte van het land bedekt is met oerbos.
Kortom, in de middeleeuwen was het dagelijkse dieet van de gemiddelde Pool, waarbij het gebruik van bijvoorbeeld zwarte peper en nootmuskaat geen onbekend fenomeen was, lang niet zo slecht: vlees, pap, bonen en erwten, dit alles aangevuld met paddestoelen, noten en natuurlijk een goed glas wodka waarvan wordt aangenomen dat deze sterke drank zijn oorsprong in Polen vindt.

De uit Italië afkomstige koningin Bona Sforza bracht met haar koks en olijfolie letterlijk de renaissance naar het centraal gelegen Europese land. Dit betekende onder meer ook dat het gebruik van verschillende groentensoorten en kool sterk toenam. Die worden in Polen nog steeds wloszczyzna genoemd, een afgeleide van Wlochy, Pools voor Italië.

Een andere belangrijke en innoverende impuls aan de steeds gevarieerder wordende Poolse cuisine werd gegeven door de Franse hertogin Marie Louise Gonzaga die medio zeventiende eeuw in hoofdstad Warschau arriveerde met in haar gevolg hovelingen, secretarissen, legerofficieren, artsen, zakenlieden en last but not least een imposante keukenbrigade die zich uitsluitend bediende van Franse receptuur die lichtvoetige fantasievolle menu’s opleverde. Curieus, maar pas een eeuw later zou de champagne aan het hof en bij de aristocratie worden geïntroduceerd.

Maar het kan in de keuken verkeren. Ups en downs waren Polen niet vreemd en toen na de Tweede Wereldoorlog het land een communistisch regime kreeg, werden de meeste restaurants van enige klasse genationaliseerd en in een later stadium door hoger hand definitief gesloten. De overheid opende een netwerk van lunchrooms waar voornamelijk soep werd geserveerd en op den duur ontstond er een chronisch tekort in het land aan vlees, eieren, koffie en andere dagelijkse basisingrediënten. Vele reguliere producten gingen op de bon alsof het oorlogstijd was of waren slechts verkrijgbaar voor een elitaire sociale groep die in staatswinkels mocht kopen. Van een traditionele Poolse keuken was in dit kader geen sprake meer.

In 1989 volgde met het instorten van de communistische macht in Oost-Europa de ommekeer. Restaurants floreren weer alhoewel het ‘echte’ Poolse eten niet meer prominent op de menukaart aanwezig is. Nou ja, ‘echt’ Pools eten, is dat er überhaupt ooit wel geweest in een land dat met iedere trend van buiten de grenzen wist mee te drijven? Tegenwoordig valt er wel een soort van ‘revival’ van de oude waarden te bemerken.

Voor de liefhebber van traditioneel koken verscheen er dit jaar in Londen bij Tabula Books - jawel in het Engels - ‘Rose Petal Jam - Recipes and Stories from a Summer in Poland’ van de hand van Beata Zatorska en Simon Target. Het zal mij benieuwen of daarin ook het recept staat van czernina, soep van eendenbloed of kapusta kiszona, precies, dat is mijn favoriet, zuurkool.

Het genot van wijn

De wijnwereld, Australië & Nieuw-Zeeland

Welkom ‘Down Under’, het land van de krokodillen, kangeroes en een enorme diversiteit aan landschappen. En iets verder naar het zuiden in de Stille Oceaan, Nieuw-Zeeland, een mysterieus eiland van ongekende schoonheid.

Tekst: Licores Maduro

Twee landen die absoluut verschillend zijn qua wijnstijl, maar door hun naaste ligging bespreek ik ze toch samen.

Australië staat bekend om zijn jamachtige Shiraz en Nieuw-Zeeland om zijn exotische Sauvignon Blanc, die tegenwoordig als een van de beste ter wereld bekend is. De meeste wijnen van Australië komen uit het zuiden van het continent uit de regio's South Australia, Victoria en New South Wales, maar ook in het noordelijker gelegen West Australia wordt wijn gemaakt. De bulk van de wijn komt uit South Australia, maar van hoog kwaliteitsniveau zijn er wel in alle regio's subdistricten die uitsteken boven de rest.
Australië was altijd al een land van bierdrinkers, maar het waren de Engelsen die eind achttiende eeuw de eerste wijnstokken aanplantten. Het gebruik van moderne techniek heeft Australië de laatste decennia op de kaart gezet en het land is tegenwoordig een van de belangrijkste spelers op de markt. Het aantal druiven dat aangeplant is is enorm, maar het zijn bij uitstek de Shiraz en de Chardonnay die het beste zijn ontwikkeld. De Shiraz uit Australië staat bekend om zijn volle zeer fruitige wijnen die door velen geliefd worden. Het is door deze karakteristieke fruitigheid een zeer aangename en gemakkelijke wijn.
En nu Nieuw-Zeeland, ik krijg er kippenvel van, het land doet me echt denken aan een mysterieus verhaal. Kijk naar de documentaires over de natuur van dit land. Wat een schoonheid! En de wijnen, het water loopt me nu al in de mond! Volgens velen heeft Nieuw-Zeeland mondiaal de eerste plek bij de Sauvignon Blanc veroverd en is het nu het beste Sauvignon Blanc-land. Ja, de Loire met zijn Sancerre en Pouilly Fumé blijft wel top, maar Nieuw-Zeeland is echt uniek. De wijnen hebben een frisheid die uitstekend combineert met smaken van tropisch en exotisch fruit. Ik meen het echt, als je een Sauvignon Blanc van Nieuw-Zeeland ruikt krijg je echt het water in je mond, probeer het maar eens een keer.
Naast Sauvignon Blanc zijn de Pinot Noirs uit dit land ook steeds populairder aan het worden. Chardonnay's, Rieslings en andere druivensoorten zijn er ook, maar minder populair dan de Sauvignon Blanc en de Pinot Noir. Er zijn wel een paar Chardonnay's die uitsteken boven de rest en die zijn dan ook echt goed.
Zo langzamerhand hebben wij het nu wel over de meeste wijnlanden gehad. Volgende week gaan wij naar Zuid-Afrika en daarna treden we meer in detail over de beroemdste wijnstreken ter wereld. Tot volgende week!

KOOK MEE MET MAY

Koolrollades met tomatensaus (Golabki)

1 grote Savooiekool
1 pond gehakt
250 gram gekookte witte rijst
1 ui, schoongemaakt en geraspt
2 tenen knoflook, gepeld en fijn gehakt
2 losgeklopte eieren
1 eetlepel paneermeel
zout, vers gemalen zwarte peper
beetje vers geraspte nootmuskaat
klontje ongezouten roomboter
1/4 cup zure room
1/2 cup vleesbouillon

Voor de saus:
1 pond plumtomaten, gehalveerd
stukje ongezouten roomboter
zout en versgemalen zwarte peper
beetje cayennepeper
beetje suiker

De kool in zijn geheel blancheren tot de bladeren zacht zijn. De brede bladnerven aan de onderkant uitsnijden.

Het gehakt met de rijst mengen, de geraspte ui, de knoflook, de eieren, de paneermeel, de nootmuskaat, het zout en de peper toevoegen, alles goed door elkaar kneden.

De oven tot 400 graden Fahrenheit voorverwarmen.

8 Koolbladeren op het aanrecht uitspreiden en de vulling over de bladeren verdelen. Er pakketjes van maken zodat de vulling er niet uit kan lopen. In een vuurvaste ovenschaal de boter smelten en de pakketjes in de schaal arrangeren.

De zure room en de bouillon erover schenken, in de voorverwarmde oven zetten en de rollades in 30 minuten gaar laten worden. Af en toe de roomsaus met een lepel over de rollades scheppen.

Intussen de tomatensaus maken: in een koekenpan met deksel de gehalveerde tomaten op een klein pitje 30 minuten in de boter laten pruttelen. De deksel verwijderen en nog 10 minuten doorstoven. Wat van de roomsaus erbij voegen en dan door een zeef wrijven. Aan de kook brengen en met zout, peper, cayenne en suiker op smaak brengen.

De rollades met de saus en witte rijst serveren.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Barton et Guestier Cotes du Rhone

Druifsoort:	Grenache, Syrah & Carignan
Streek:	Rhône, Frankrijk
Kleur:	Paarsrood
Geur:	Kersen, kruiderij en lichte hints van tabak
Smaak:	Fruitig en kruidig met impressies van kersen en wilde bessen

De Rhône-streek biedt een grote variëteit aan wijnen. Bij het gerecht van deze week raden wij deze prachtige Côtes du Rhône van Barton et Guestier aan. We hebben al eerder wijnen van de Gold label-series van Barton et Guestier aangeraden. Deze Gold Label-wijnen komen uit de beroemdste streken van Frankrijk. In iedere streek heeft Barton & Guestier contracten met de beste wijnboeren om het fruit van te kopen. Zij begeleiden de boeren op het gebied van wijnbouw en hebben zo controle op de kwaliteit van de druiven. Deze Côtes du Rhône is een wat lichtere rode wijn met de smaak van kersen, wilde bessen en wat kruidige impressies. Door zijn lichte karakter zal hij uitstekend gepaard gaan met de Golabki van May.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store, Licores Maduro en uw favoriete supermarkt

LICORES MADURO

Hoe goed bent u beschermd tegen het orkaanseizoen?

Heeft u ooit 1 van het onderstaande meegemaakt?

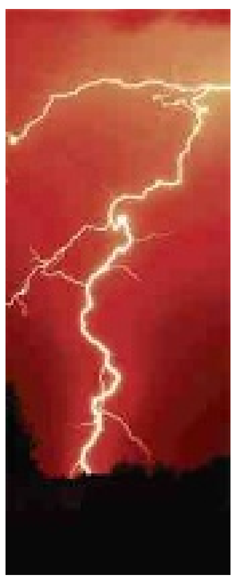

- o Opgeblazen televisie
- o Opgeblazen computers/laptops
- o Problemen met uw electrische apparaten en systemen
- o Verlies van belangrijke data
- o Schade
- o Brand

- Wist u dat dit allemaal veroorzaakt kan worden door overspanning in uw electrische netwerk?
- Maar wist u dat dit heel makkelijk te voorkomen is?

Met onze EnControl Transient Voltage Surge Suppressor (TVSS) kunt u al uw apparatuur en dergelijke beschermen. Deze vangt alle overspanningen en pieken van uw stroomtoevoer op, zodat uw apparatuur en data beschermd blijft.
Erg geschikt voor kleine ondernemingen zoals: **Advocaten kantoren, Reisbureau’s, Artsenpraktijken, Banken, Verzekeringsbedrijven etc.** en natuurlijk ook voor **woonhuizen.**

1x investeren en jarenlang beveiligd zijn tegen alle schakelingen zoals van uw generator en van Aqualectra EN Blikseminslagen van het orkaanseizoen!!
Denk er om wij zijn nu al in het orkaanseizoen, wees paraat!!

Voor meer informatie: www.haywang.com

ÑAPA Business

20 augustus 2011

Goudsmit Fechi Regales:

‘Ik ben de grootste, de beste’

Hij is de beste. Van Curaçao, van de voormalige Antillen, van gewoon de hele wereld. Fechi Regales, voluit Ilfredo E.S. Regales, meestergoudsmit en stenenzetter, specialist in de oude kunst van filigrein, het fijne werk van in zijn geval gouddraad, doet er helemaal niet moeilijk over. Noemt zichzelf een icoon. En verhaalt van de limousine waarmee hij bijvoorbeeld in Portugal is opgehaald.

Tekst: Peter Onvlee Foto’s: Ken Wong

Het doet denken aan een Louis van Gaal die als trainer van Ajax na het winnen van de Champions League op 24 mei 1995 in Wenen - 1-0 tegen AC Milan door een treffer van Patrick Kluivert - daags er na op het Amsterdamse Museumplein met een unieke karatesprong zijn ploeg op dezelfde wijze tot de beste van Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven, Nederland, Europa en de wereld uitriep. De laatste keer overigens dat de beker met de grote oren in Nederland terecht kwam.

Fechi Regales moet lachen. Heeft als goudsmit ook een staat van dienst waarop velen - “iedereen mag me uitdagen” - jaloers zijn. Het Nederlandse koningshuis heeft door hem vervaardigde sieraden. Hij laat afbeeldingen zien van een grote broche met daarin centraal de B van Beatrix, of voor Máxima en Willem Alexander een kunstmatig in elkaar gestrengelde M bovenop de W. “Beetje seksueel getint als je er wat bij verzint.” En hij tekent op een papiertje er wat voeten bij. “Maar ze zagen er de humor van in.” Ook andere Oranjes en aanverwanten bezitten sieraden made in Curaçao. Pieter van Vollenhoven bijvoorbeeld.

Hij is door de jaren heen een bekende persoon geworden. Was twee keer te gast bij Rik Felderhof in zijn televisieprogramma ‘De stoel’. Is ook gevraagd voor zijn programma ‘de Villa’. Maar heeft dat toen niet gedaan. “Nu zou ik graag naar Frankrijk willen reizen. Met een minister om hem te vergezellen bij een bezoek aan de Unesco. Om het filigrein in ere te houden. “Filigrein. Het is zijn specialiteit. Stammend uit de periode van 600, 700 jaar voor Christus. Deze oude techniek werd tot de zeventiende eeuw voornamelijk gebruikt om objecten te decoreren en daarna ook als vormende techniek om kleinere voorwerpen te vervaardigen. De naam is afgeleid van het Latijnse filum en granum: een draad van korrels. Als twee van dergelijke dunne edelmetalen draden namelijk in elkaar gedraaid worden, ontstaat enigszins het uiterlijk van aaneengeschakelde granules, als een soort miniatuurkettinkje.

Maar Fechi Regales is ook voetbalfan. Won zelfs ooit de voetbaltoto van de Amigoe met een record-laagtescore. Zes wedstrijden voorspelde hij goed. Is wat ontgoocheld als hem - gekscherend en om hem uit zijn tent te lokken - wordt verteld dat het verhaal vooral over voetbal moet gaan. Hij heeft zich daar helemaal niet op voorbereid. Heeft wel een lijstje met andere onderwerpen opgesteld. Over zijn vakgebied natuurlijk. Maar komt bij het afscheid, meer dan twee uur later, toch nog wel op het voetballen terug. Op Leonel Angel Coira om precies te zijn. Het 7-jarige (!) Argentijnse supertalent dat door de Spaanse grootmacht Real Madrid is aangetrokken en zich binnenkort (op 6 september) in de Spaanse hoofdstad moet melden. Het wordt volgens Regales steeds gekker.

Ilfredo ‘Fechi’ Regales.

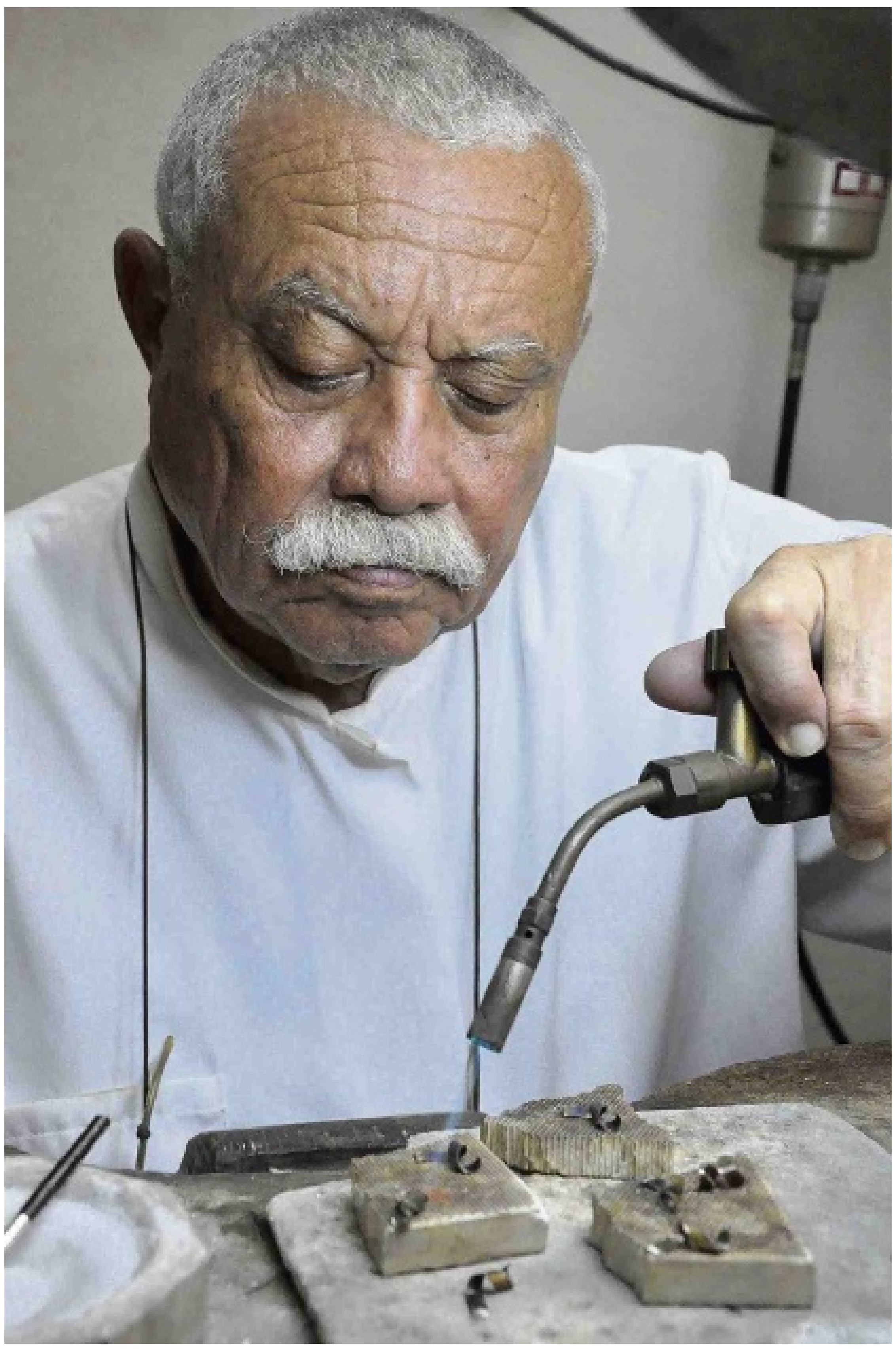

In zijn verkoopruimte met drie vitrines in een U-vorm heeft hij twee gemakkelijke stoelen opgesteld. Er zal nauwelijks gebruik van worden gemaakt. Fechi Regales blijft zelf liever achter de overigens akelig lege uitstalruimtes staan. Hij is bezig te stoppen. En niet alleen omdat hij op 30 augustus 65 jaar wordt. Hij wil zijn collega-goudsmeden op het eiland helpen. Heeft ook een paar stapeltjes met visitekaartjes van ze. “Als er klanten komen verwijs ik ze door.” Waarom? “Ze een kans gunnen”, zegt hij. Hij denkt er ook over voor hen een tweejaarlijkse verkoopexpositie te houden.

Spelen met goud

En hij vervolgt: “Ze hebben nauwelijks klanten en als je geen klanten hebt, heb je ook geen kans om met goud te spelen. Je moet dat doen om steeds beter te worden.” En dan volgt als vanzelf de vergelijking met de topvoetballers. Maradona, Pele, Eusebio, Cruijff natuurlijk. “Die hebben ook moeten trainen om steeds beter te worden. Ik train, ook al ben ik aan het afbouwen, nog steeds 16 uur per dag. Zo blijf je de beste.” De grootste, de beste goudsmit ter wereld. Hij benadrukt het meerdere keren. “Alles wat betreft metalen en stenen heb ik onder de knie. Het enige wat ik niet doe is het goud uit de mijn halen. Maar zodra het uit die mijn is, kan ik er alles mee.”

Fechi Regales mag dan wel voor zichzelf op 10 oktober van het afgelopen jaar hebben besloten te stoppen - afbouwen is een beter woord - en zich voor zijn collega’s in te zetten, hij is nog steeds dagelijks met zijn vak in de weer. Kan eigenlijk ook niet anders; een leven zonder goud en stenen ziet ‘ie niet zitten. Maakt veelal in opdracht nog de meest mooie sieraden en repareert ook. Laat twee briefjes zien van ter reparatie aangeboden stukken. Uit 1981 en 1987, onlangs pas opgehaald. De kosten voor reparatie bedroegen in het eerste geval 86 gulden; 51 moesten er nog worden betaald.

Het is een verhaal apart. Het gebeurt, gelukkig niet vaak, dat sieraden ter reparatie worden aangeboden en vervolgens niet meer opgehaald. Het kost hem geld. De verzekering, het wachten op zijn geld ook. Tot dus tientallen jaren toe. De vele jaren bewaarloon heeft hij niet doorberekend. Hij is wel van plan naar de rechter te stappen en te vragen wat hij met na een aantal jaren niet opgehaalde gerepareerde sieraden aan moet. “De sieraden liggen bij de bank in een kluis. En dan gaan we ze halen. De mensen zijn vaak hoogst verrast dat ze er nog zijn.”

Uiteraard volgt Regales in de huidige economisch onrustige tijdens de goudprijs op de voet. Die ochtend 1767 dollar voor een troy ounce, 31,1 gram. Was een dag ervoor nog 1801 dollar. Een record, het zoveelste van de afgelopen periode. De gekte op de markt, veroorzaakt door de financiële crisis, is niet nieuw. Het gebeurt regelmatig dat beleggers in het goud vluchten. Regales tovert een oude Amigoe van 4 februari 1980 tevoorschijn waarin hij al commentaar levert op de ontwikkelingen van de goudprijs, ook toen sterk stijgend. ‘De goudkoorts strekt zich tot Curaçao uit’ staat er te lezen. De onrust toen - en de stijging van de goudprijs van 300 naar 700 dollar per troy ounce - was toen het gevolg van de gebeurtenissen in Perzië waar de bevolking in april 1979 per referendum had gekozen voor een islamitische republiek in plaats van de monarchie, wat het lot van de laatste sjah Mohammed Reza Pahlavi, definitief bezegelde.

“Schommelingen in de goudprijs zijn er altijd al geweest”, weet Regales. Zoals hij ook denkt te weten dat het edelmetaal nooit meer veel goedkoper zal worden. “De voorraden raken uitgeput. Er zijn steeds meer kubieke meters zand en steen nodig om een gram goud te kunnen delven. En daarnaast speelt volgens hem het feit dat goudkopers over het algemeen bemiddelde mensen zijn. “Die hoeven hun goed niet te verkopen om van te eten. Ze verkopen niet voor minder dan ze het hebben gekocht. Ze weten dat de mijnen in de wereld langzaam aan leeg raken.”

Regales is niet gelukkig met die alsmaar stijgende goudprijs. “Een paar dagen geleden heb ik een offerte gemaakt. Maar nog voordat ik kon leveren was de prijs van het verwerkte goud al 200 dollar hoger.” Om de sieraden die hij maakt nog enigszins betaalbaar te houden stelt hij zijn uurprijs benedenwaarts bij. “Ik kan dat doen. Het gebeurt mij niet zo vaak dat ik zaken over moet doen. Dus meer tijd kwijt en vaak ook extra goud. Maar lang niet al mijn collega’s kunnen dat zeggen.” Hij is sterk afhankelijk van de prijzen op de wereldmarkt. Koopt goud - maar ook platinum en zilver - in Zwitserland in. Broodjes. Klein van 100 gram. De grote wegen 12,5 kilogram. Werkt niet of nauwelijks met oud goud.

Een goudsmit moet anno nu volgens Regales ook een econometrist zijn. Iemand die zich richt op het kwantificeren (het in getallen uitdrukken) van de relaties tussen economische grootheden en daarbij een groot beroep doet op technieken uit de wiskunde, de waarschijnlijkheidsberekening en de statistiek. “Een beetje toveren om het juiste moment te kiezen.” Hij rekent voor dat de kostprijs voor een gram goud bij een koers van 1800 dollar voor hem 120,64 bedraagt. Inclusief zaken als verzenden, verzekering, belasting. Oud goud opkopen is bijna altijd goedkoper. Maar voor het werk dat Regales maakt - en met name het filigrein - heeft hij absoluut schoon materiaal nodig. “En los nog van het feit dat je niet weet waar dat oude goud vandaan komt. Heling? Zou zo maar eens kunnen. Ik ben in ieder geval geen goudsmit die op een dief wacht om te kunnen werken.”

Fechi Regales is van kinds af aan met het vak van goudsmit bezig geweest. Zijn vader was het. Aan de muur ook een foto van hem.

Vervolg op pagina 14

BBplein

Hoe betrokken zijn wij?

Hoe betrokken een gemeenschap of land is, is te zien aan de mate waarin de verschillende stakeholders (burgers, bedrijven, overheden) activiteiten ondernemen ten dienste van de samenleving.

Tekst: Shakti Aroena Lakhi

Zo zijn burgers bijvoorbeeld actief via vrijwilligerswerk. Zij helpen in hun vrije tijd mee aan het verzorgen van ouderen, organiseren activiteiten voor school of doneren aan goede doelen die bij hun waarden en normen passen. Ook bedrijven doen vaak allerlei activiteiten voor en in de gemeenschap om op deze manier hun betrokkenheid met de samenleving concreet en zichtbaar te maken. En juist omdat bedrijven een belangrijk onderdeel van de samenleving zijn, is hun proactieve houding van belang voor een duurzame ontwikkeling van een gemeenschap. De maatschappelijke betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven wordt ook wel Maatschappelijk Betrokken Ondernemen (MBO), Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) of Corporate Social Responsability (CSR) genoemd.

Maar waarom doen bedrijven dit? Wat is hun duurzame 'drive' om dit te ondernemen? Uit een Nederlands onderzoek dat door de Nationale MBO Monitor is gehouden onder bijna 2000 midden- en kleinbedrijven (MKB) blijkt dat meer dan de helft van de respondenten aan MBO-activiteiten doet, omdat het inspireert en leuk is. Daarnaast geven zij aan dat zij het hun verantwoordelijkheid vinden om op een positieve manier iets terug te doen voor hun gemeenschap. Dit doen bedrijven vooral omdat het een bijdrage levert aan de kwaliteit van de samenleving en omdat zij er een good image voor terug krijgen.

Volgens het onderzoek kan MBO op vijf verschillende manieren worden ingevuld; de vijf M's of de zogenaamde MBO-investeringen: Mensen, Munten, Middelen, Massa en Media. Bij 'mensen' gaat het om het leveren van expertise en bij 'munten' over geldelijke donaties of sponsoring. Onder 'middelen' vallen het leveren van diensten in natura of producten. Geeft een bedrijf ondersteuning in de vorm van het beschikbaar stellen van netwerken dan valt dit onder de invulling van 'massa'. Bij 'media' is het van belang dat maatschappelijke partners een plek krijgen in media-activiteiten van het bedrijf bijvoorbeeld in een reclamespotje dat door het bedrijf wordt betaald. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het geven van geld (Munten) en het leveren van expertise (Mensen) de belangrijkste manieren voor het MKB is om invulling te geven aan MBO.

Wat betekent MBO voor Curaçao en hoe geven Curaçaose bedrijven vorm aan MBO en wat is hun persoonlijke drive om hier invulling aan te geven? Al deze vragen hoop ik samen met u te beantwoorden. Het vermoeden is dat op Curaçao wel degelijk aan MBO wordt gedaan. Kijk maar naar banken die groene leningen verstrekken aan bedrijven die duurzaam willen ondernemen of vakantieparken en kantoorgebouwen die volgens gecertificeerde standaards zijn gebouwd en ingericht en op deze manier bewustwording creëren bij hun klanten. Maar er is veel meer gaande op het eiland wat nog niet zichtbaar is. Mijn vraag aan de lezer is mij te helpen bij deze zoektocht naar bedrijven die doen aan MBO en om zodoende inzicht te krijgen in de verschillende 'drives' van deze organisaties. De interessantste initiatieven krijgen een plek op dit plein. Helpt u mij mee?

Meer informatie over het onderzoek: www.nationalembomonitor.nl

Oproep

Het BBplein is een initiatief van ir. Shakti Aroena Lakhi. Zij is consultant bij Kool Caribe Consult en heeft zich ten doel gesteld duurzame ontwikkeling op Curaçao te bevorderen door onder meer kennisuitwisseling. Vanaf vandaag verschijnt BBplein om de week in de Ñapa, met aan de ene kant een informatief stuk met duurzaamheid als thema en aan de andere kant reacties van betrokken burgers die in hun werk of vrije tijd bezig zijn met duurzame ontwikkeling. Ook u kunt bijdragen aan het BBplein. Mail uw vraag, verhaal of reactie naar aroena.kcc@onenet.an.

Rechtvaardig gedrag als duurzame investering

Tekst: Ds Rob van Buiren

"Behartenswaardige woorden van premier Gerrit Schotte op Dia di Bandera: grote zorg om de verdeeldheid en de manier van omgaan met elkaar op ons eiland; een appel om ons in te spannen voor een betere samenwerking terwille van onze samenleving; de ervaring van scherpe verdeeldheid die gevoed wordt door economische verschillen; ongelijkwaardigheid in kansen. Een oproep aan ons tot wederzijds respect en respect voor de waarden van anderen. Schotte pleit voor duurzame ontwikkeling: economisch, sociaal en op milieugebied. Toen ik dit las dacht ik: waarom horen we dit geluid niet vaker en uit andere hoeken, zoals bijvoorbeeld bij religieuze gemeenschappen?

Respect is een sleutelwoord: met je gedrag blijk geven van eerbied, hoogachting voor de ander.
In de joodse en christelijke traditie vallen in dit verband de woorden rechtvaardigheid, gerechtigheid dat wil zeggen gelijkwaardige kansen in een wereld die knel zit in het systeem van arm en rijk. Rechtvaardigheid in deze traditie betekent zeker ook: met je gedrag er blijk van geven dat je de ongelijkwaardigheid doorziet en dat je er omwille van die ander en van de toekomst van de samenleving de strijd tegen aanbindt.

In 'De laatste der rechtvaardigen' van Andre Schwarz-Bart, horen we het volgende gesprek tussen grootvader Mordechai en kleinzoon Ernie: 'Luister goed, zegt Mordechai, zet allebei je oren open. Als een man alleen lijdt, dan is het wel duidelijk dat zijn smart op hem alleen blijft. Gesnapt? Gesnapt! zegt Ernie. Maar als een ander naar hem kijkt en zegt: wat heb jij een pijn broeder, wat gebeurt er dan? Zegt Ernie: dan neemt hij de pijn van zijn vriend in zijn ogen op. Mordechai zucht, glimlacht en zegt: En als hij blind is, kan hij het dan ook in zich opnemen? Zegt Ernie: Natuurlijk met zijn oren. En als hij doof is? Zegt Ernie ernstig: Dan met zijn handen. En als die ander heel ver weg is, als hij hem niet kan zien, niet kan horen en zelfs niet kan aanraken, denk je dan dat hij zijn lijden op zich kan nemen? Zegt Ernie voorzichtig: Misschien kan hij het raden. Mordechai raakt opgetogen. Ja zo is het, mijn lieve jongen, dat is nu precies wat een rechtvaardige moet zijn. Hij raadt al het lijden dat er op de wereld is, hij neemt het op in zijn hart.'

Uit de joodse traditie stamt ook het woord van Jesus: Zoekt eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid en het andere zal u bovendien geschonken worden.

Respect voor elkaar is meer dan elkaar ruimte geven: ieder het zijne, jij mag er ook zijn. Respect is vooral ook: de ander in zijn armoede, pijn, lijden zien en met haar, met hem eraan mee torsen.

De joodse legende zegt dat 36 rechtvaardigen in elke generatie met Gods wil de wereld in stand houden."

Business Agenda

Curaçao

21-23 augustus: Handelsmissie uit Panama
Georganiseerd door de Kamer van Koophandel en het ministerie van Handel & Industrie van Panama, met als doel het bevorderen van de handelsbetrekkingen tussen Curaçao en Panama.
Meer informatie over bijvoorbeeld deelnemende organisaties: Kamer van Koophandel en Industrie, afdeling Promotie van Investeringen en Commerciële Activiteiten, tel. 461-3918.

22-25 augustus: Computercursussen bij de UNA
22 augustus: Computer Appreciation Course, Inleiding Access, Office Management Application deel 1.
23 augustus: Inleiding Word, Aspirant beheerder deel 1, Inleiding Excel.
24 augustus: Inleiding Webdesign, Office Management Application deel 2, Microsoft Project.
25 augustus: Advanced Excel, Aspirant beheerder deel 2, Office Management Application deel 3.
Meer informatie: tel. 844-2250, email: ccuna@una.an

Aruba

10 september: Annual Fundraiser & Awards Gala
Gala-avond met gastspreker, dinner en dance. Er zal een boeiend onderwerp worden behandeld met meerwaarde voor de ondernemers van het eiland. Tickets kunnen gereserveerd worden via ATIA, via de website of de facebookpage van ATIA.
Plaats: Marriott Aruba Resort & Stellaris Casino
Entree: 175 florin per persoon
Meer informatie: www.atiaaruba.org, www.facebook.com/arubatrade, of email: atiaruba@setarnet.aw

23 t/m 25 september: Expo Cas
De Expo Cas biedt gezinnen en individuen alles op het gebied van een huis vinden, bouwen of verbouwen. Zestig deelnemers informeren u gedurende drie dagen over de mogelijkheden.
Locatie: Renaissance Convention Center
Meer informatie: www.expocas.net of bel 5839039

30 september: KvK's XVIII Annual Business Dinner Meeting
Keynote speaker dit jaar is Amar Bhidé, Thomas Schmidheiny Professor, The Fletcher School of Law and Diplomacy. Bhidé is een autoriteit op het gebied van innovatie, ondernemerschap en business strategy. Auteur van drie boeken over de uitdagingen op het gebied van zaken en leiderschap met betrekking tot het beginnen van nieuwe bedrijven rond nieuwe ideeën.Titel van zijn voordracht: 'Sustaining the Venturesome Economy'.

Meer informatie: businessinfo@arubachamber.com of neem contact op met het secretariaat op telefoonnummer 582.1120.

4 november 2011: Annual Corporate Gala Dinner
Gala-avond met gastspreker, dinner en dance. Er zal een boeiend onderwerp worden behandeld met meerwaarde voor de ondernemers van het eiland. Tickets zijn nu al verkrijgbaar bij ATIA, via de website of de facebook page.
Plaats: Westin Ballroom
Entree: 175 florin per persoon
Meer informatie: bellen met nummer 5827593, www.atiaruba.org, www.facebook.com/arubatrade, of e-mail rsvp@atiaruba.org

Internationaal

1-4 september: Design Caribbean
Caribische ambachtenbeurs gericht op regionale en internationale handel.
Plaats: Dominicaanse Republiek
Meer informatie: info@designcaribbean.com of bel: +1(246) 436-0578

4 t/m 6 september: Trade Mart Utrecht 2011
Trade Mart Utrecht is hèt inkoop- en informatiecentrum voor non-food retail. Jewels & Watches, Fashion Accessories, Home & Living, Kitchen & Dining, Toys & Trends. Ruim 350 exposanten nemen deel aan de Trade Mart. Een beurs om trends en collecties te spotten, leveranciers te ontmoeten én orders te plaatsen.
Plaats: Jaarbeurs Utrecht
Meer informatie: www.trademartutrecht.nl

9 t/m 13 september: IBC Matchmaking Event
Meer dan 1000 exposanten van over de hele wereld tonen nieuwe producten en technologie op het gebied van elektronische media en de entertainment-industrie. Networken en nieuwe ideeën opdoen, sales leads genereren, aan de pr werken en efficiënte distributiekanalen ontwikkelen.
Plaats: Amsterdam RAI
Meer informatie: http://ibc2011.b2b-match.com

15-17 september: CTO State of the Industry Conference
Conferentie voor personen uit de toeristische industrie en hun strategische partners met als doel het bespreken van issues, het identificeren van oplossingen en actieplannen uitzetten waar het toerisme in de Caribische regio baat bij heeft. Deelnemers zijn onder anderen ministers van Toerisme, vertegenwoordigers van nationale toerisme-organisaties en vertegenwoordigers van de private sector.
Meer informatie: www.onecaribbean.org

18 september: Seminar 'Conociendo el Mercado de Aruba y Curaçao'
Procomer, het promotie-agency voor internationale handel van Costa Rica en de Nederlandse ambassade in Costa Rica organiseren het seminar over business opportunities voor Aruba & Curaçao en Costa Rica. Het seminar geeft ondernemers in Costa Rica infomatie over de mogelijkheden die de eilanden te bieden hebben en de 'do's & dont's' van zakendoen op de eilanden.
Locatie: Days Inn, San Jose Costa Rica
Meer informatie: gvarela@procomer.com

6-9 september: Handelsmissie naar Costa Rica
Georganiseerd door Promocer, het promotie-agency voor internationale handel van Costa Rica. Wat heeft Costa Rica te bieden en hoe is het investeringsklimaat? Ontmoetingen tussen importeurs en exporteurs uit Europa, Azië, Centraal- en Noord-Amerika, het Caribisch gebied en andere landen. Ook vinden er workshops en conferenties plaats.
Locatie : Ramada Plaza Herradura Hotel, San Jose, Costa Rica
Meer informatie: misioncr@procomer.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Communicatie

Bescherm uw reputatie

U hebt het gevoel dat u unfair door iemand via de media behandeld bent. U moet wat doen. Laat het alstublieft niet op zijn beloop. Het lijkt erop dat het verwoesten van reputaties van bedrijven, organisaties of personen in onze contreien een van de belangrijkste bezigheden is geworden van politici en hun aanhangers.

De reguliere media, maar ook sociale netwerken zoals Facebook en YouTube, worden hierbij handig gebruikt. Mensen of organisaties kunnen enorm klemgezet worden via de media, hun privacy geschonden en hun reputatie geknakt. En dat allemaal onder het mom van vrijheid van meningsuiting of persvrijheid. Het is tijd om in actie te komen!

Op Curaçao en Aruba bestaat er genoeg jurisprudentie om er vanuit te gaan dat vuilspuiterij die iemand of een organisatie/bedrijf ernstig kan beschadigen (zonder dat er zelfs een weerwoord wordt gevraagd), op degelijke wijze geremd en bestraft kan worden. Maar feit is ook dat politici en de pers er niet zorgvuldiger op worden. Een schoolvoorbeeld, de recente vernietigende uitspraken van een minister en andere leden van het parlement van Curaçao in de richting van een groep lokale investeerders. Uitspraken die weliswaar tijdens een vergadering van het parlement zijn gedaan (dus onder de noemer van 'parlementaire immuniteit'), maar desalniettemin toch grievend en potentieel reputatie-verwoestend voor desbetreffende investeerders.

Waarom is de eis voor rectificatie van soortgelijke informatie zo belangrijk? Waarom is het verkeerd om te denken dat 'morgen de vis toch wel in de krant verpakt wordt?' Alles draait om uw reputatie: als er iets in de media terechtkomt wat niet gecorrigeerd wordt, kan ervan worden uitgegaan dat het waar is, punt uit!

Hieronder volgt een aantal mogelijkheden die u kunt toepassen in boven beschreven gevallen,

1. Ga ervan uit dat uw reputatie in uw eigen handen ligt. Dus, let op wat u zegt en tegen wie u het zegt. In gesprekken moet u er altijd van uitgaan dat 'off the record' niet bestaat! Het enige wat 'off the record is', is wat u niet zegt. Ga ervan uit dat vandaag de dag, iedereen een potentiële journalist is. Een doodgewoon telefoontoestel is een fototoestel, een toestel voor geluidsopname, een videocamera en computer tegelijk. Wij leven immers in wat het 'UGC-tijdperk' wordt genoemd, 'user generated content', oftewel, de gebruikers/afnemers van nieuws maken thans hun eigen nieuws. Dus, een krasse uitspraak door een 'hoge boom' kan in enkele seconden wereldnieuws worden. Wilt u geen moeilijkheden in de publiciteit, zeg dan geen dingen waar u later spijt van kunt krijgen. Zo simpel is het toch uiteindelijk.

2. Een feit is een feit. Een mening is een mening. Een mening van een politicus, columnist of journalist, die op onjuiste feiten is gebaseerd kan altijd aangevallen worden. Men kan altijd eisen dat onjuiste feiten gecorrigeerd worden, zeker als deze aantoonbaar zijn. Maar het corrigeren van een mening, waarvan niet kan worden aangetoond dat deze gebaseerd is op onjuiste gegevens is heel moeilijk. Ervaring wijst uit dat deze acties bijna altijd averechts werken.

3. Reageer niet te wild, maar ook niet te terughoudend. Curaçaoënaars en Arubanen hebben lange tenen. En onze politici nog langere. Voelt u zich aangevallen, reageer niet te heftig. Meteen in de pen klimmen en gaan schelden helpt meestal niet. Vergeet nooit dat de gemiddelde media-consument een 'nieuws-item' heel anders opvat dan de persoon die erin wordt opgevoerd. Echter, laat geen schadelijke of lasterlijke verdachtmakingen toe. Politici en sommige media-mensen denken zich vaak alles te kunnen permitteren onder het mom van persvrijheid en vrijheid van meningsuiting. Maar de vraag rijst of het zinnig is om te reageren op aperte onzin, afkomstig van iemand waarvan iedereen weet dat hij of zij er maar op los fantaseert. Dit geldt vooral voor zogenaamde radio-columnisten, vaak (oud) politici die dag in, dag uit hun politieke wereld via radio-programma's ventileren. Maar let wel, onze jurisprudentie heeft uitgewezen dat het gerecht normaal gesproken de 'ruime vrijheid van meningsuiting' van deze categorie media-mensen (vergeleken met die van de 'gewone' journalist) heel hoog in het vaandel heeft staan. Maar feit is wel, dat ook deze mensen geen absolute vrijheid genieten.
U moet reageren als een 'nieuws-item' of gepresenteerd 'feit' aantoonbare grove fouten of verdachtmakingen bevat die uw reputatie in ernstige mate kunnen aantasten. Dit mag u niet laten passeren.

Bob Harms is communicatie-adviseur. Reacties: bobharms1@gmail.com

Familierecht

Waar ga je met mijn kinderen naartoe?

In mijn vorig artikel besprak ik het huwelijk en haar gevolgen. Niettegenstaande het feit dat het trouwen thans weer populairder wordt, kiezen velen ervoor niet te trouwen. Ondertussen gaat men wel samenwonen, koopt men samen een huis en krijgt men kinderen. Waar vaak niet aan gedacht wordt, is dat ook het samenwonen juridische implicaties kent waarop de tortelduifjes niet altijd zijn bedacht, vooral ten aanzien van kinderen die buiten huwelijk worden geboren.

Tekst: Joyceline Lovert

Net als bij het huwelijk ziet men zich meestal pas met de juridische gevolgen van hun keuzes geconfronteerd op het moment dat de relatie verbroken wordt. Gezamenlijke eigendommen moeten worden verdeeld, maar hoe zit het met de kinderen? Hebben beide ouders ten aanzien van hun kinderen gelijke rechten?

In mijn dagelijkse praktijk als advocate word ik met enige regelmaat door vaders benaderd, die juridische bijstand verzoeken omdat zij het contact met hun kinderen zijn verloren. De emoties bij het verbreken van de relatie zijn in deze gevallen zo erg opgelopen, dat de moeder is verhuisd naar een onbekend adres en de kinderen heeft meegenomen. Het is meestal pas op dat moment dat vaders zich realiseren dat zij niet bekend zijn met de juridische omstandigheid waarin zij ten aanzien van hun kinderen verkeren.

Onze wet bepaalt dat vader van een kind de man is die tijdens de geboorte van het kind met de moeder is gehuwd. Voorts bepaalt de wet dat gedurende hun huwelijk de ouders gezamenlijk het ouderlijk gezag over hun kinderen uitoefenen. Het gezamenlijk ouderlijk gezag houdt in dat beide ouders belast zijn met de opvoeding en juridische verantwoordelijkheid van het kind. Dit betekent onder meer dat de ene ouder ten aanzien van het kind geen beslissingen kan nemen zonder medeweten of toestemming van de andere ouder. De met het gezamenlijk gezag belaste ouders dienen derhalve samen beslissingen te nemen over bijvoorbeeld de woonplaats van het kind, de schoolkeuze, medische kwesties, verhuizing en vertrek naar het buitenland.

Bij echtscheiding wordt rekening gehouden met het gezamenlijk ouderlijk gezag over de kinderen en op welke wijze na de echtscheiding aan de uitvoering van het ouderlijk gezag gevolg wordt gegeven.

Indien beide ouders niet gehuwd zijn, bepaalt de wet onder meer dat vader van een kind is, hij die het kind heeft erkend. Men is doorgaans bekend met het feit dat een buiten huwelijk geboren kind door de vader erkend moet worden, wil hij als juridisch vader van het kind worden aangemerkt. Door een kind te erkennen, wordt er een familierechtelijke band gecreëerd tussen de man en het kind. Door de erkenning van het kind is de man verplicht een (financiële) bijdrage te leveren aan de verzorging en het levensonderhoud van het kind. Ook heeft de erkenning erfrechtelijke gevolgen.

Ouderlijk gezag wordt de man die het kind erkent, door de wet echter niet toegekend. Het ouderlijk gezag over het kind rust, ongeacht de erkenning door de man, enkel bij de moeder van het kind. Alleen de moeder heeft dus het recht en de plicht om ten aanzien van het kind beslissingen te nemen zoals hiervoor genoemd.

Indien de relatie tussen partijen wordt verbroken en de moeder eigenmachtig besluit om met de kinderen naar het buitenland te verhuizen, is zij hiertoe in principe bevoegd omdat enkel zij met het ouderlijk gezag over het kind is belast. Indien partijen besluiten dat zij beiden het ouderlijk gezag wensen uit te oefenen over het buiten huwelijk geboren kind, dienen zij op grond van de wet gezamenlijk van dit besluit aantekening te maken in het Voogdijregister, waarin aantekening wordt gehouden van rechtsfeiten die betrekking hebben op het over de minderjarigen uitgeoefende gezag. Dit register wordt aangehouden bij het Gerecht in Eerste Aanleg.

Vaders die buiten huwelijk kinderen krijgen, doen er derhalve goed aan om het kind niet alleen te erkennen, doch het gezamenlijk ouderlijk gezag over het kind tezamen met de moeder van het kind te registreren. Bij onzekerheid over de juridische gevolgen ten aanzien van kinderen, die buiten huwelijk geboren worden, wordt men aangeraden hierover vooraf juridisch advies in te winnen.

Joyceline Lovert, advocate bij SMS Attorneys at Law, gespecialiseerd in personen- en familierecht, verbintenissenrecht en zakelijk recht.

Mens & Werk

Resonant leiderschap

Grote leiders wekken onze passie en brengen het beste in de mens naar boven. Hoe komt het dat een groot leider 'groot' is? Zijn ze effectief? Praten ze over strategieën en visie en hebben ze goede ideeën? Ja, maar dat maakt ze niet 'groot'. De werkelijkheid is veel meer primair: groot leiderschap is gebaseerd op emotie.

Tekst: Judice Ledeboer

Het succes van een groot leider wordt bepaald door de manier waarop hij te werk gaat. En als men zegt dat een leider emotie moet kunnen tonen, kan dat verkeerd begrepen worden. Een emotie kan omschreven worden als een innerlijke beleving of gevoel van bijvoorbeeld vreugde, angst, boosheid of verdriet dat door een bepaalde situatie wordt opgeroepen of spontaan kan optreden en in biologische zin kan men een emotie definiëren als een reactie van onze hersenen op een positieve of negatieve gebeurtenis. Het tonen van emoties is nu niet bepaald professioneel, maar dan hebben we het over niet gecontroleerde emoties zoals schreeuwen, woede en huilen. Het aansturen zonder emotie is ook niet goed. Een leidinggevende die emotieloos zijn mensen aanstuurt is dan ook niet erg geliefd. Dikwijls begrijpt hij het gedrag van zijn medewerkers niet omdat hij zich afsluit voor de emotionele kant bij de mensen. Dat gaat op den duur tegen hem werken. Natuurlijk moet iedereen professioneel werken en handelen, maar daar kunnen we onze emoties niet volledig bij afsluiten. We zijn en blijven mensen met onze gevoelens en reacties op de buitenwereld. Het gaat hier om emoties van verbinding, het gevoel hebben dat iemand je begrijpt.

Leiders die emoties die in een groep leven niet kunnen inschatten en zich ook niet kunnen inleven in deze emoties creëren dissonantie en zenden nodeloos verontrustende signalen uit. Hierdoor ontstaan collectieve ongenoegens. Dit kost iedereen heel veel energie en dat gaat ten koste van het werk. De energie die men nodig heeft voor het werk wordt in beslag genomen door onrust. Een 'dissonante leider' is dan ook vaak de oorzaak van ellende op emotioneel en zakelijk gebied, want de mensen voelen zich niet op hun gemak.

Een resonante leider is het tegenovergestelde. Een resonant leider staat open voor de gevoelens van de mensen en is in staat om hen emotioneel en zakelijk een positieve richting op te sturen. Een resonant leider laat duidelijk weten wat zijn waarden en normen zijn en handelt daar ook naar. Hij resoneert zijn emoties met zijn mensen waardoor hij de goede snaar kan raken zodat de mensen zich gesterkt voelen en geïnspireerd raken, ook op moeilijke momenten. 'Hij begrijpt me'. Deze gevoelens zijn goud waard.

Een leidinggevende weet wanneer hij een bepaalde resonantie teweeg brengt, want hij kan dat direct aan zijn medewerkers zien. Ze lichten op. Hun ogen gaan twinkelen, ze zijn er weer bij. Ze voelen zich gehoord en begrepen en via de lichaamstaal is dat vaak al snel te signaleren. Ze komen ook weer in actie en zitten niet hun tijd uit tot vijf uur.

Het woord 'resonantie' komt van het Latijnse woord 'resonare' en dat betekent 'weerkaatsen'. In menselijke zin betekent het dat men het gevoel krijgt 'dat het klikt'. Als werknemers niet het gevoel hebben dat het 'klikt' met hun leider dan is het verspilde energie om de werknemers aan te zetten tot (goed) werken, want de werknemers voelen zich een nummer en hebben geen verbinding met het werk dat zij doen door het gebrek aan empathie van hun leider. Op Curaçao komt dat veel voor. Leidinggevenden hebben een gebrek aan het tonen van empathie. Een van de redenen daarvan is dat men functie en privé niet goed kan scheiden, dus resoneert men liever helemaal niet en blijft men als leider boven de groep staan.

Een hoog resonantiegevoel (empathie tonen) zorgt ervoor dat interacties tussen mensen minder statisch zijn, waardoor die empathie als een soort lijm fungeert en de groep bij elkaar houdt als een geheel. Het tonen van empathie heeft niets te maken met zich verdiepen of bemoeien met het privéleven en de emoties van de werknemer. De leider weet echt wel waar de grens ligt. Als een leider dat niet gewend is zal hij dat moeten oefenen, eventueel met een traject van persoonlijke coaching om te leren met meer empathie te reageren.

Het emotionele intelligentieniveau van een leider bepaalt uiteindelijk hoe goed hij leiding geeft en of hij erin slaagt om de gevoelens van een groep zo te sturen dat het doel wordt bereikt. Emotioneel intelligente leiders hebben die resonantie van nature en hun enthousiasme wordt door zijn werknemers weerkaatst. Natuurlijk moet een leider ook wel eens een strenge stemming uitstralen, maar dat wordt begrepen door de groep omdat de leider het kan uitleggen vanuit zijn waarden en normen en vanuit de waarden en normen van het bedrijf.

Werken onder een resonante leider geeft het gevoel van veiligheid. De groep leert van elkaar, neemt samen beslissingen en kan zo veel werk verrichten. Als een leider geen resonantie teweeg kan brengen zullen de mensen ook hun werk wel verrichten, maar ze halen er niet alles uit wat er inzit. Zo'n leider kan dan misschien wel managen, maar hij geeft geen leiding.

Over Management

Over Organiseren, Ondernemen, Managen en Leidinggeven

De Quality Movement, Juran en Feigenbaum

In de laatste aflevering bespraken we de bijdragen van Armand Feigenbaum en Joseph Juran aan kwaliteitsverbetering waarmee in Japan begonnen werd na de Tweede Wereldoorlog. Juran en Feigenbaum zien het streven naar kwaliteit in feite als een nieuwe manier van managen, waarbij kwaliteit één van de bouwstenen, één van de essentiële elementen is net zoals bijvoorbeeld marketing en financiële resultaten.

Zij definiëren Total Quality Control als een effectief management systeem waar kwaliteitsontwikkeling, -behoud en -verbetering op alle afdelingen van een bedrijf geïntegreerd worden en goederen en diensten tot stand komen die de consument tot volle tevredenheid stemmen, en dat op de meest economische manier. Kwaliteit komt niet zomaar bij toeval tot stand, doch moet gepland worden. Daarbij zijn de volgende stappen voorgeschreven:

1. Het vaststellen van kwaliteitsnormen (specification standards).
2. Het verbeteren van bestaande werkcondities zodat deze normen bereikt kunnen worden.
3. Het belonen van prestaties boven de normen.
4. Het continu verbeteren van de normen.

Opvallend is daarbij de toevoeging van stap twee. Bij het oeroude Command&Control was dat inzicht er niet en ook tijdens de industriële revolutie en in de tijd van Time&Motion-studies rond 1915 werden werkers nog geacht simpelweg te doen wat hen opgedragen werd.

Met alle afdelingen wordt bedoeld van research en ontwerp naar productie, sales, levering en after sales service tot en met klanttevredenheid.

- In afwijking van dr. Deming, zien Feigenbaum en Juran het gebruik van kwaliteitstechnieken slechts als een onderdeel van een allesomvattend programma voor kwaliteitscontrole. Zij zien niet de technische aspecten, maar human relations en menselijke aspecten als de basis voor Total Quality Control.
- Alleen door middel van mensen kan kwaliteit tot stand komen; management moet zich dan ook concentreren op de verhoging van het niveau van de medewerkers die ze in dienst nemen en hen opleiden in kwaliteitsmanagement en de hele organisatie betrekken bij alle kwaliteitsaangelegenheden.
- Kwaliteit kan niet ingevoerd worden als een nieuwe plotsklapse techniek, maar kan alleen tot stand komen via een gestaag groeiproces. Continuous Improvement vordert steeds verder naarmate er steeds meer medewerkers bij betrokken zijn.
- Quality control moet een company-wide process zijn en kan alleen slagen door het enthousiasme van alle medewerkers als individuen en als teamleden.
- Wat als kwaliteit beschouwd wordt, bepalen de consumenten en afnemers.
- Afnemers kunnen ook de internal customers zijn, die de 'fitness for use', vrij van gebreken, beoordelen van de tussenproducten die zij toegeleverd krijgen.
- Kwaliteit en innovatie gaan hand in hand.
- Kwaliteit is een manier van leven, een manier van managen, het is een ethiek. Het is een totaal systeem waar ook consumenten en leveranciers bij betrokken zijn, en de meest effectieve manier om productiviteit en winstgevendheid te bereiken en te verhogen.
- Kwaliteit is de maatstok van succes, het moet de prioriteit zijn in elk bedrijf en niet iets waar achteraf nog even naar gekeken wordt.

Bij de implementatie van Total Quality Control gaat het vooral om de hands-on implementatie en de fundamentele gedragswijziging, de intrinsieke wens om kwaliteit met enthousiasme na te streven bij en in alles wat je doet. In de praktijk zien we vaak pogingen om via een verkorte weg kwaliteit te verbeteren door ad hoc aansporingen op posters, in slogans of de plotselinge instelling van quality circles. Dat blijkt nooit effectief omdat het merendeel van de kwaliteitsproblemen veroorzaakt worden door onbekwaam management en niet door slecht vakmanschap op de werkvloer. De eerste stap bestaat dus uit de training van het topmanagement. Dat is in de praktijk vaak een bottle-neck omdat upper management meestal van mening is dat zij al precies weten wat er gedaan moet worden en dat training voor anderen, voor de werknemers is. Maar zonder de fundamentele gedragswijziging, ook bij management, lukt geen enkele poging om kwaliteit langdurig en continu te verbeteren.

De weg naar kwaliteitsplanning verloopt als volgt:

1. Identificeren van je klanten/afnemers.
2. Vaststellen van de behoeften van deze klanten/afnemers.
3. Ontwerpen van producten die aan die behoeften voldoen.
4. Ontwerpen van processen en maniernen om die producten te produceren.

De weg naar kwaliteitsverbetering verloopt als volgt:
1. Overtuig het topmanagement van de waarde van Quality Control.
2. Bouw door het gehele bedrijf begrip op voor de noodzaak van kwaliteitsverbetering en de ruimte en kansen die daar voor zijn.
3. Onderzoek welke fouten er gemaakt worden en onderzoek bij de medewerkers waarom die fouten gemaakt worden.
4. Bepaal specifieke verbeteringsdoelen in overleg met de verantwoordelijken (zie het moderne M.B.O. in de artikelen 8 t/m 11 van deze serie).
5. Organiseer het behalen van de doelen (actieplannen, quality council, facilitators, teams, projects).
6. Geef voldoende training, voorlichting en educatie aan alle participanten.
7. Laat interdepartmental teams werken aan oplossingen voor de chronische problemen die er in elk bedrijf wel zijn.
8. Evalueer de gerealiseerde resultaten met de verwachte resultaten en deel dit met alle betrokkenen om al doende animo en bewustzijn over kwaliteit bij iedereen op een hoog niveau te houden.
9. Vier elke vooruitgang, doelen worden stap voor stap bereikt en met elke stap kom je dichterbij het doel. Houd de stand bij en geef erkenning aan diegenen die dat verdienen.
10. Houd het momentum vast door jaarlijkse constante verbeteringen een belangrijk onderdeel te maken van de vaste gang van zaken in het bedrijf. En beloon mensen op basis van de behaalde resultaten.

Feigenbaums boek Total Quality Control, derde editie van 1983 en Jurans boek Quality Planning and Analysis for Enterprise Quality van 2005 zijn voor geïnteresseerden bijzonder de moeite waard.

(Wordt vervolgd)

**Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba.
Reacties: j.deruijter@yahoo.com**

MKB

Keurmerk

Een keurmerk is een compact, visueel kwaliteitsoordeel over een product of dienst, afkomstig van een betrouwbare bron. Deze column gaat in op wat een keurmerk voor uw onderneming kan betekenen.

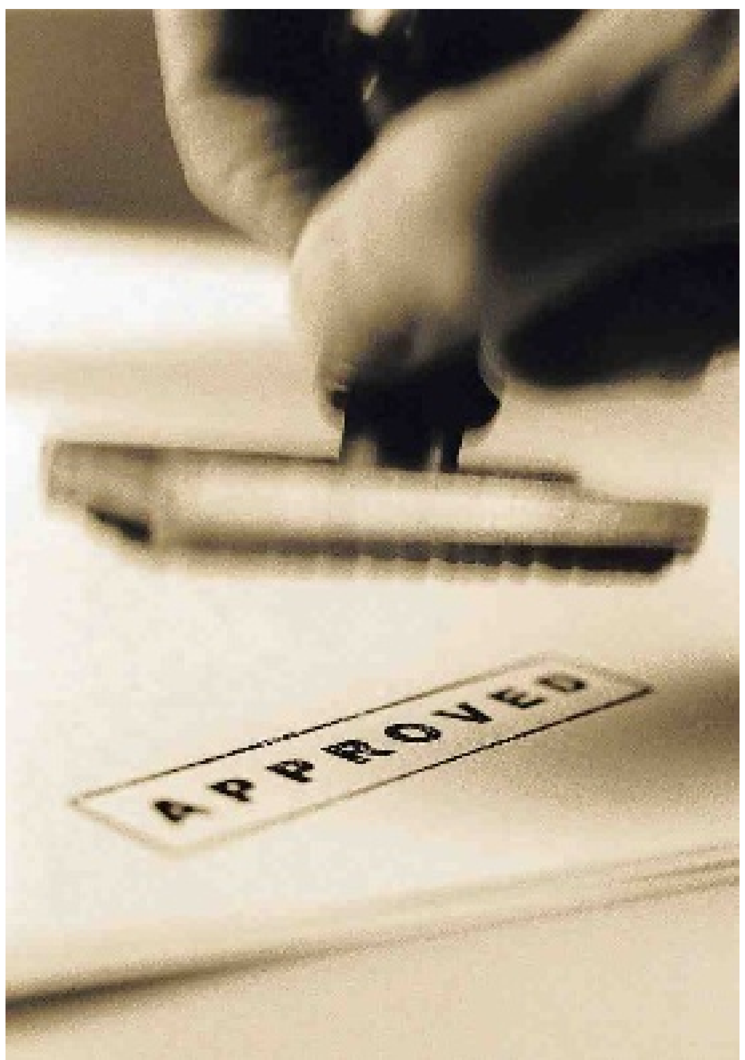

Tekst: Bertine Vermeer

Iedere ondernemer bepaalt in feite zijn eigen kwaliteitsnormen, dus aan welke eisen zijn diensten, producten en processen minimaal dienen te voldoen. Bij een goed georganiseerd bedrijf worden deze ook naar het personeel gecommuniceerd en wordt er regelmatig op gecontroleerd, zodat de kwaliteit in zekere mate kan worden veiliggesteld. Maar kwaliteit, professionaliteit en andere niet altijd zichtbare kwaliteiten van een bedrijf blijven vaak moeilijk herkenbaar en controleerbaar voor de consument. Met dat uitgangspunt is het begrip 'keurmerk' ontstaan.

Een keurmerk laat de consument op een betrouwbare manier zien dat een product of dienst aan bepaalde kwaliteiten voldoet. Een lokaal voorbeeld is Morena Resort, dat zowel het internationale ecolabel Green Key als het Europese milieukeurmerk Travellife draagt. Door het dragen van deze keurmerken onderscheidt het resort zich van andere resorts die hier geen certificatie voor hebben en speelt het resort hiermee in op het groeiende aantal toeristen dat milieubewust handelen ook in het buitenland wenst voort te zetten. Dit concurrentievoordeel kan direct omzetverhogend werken, maar een keurmerk kan ook andere voordelen bieden:

Erkenning en motivatie
Een keurmerk vormt voor een onderneming en haar medewerkers een beloning voor hun inspanningen. Het draagt bij aan een gevoel van erkenning, waardering en trots. Daardoor zullen medewerkers eerder gemotiveerd zijn om het keurmerk ook 'waar te blijven maken'.

Product- of dienstverbetering
Uit de beoordeling die aan keurmerkcertificering vooraf gaat, leert een organisatie of haar producten, diensten en/of processen aan algemeen aanvaarde eisen voldoen en op welke punten nog te verbeteren valt. Een keurmerk is een goede stimulans om zulke verbeteringen door te voeren.

Promotie
Een leverancier die een keurmerk draagt dat goed bekend is bij het publiek hoeft minder reclame te maken om zijn klanten te overtuigen. Naast dat het keurmerk een bepaalde garantie aan de consument geeft, komt het ook vaak voor dat de uitgever van het keurmerk de gekeurden ook actief promoot.
Een voorbeeld: InnovatieCentrum Curaçao voert in opdracht van Curaçao Tourist Board (CTB) de keuringsprocedures voor een keurmerk voor duikcentra uit, dat is afgeleid van de ISO 24803-norm en met name is gericht op veiligheid. Wanneer de keuringsprocedures zijn afgerond zullen alleen de duikcentra met een keurmerk door CTB worden gepromoot. Van die duikcentra is dan onder meer bekend dat deze het onderhoud van hun materialen op orde hebben, dat ze beschikken over veiligheidsmaterialen, zoals O2 kits en First Aid kits en dat ze met gekwalificeerde duikinstructeurs werken.

ISO 9001: kwaliteit en stabiliteit van interne bedrijfsprocessen
Een keurmerk dat veel waarde heeft voor bedrijven onderling is de internationale norm ISO 9001. Het certificaat wordt verleend voor de kwaliteit en stabiliteit van de interne bedrijfsprocessen.

Een ISO 9001-keurmerk kan onder meer interessant zijn voor afnemers. Wanneer in de aankoopfase duidelijk wordt vastgelegd aan welke eisen een product of dienst moet voldoen, kan een ISO 9001-certificaat hen een bepaalde zekerheid geven dat de overeengekomen voorwaarden ook worden nagekomen. Voorbeelden van bedrijven met ISO 9001-certificering zijn Aqualectra, Selikor, Curoil, CATIS en het Curaçao Dialysis Center.

Hoe ontstaat een keurmerk?
Een keurmerk ontstaat over het algemeen vanuit een bepaald belang van een organisatie, bijvoorbeeld het verbeteren van de algemene veiligheid, het stimuleren van duurzaam consumeren of om bedrijven te stimuleren om hun concurrentiekracht te vergroten.
Er wordt eerst een conceptnorm ontwikkeld. Hierin staan de voorlopige eisen waaraan moet worden voldaan om het keurmerk te mogen dragen. Bij het evalueren van de norm worden zoveel mogelijk ervaringsspecialisten en belanghebbenden uitgenodigd om het concept te becommentariëren.

Voorwaarden voor een succesvol keurmerk
Er is een aantal voorwaarden waaraan een keurmerk dient te voldoen om het succesvol te maken.
Controle: Producten, diensten en ondernemingen met keurmerk moeten regelmatig worden gecontroleerd.
Betrouwbaar: De ontwikkelaar, keurder en uitgever van het certificaat moet(en) bekend staan als onafhankelijke, onpartijdige (ten opzichte van de aanvragers) en deskundige organisatie(s).
Toegankelijk: Alle producten en diensten die binnen de scope van een keurmerk vallen zouden in aanmerking voor het keurmerk moeten kunnen komen.
Om de toegankelijkheid te bevorderen zouden deelnamekosten beperkt moeten blijven, om het ook voor kleine ondernemingen betaalbaar te houden. Anders zou een bedrijf zonder keurmerk naar de consument kunnen communiceren dat het geen keurmerk heeft omdat het anders zijn verkoopprijzen zou moeten verhogen. Anderzijds kost een deskundige en betrouwbare keuring nu eenmaal geld. Daarom blijft het altijd een moeilijke afweging tussen kwaliteit (kwaliteitsniveau en betrouwbaarheid van keurmerk) en kwantiteit (toegankelijkheid en aantal deelnemende organisaties).

Wilt u meer weten over deze column, over onze diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met het InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an of (+599 9) 737-1360, of bezoek onze vernieuwde website: www.icc.an.

Bertine Vermeer is innovatie-adviseur bij ICC, gespecialiseerd in productontwikkeling.

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) is in 1991 opgericht, met als doel het Midden- en Klein Bedrijf op Curaçao te stimuleren om hun concurrentiekracht te vergroten.

InnovatieCentrum Curaçao

DIEREN BESCHERMING curacao

Gaat u op vakantie ?
Zorg dat uw huisdier goed verzorgd achterblijft

Economie

IBSA roert zich

IBSA, de politieke coalitie van de opkomende landen India, Brazilië en Zuid-Afrika, roert zich steeds vaker op het diplomatieke toneel. De drie landen uit het zuiden zijn niet alleen krachtige economische spelers, ze zijn ook niet-permanente leden van de vijftien leden tellende VN-Veiligheidsraad die graag een permanente zetel willen.

Vorige week stuurden de landen een delegatie naar Syrië in een poging de politieke spanningen in het land te verminderen. Of de opkomende economieën bij de Syrische president Bashar al-Assad bereiken wat de Verenigde Naties, Westerse landen, buurland Turkije en de Arabische wereld niet lukt, is de vraag.

"Er dient zich een nieuw tijdperk van internationale politiek aan", zegt James A. Paul, directeur van het Global Policy Forum in New York, een organisatie die ontwikkelingen bij de Veiligheidsraad en de Verenigde Naties volgt. Het Syrië-initiatief van de IBSA is erg belangrijk, zegt hij. "Deze landen zijn alle drie lid van de Veiligheidsraad en ze zijn tegen militair ingrijpen zoals in Libië is gebeurd", zegt Paul. "Ze geloven dat de actie in Libië, die is doorgedrukt door de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië, desastreuze gevolgen heeft gehad." India, Brazilië en Zuid-Afrika doen er alles aan om te komen tot een vreedzame oplossing van het conflict in Syrië, aldus Paul.

Innovatieve diplomatie
Sommige mensenrechtengroepen vinden de IBSA-landen te terughoudend. "We zijn teleurgesteld over de verklaring van de IBSA-delegatie over Syrië", zegt Peggy Hicks van Human Rights Watch. "Misschien is er achter gesloten deuren meer besproken, maar Brazilië, India en Zuid-Afrika moeten meer doen dan de verklaringen van de regering-Assad herhalen. Als de delegatie buiten Damascus was geweest en de door de Syrische troepen belegerde steden had gezien of een van de honderden detentiecentra had bezocht waar demonstranten gevangen worden gehouden, zou ze zelf gezien hebben dat de Syrische troepen de grootste verantwoordelijkheid dragen voor de dood en het verderf dat in de afgelopen vijf maanden gezaaid is."
Volgens Hicks is het tijd om over 'sancties, een wapenembargo en een onderzoekscommissie' te praten.
Paul stelt echter dat door het bezoek aan Damascus van IBSA-vertegenwoordigers de druk op het regime van Assad om verantwoordelijk te handelen, toeneemt. "We zijn hier getuige van een opkomende internationale diplomatie die flexibel en innovatief is, en tegen groot militair machtsvertoon is", licht hij toe.

Turkije is tot op zekere hoogte bij dat proces betrokken. Maar met de afnemende macht van de Verenigde Staten en een nieuwe crisis die op de loer ligt, "kunnen we van deze drie belangrijke spelers meer van dit soort initiatieven verwachten", zegt Paul.

India, Brazilië en Zuid-Afrika zijn niet-permanente leden van de VN-Veiligheidsraad en dat zijn ze voor een periode van twee jaar. Onlangs namen ze een gezamenlijk politiek standpunt in met betrekking tot onderwerpen op de agenda van de Veiligheidsraad.

Meerpartijenstelsel
De IBSA-delegatie bracht bij de Syrische president haar 'diepe zorg over de huidige situatie in Syrië' over en veroordeelde 'geweld van alle zijden'. De delegatie riep ook op tot 'een onmiddellijk einde aan alle geweld en respect voor mensenrechten en het internationale recht bij alle partijen'.

De Syrische president zou de delegatie ervan verzekerd hebben dat hij hervormingen doorvoert, gericht op de invoering van een meerpartijendemocratie en herziening van de bestaande grondwet. De herziening van de grondwet moet in februari of maart volgend jaar rond zijn.

In de verklaring van de IBSA-delegatie erkende de Syrische president dat er 'in de beginfase van de onrust fouten zijn gemaakt door de veiligheidstroepen' en dat geprobeerd wordt herhaling daarvan te voorkomen.

De **Raad voor de Rechtshandhaving** is een inspectieorgaan welke is belast met de algemene inspectie van organisaties behorende tot de justitiële keten. Ook de algemene inspectie van de justitiële samenwerking tussen de landen behoort tot de taken van de Raad. De inspectie op de naleving van de daarbij van kracht zijnde wet- en regelgeving geschiedt door speciaal daartoe opgezette secretariaten. Ten behoeve van de drie secretariaten die zijn gehuisvest op **Curacao, St. Maarten en Bonaire** zijn wij op zoek naar kandidaten voor de volgende functies:

Secretaris/ Hoofdinspecteur

De functie
Als Secretaris/ Hoofdinspecteur adviseert u de Raad onder meer over het te voeren strategisch beleid, de strategische positionering en koers en over politiek-bestuurlijk onderwerpen en in te nemen standpunten. U draagt zorg voor integrale beleidsontwikkeling en –uitvoering en voor het ontwikkelen, evalueren en adviseren over producten en diensten. U geeft leiding aan en ziet toe op het functioneren van het Secretariaat, u verricht inspectiewerkzaamheden en u rapporteert aan de Raad.

Uw profiel
U heeft een juridische academische opleiding afgerond, u heeft minimaal 5 jaar ervaring in een management positie en affiniteit met het justitiële werkveld. U heeft kennis van wet- en regelgeving en inzicht in de staatsrechtelijke omgeving. Verder bent u vaardig in het ontwikkelen, implementeren en verdedigen van (strategisch) beleid. U bent betrouwbaar, onafhankelijk en integer en u beschikt over uitstekende analytische-, management-, advies- en communicatieve vaardigheden. *Wij zoeken kandidaten voor de locatie Curacao, St. Maarten en Bonaire*

Inspecteur

De functie
Als Inspecteur levert u een bijdrage aan de ontwikkeling en implementatie van het inspectiebeleid en (onderzoeks)plannen en bent u mede verantwoordelijk voor de voortgang en kwaliteit van inspectiewerkzaamheden. U verricht inspectiewerkzaamheden, risico analyses en onderzoeken en bespreekt bevindingen en standpunten van de Raad met organisaties in de justitiële keten. U bent ook belast met het opstellen van rapportages en adviezen. U rapporteert aan de Secretaris.

Uw profiel
U heeft een juridische academische opleiding afgerond en u heeft affiniteit met het justitiële werkveld. U heeft kennis van wet- en regelgeving en u bent vaardig in het ontwikkelen, plannen en uitvoeren van inspectiewerkzaamheden. Verder bent u betrouwbaar, onafhankelijk en integer en beschikt u over uitstekende analytische-, advies- en communicatieve vaardigheden. *Wij zoeken kandidaten voor de locatie Curacao en St. Maarten*

Bureau Coördinator

De functie
Als Bureau Coördinator stelt u de jaarbegrotingen en jaarrekeningen op en adviseert u over financiële zaken. U bent belast met de interne bedrijfsvoering van het Secretariaat. In dit kader adviseert u inzake de toepassing van het personeels- en organisatiebeleid en draagt u onder meer zorg voor de secretariële en (financieel) administratieve werkzaamheden. Ook bent u verantwoordelijk voor huisvesting, beheer en onderhoud. U rapporteert aan de Secretaris/ Hoofdinspecteur.

Uw profiel
U beschikt over een HBO werk- en denkniveau en u heeft een relevante opleiding genoten op financieel gebied. U heeft kennis van financieel beheer en u beschikt over vaardigheid in het opstellen van financiële rapportages, begrotingen en adviesnota's. Verder bent u flexibel en integer. U beheerst Nederlands en Engels in woord en geschrift. *Wij zoeken kandidaten voor de locatie Curacao, St. Maarten en Bonaire (voor Bonaire betreft het een parttime betrekking van 50%)*

Bureau Assistent

De functie
Als Bureau Assistent draagt u zorg voor secretariële en logistieke ondersteuning. In dit kader bent u onder meer belast met agendabeheer, afhandeling van correspondentie, de voorbereiding van vergaderingen en met archiefwerkzaamheden. U draagt verder zorg voor uitvoering van de financiële administratie en u bewaakt de bijhorende budgetten. U verricht receptiewerkzaamheden en treedt waar nodig op als gastheer/-vrouw. U rapporteert functioneel aan de Bureau Coördinator.

Uw profiel
U beschikt over een MBO+ werk- en denkniveau en heeft een opleiding afgerond in de richting office management. U bent vaardig in het verrichten van secretariële-, receptie- en (financieel) administratieve werkzaamheden. Verder bent u communicatief vaardig, flexibel en integer. U beheerst Nederlands en Engels in woord en geschrift. *Wij zoeken kandidaten voor de locatie Curacao en St. Maarten*

Het aanbod en de procedure
Onze klant biedt uitdagende functies en arbeidsvoorwaarden die zijn afgestemd op ervaring en opleiding. Voor nadere informatie over de organisatie en/ of de functies kunt u contact opnemen met mevr. M. v/d Bunt-George, Senior Manager HR Consultancy & Training bij Deloitte Dutch Caribbean (Curacao) op tel. 005999 4333333/ 005999 6785454. U kunt uw sollicitatiebrief en CV richten aan bovengenoemde en deze vòòr 27 augustus a.s. e-mailen naar hrm@deloitte.com. U ontvangt altijd binnen twee dagen een ontvangstbevestiging. Gelieve bij u sollicitatie duidelijk aan te geven voor welke locatie u solliciteert. Een psychologisch onderzoek en/of assessment kan deel uitmaken van de selectieprocedure. Uw sollicitatie zal vertrouwelijk worden behandeld.

Deloitte.

Goudsmit Fechi Regales

Vervolg van pagina 10

"Hij was niet alleen goudsmit ook tennisleraar. En populair bij vrouwen. Logisch door die combinatie van goud en tennis." Had ook kinderen bij meerdere vrouwen. Wat dat betreft is de appel niet ver van de boom gevallen. "Ik heb 17 perfecte kinderen gemaakt. Ik dank God daarvoor. Ik zeg altijd tegen mijn vrouwen: ze zijn perfect, hou ze zo. Voor mij telt alleen de perfectie." En hij laat een bakje zien vol met door hemzelf afgekeurde filigrein-werkjes. Kan daar soms collega's nog mee van dienst zijn als die iets moeten repareren wat ze eigenlijk niet zelf kunnen. "Maar uit financiële noodzaak doen ze het dan toch zelf."

Al op zesjarige leeftijd smolt hij zijn eerste goud. Het metaal deed toen, zo weet hij nog, 19 dollar per troy ounce. Een ring, gekregen van zijn yaya, het (dienst/kinder) meisje dat al van kinds af aan in huis was. "Ik zag mijn vader altijd al goud smelten. Maar mocht niet aan de brander zitten. Toen hij er een keer niet was, heb ik het met mijn kleine broertje Glenn gedaan. Ring in de smeltkroes en brander aan. Bij 1100 graden wordt goud vloeibaar. Bij het drukken met een hamer springt er een druppel op de borst van mijn broertje. Hij was voor zijn leven gebrandmerkt. Maar wel door wat later de beste goudsmit van de wereld is geworden."

Regales werkt - hoe precies het filigrein bijvoorbeeld ook is - met niet meer dan een bril op. De controle wil hij nog wel eens onder een vergrootglas doen. En dat terwijl hij eenogig is; zijn rechteroog is blind. Vanaf zijn elfde, een gevolg van een vuurwerkongeluk. Zijn hele gezicht was aangetast. Anderhalf jaar bleef hij thuis van school. Maakte daarna zijn opleiding aan het Radulphus wel af. Wilde eigenlijk scheikunde doen en biologisch laborant worden. Is er nooit van gekomen. "Maar toen werkte ik ook al. Verkocht ook zilveren sieraden bij mijn vader. Hij heeft me gemaakt wie ik ben. En door scholing, het lezen van boeken. Over scheikunde, wiskunde en chemicaliën."

Een goudsmit werkt bijvoorbeeld met cyaankali. Om daaraan te kunnen komen moet Regales iedere twee jaar zijn paspoort voor een half jaar richting Verenigde Staten sturen. "Geen kopie." Ondanks het ongemak is hij blij dat de Verenigde Staten zo streng controleren wat er met de chemicaliën gebeurt. "Ze tonen daarmee respect voor mensenlevens." Hij noemt dat in schril contrast met bijvoorbeeld de nieuwe wereldmacht China waar enkele keren met melamine vergiftigde melk in de winkelschappen is gevonden en ook gif in speelgoed is verwerkt.

Sinds zijn 18e werkt Regales als goudsmit. "Betaal ik belasting", verbetert hij. Hij heeft de zaak van zijn vader niet overgenomen. Er was tussen de vele kinderen de nodige onenigheid over. Een droom had voor hem grote gevolgen. In die droom droeg zijn zwangere vrouw een dochtertje op haar hand met het bordje 1503. Hij kocht de volgende dag dat lot van de Landsloterij (niet eenvoudig, een oud, bestaand nummer dat al jaren aan dezelfde Surinamer werd verkocht) en won bij de eerste trekking 250 gulden, bij de tweede en derde trekking eenzelfde bedrag en bij de vierde trekking de tweede prijs van 12.500 gulden. Meer dan voldoende om direct de noodzakelijke moderne gereedschappen zelf te kunnen aanschaffen en in een kamertje in zijn huis zijn eigen bedrijf (inmiddels Curaçao Gold & Gem Centre) te starten.

Smelten, gieten, vrij en in vormen, beeldhouwen, stenen zetten, het hoort er allemaal bij. Hij trekt ook het gouddraad voor het filigrein, een kwart mm dik. Van 1 gram goud kan bijvoorbeeld een draad tot maximaal 2 km. lengte worden getrokken. Voor het vervaardigen van deze lange draden kan vanaf de uitvinding in 1697 de pletmolen worden gebruikt. Voor die tijd was de geëigende techniek de draad met behulp van een tang door steeds kleinere openingen te trekken. Hierdoor wordt de draad telkens dunner en langer.
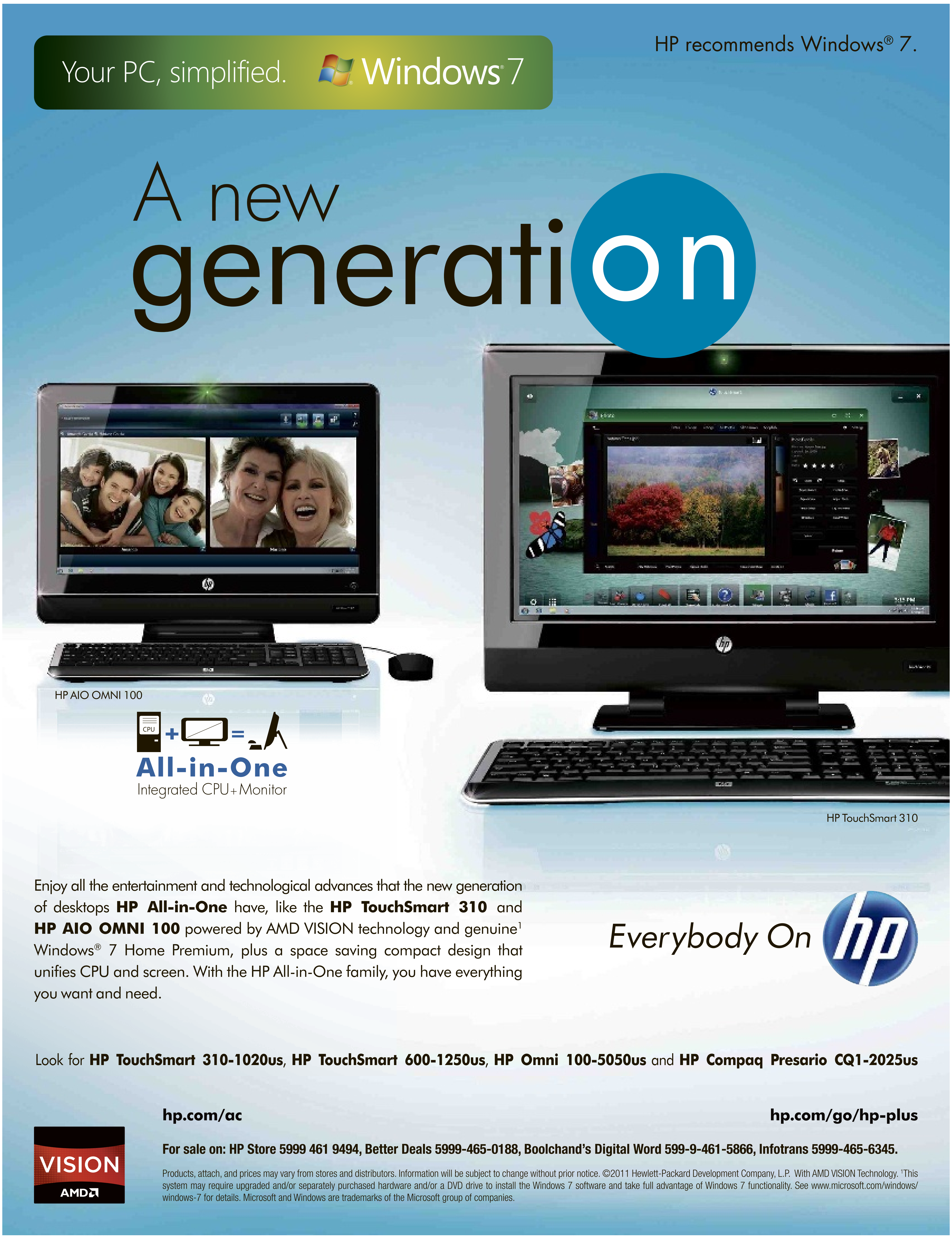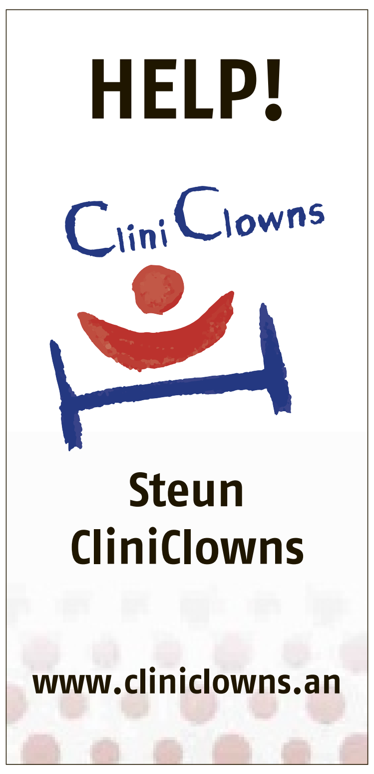
Regales zet ook zelf alle stenen in zijn sieraden. "Een diamant in een lijst, is gemakkelijk, kan bijna iedereen. Maar opaal, aquamarijn, jade, de echte, en smaragd, dat zijn gevaarlijke stenen om mee te werken. Zwakke stenen, daar breken stukken af als ze onder druk komen." Dat het overgrote deel van de sieraden die nu in de wereld te koop worden aangeboden machinaal zijn verwerkt, Regales weet het. "Ze zeggen dat het handmatig werk is. De steen erin zetten misschien." Stenen slijpen doet hij niet. "Daar zijn op het eiland ook geen materialen voor voorhanden", besluit Regales.